

जाग्र

वर्ष ४२ : आंक २
सप्टेंबर, २०१५

In Harmony with Nature

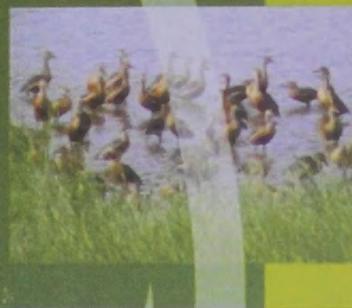

Living in harmony & not at odds with nature has been at the core of our operational philosophy.

Syngenta is a world-leading agribusiness committed to sustainable agriculture through innovative research and technology. With products in Seeds, Seed Care, Crop Protection and Home Care, Syngenta helps growers around the world increase their productivity and address the world's growing demands for food, feed and fuel.

The Santa Monica Works at Goa, our global supply base, manufactures active ingredients and important intermediates that go into the making of high quality, safe and technologically advanced plant protection agents. With unflinching commitment to safety and environment protection of the site and the surroundings communities, we take pride in the fact that the site is home to several birds and aquatic animals who find the serene environ and clean & pure water bodies, irresistible.

Santa Monica Works - A living testimony to nature and chemistry thriving in harmony !

Driving agri growth through innovation and technology

syngenta

Syngenta India Limited, Crop protection Division, Santa Monica Works, Corlim Ilhas, Goa

* शंश्यावक शंशाद्याई:

स. रवीन्द्र केळेकार
स. सुमंत केळेकार

* वैचारिक दायज़:

स. माधवी सरदेसाय

* शंशाद्याई:

आसावरी नायक

* यात्रवी शंशाद्याई:

चेतन आचार्य
कृपाली नायक

* उजवाडावयी:

जयवंत भा. सरदेसाय
२०१-बी, सालडॅल अपार्टमेन्ट्स,
रुअ द साउदादिश, पाजीफोड,
मडगांव - गोंय ४०३ ६०१.

* छापपी

हिरु नारायण नायक
रुतू ऑफसेट प्रिन्टर्स,
वळवय, फोडे-गोंय.

वर्सुकी पटी	: २००/- रु.
विद्यार्थी खातीर (फक्त वर्सुकी)	: १५०/- रु.
तीन वर्साची पटी	: ५००/- रु.
वाचप-घरा खातीर वर्सुकी पटी	: ३००/- रु.
जिवीत भराची वांगडी-पटी	: ४,०००/- रु.

पटी मनी झार्डीन वा बँकेच्या मडगांव फांच्यावर काडिल्ला
झापाटान घाडवी.

झापट Jaag Monthly च्या नावाचो आसचो.

वेठहाटाचो नामो :

जाग महयनालें
२०१-बी, सालडॅल अपार्टमेन्ट्स,
रुअ द साउदादिश, पाजीफोड,
मडगांव - गोंय ४०३ ६०१.

किटकोळ आंकाचें मोल : रु. ४०/-

सु

नापरान्त बंद पडता ही खबर कानार पडली. तेन्ना कच्च जालें. मन खूब निशेले. पूण व्हडले अजाप शें जालेना. केन्नातरी जावपावेंच आशिल्लें. असो सो विचार मनात आवलो. मन दुखवी जालें. फॅसबूक, वॉट्सअॅप हांचेर जायत्यो मॅसेजी आयल्यो. पूण जायत्या! लोकांचे दुखव फक्त वयलेवयर - सुपरफिशियल शें दिसलें. हांच्या मदले कितले जाण नेमान सुनापरान्त याचताले? कितले जाणाक सुनापरान्ताची खरीच गरज दिसतली? ... थोड्या दिसांनी लोक सगळे विसरतले अशें दिसते.

कंध महयन्या आदी मम्मा मुंबय आशिल्ल्या कडेन 'जाग'च्या फुडाराविशीं आमची चर्चा जातली, 'म्हाका जर किंतेय जालें, हांव बरै जावूक पावूना जाल्यार 'जाग' थोडे काळ बंद दवरप. मागीर केन्नाय तुका दिसल्यार तूं चालू दवर तो. म्हाका आनी कोणाच्या हातांत दिवपाचो ना 'जाग', अशें मम्मान महणें. आनी कोणाय कडेन जागाची वेवस्ता दिल्यार 'जाग' थोड्या दिसांनी बंद पडलोच अशें किंते तरी मम्माक दिसतालें. गोंयकारांमदली, मुखेलपणान कोंकणी साहित्याच्या मळार वावरप्यांमदली, कोंकणी साहित्य वाचप्यांमदली सुस्ती मम्माक जाणवल्ली. 'जाग' बरो येतलो जाल्यार, पयलीं बरे साहित्य जाय. मम्माक हांवें 'जाग'चं काम करतना पळयलां. जायतेदां नाका आसतना 'जाग' फाटल्यान आपणाली शक्त होगडायतना पळयलां. एका एका लेखा खातीर कमीत कमी चार पांच दां लेखकाक फोन करप, मागीर तो खरोच येतलो काय ना हाचो हुस्को करप, लेख आयलो जाल्यार दोन तीन मेनेन जागरण करून तो निवळावप, कंपोज जातकर ताजी चार पांचदां तरी प्रूफां काडप असो मम्माचो नेम जाल्लो. "आमकां जाग जाय" अशें महणी पेशेक सुदूदां वेळार लेख दिनासले. लेखांचें जाग्यार पडटकर मागीर जायरातींचो हुस्को. वर्गणीदारांचे निंबून रावून जाग चलूक पावपाचो न्हय. मम्मा जायत्या जाणांक फुकटूच धाडटाले. आयज 'जाग' आमीय धाडटात.

येणावळी परस खर्च सदांच चड जातालो. पूण 'जाग' चलोवपा फाटली मोख एक धंदो वा कोणाचेय जोडीची वेवस्ता म्हून नाशिल्लो. कोंकणीची सेवा होच हावेस आसतालो. पूण मम्मा जे तरेन 'जाग' चलयताली, आपणाली पूर्ण शक्त 'जाग'कूच दिवून, तेन्ना म्हजो जीव सामको अस्वस्थ जातालो. मम्मा रातचें तीन चारांक बी निहंदूक येताली. केन्ना केन्ना दुखवी जावन म्हणटाली 'म्हाका नवें वाचूक कांयच वेळ मेळना. संगीत आयकतले म्हळ्यारूय वेळ ना. 'जाग' खातीर नवो लेख बरोवंकूय वेळ मेळना. केन्ना केन्ना दिसपटे वयलो ना जाल्यार पयलीं केन्नाय बरयिल्लोच लेख मातसो सुदारून जागा खातीर दितां." कोंकणी मसिकां अशेच तरेन चलतात. कोंकणी लेखकांमदी एके तरेचो वेवसायीक कुशल ना. हें 'सत' मम्मान मानून शें घेतिल्लें काय दिसता. मम्मा एक selfless निस्वार्थी संपादक, आपणालो फायदो पळयनासतना आपणाल्या वार्डीची पर्वा करिनासतना दुसऱ्यांक मुखार काडपी साहित्यीक म्हूण ताका लोक खूब मानताले. 'माधवीक लेख दिलो जाल्यार एककूय चूक नासतना छापून येता.' हेय हावें जायते दां आयकलां. पूण असले सगळे आयकतना म्हाकाय कोंकणी मोग्यां भितल्ली एक सुस्ती जाणवता. 'लेख सुदारपाचें काम संपादकाचें'. लेखांत कितल्योय चुको उरूं संपादक पळयतलो. वेळार लेख दिवून नाका 'जाग' चलतलो, अशें आमी सगळ्यांनीच मानून शें घेतलां. प्रकाशना खातीर खर्चाचें पळोवपाचें काम प्रकाशकाचें वा सरकाराचें. वाचप्यांनी वर्गणी भरूं वा ना भरूं. असल्यो जायत्यो गजाली आमी सहजतायेन मानून घेतात. पूण अशें किल्याक आसचें? दर लेखकान मातशी जापसालदारकी आपणाल्या भुजांचे घेवून, वेळार लेख दिवप आनी दितना कमीत कमी चुको दवरप हें मानून घेतल्यार संपादकाचें काम मातशें तरी उणे जावं येता. वाचप्यांनी आपणालें कर्तव्य मानून म्हयन्याच्या म्हयन्यांक वर्गणी भरली जाल्यार प्रकाशकाचेंय काम उणे जावं येता. आमच्या मदल्या दर-एकल्यान असलीं ल्हान व्हड कामां 'आपणालीं' म्हून मानून घेतलीं जाल्यार 'जाग' आनीकूय बरो येवं येता.

सुनापरान्त बंद पडपा फाटल्यान गोंयचे लोक कितले जापसालदार? गोंयचेर आमी उपाट मोग करतात. पूण कोंकणी आमची भास न्हय अशीशी गोंयकारांची मानसिकता जाल्या व्हय? कोंकणी फक्त घरांत उलोवपा खातीर; शिक्षण, वाचप, बरप वा हेर सगळ्यां खातीर वापर करपाची भास मराठी वा इंग्लीश. मम्मान 'डायग्लॉसिया' ह्या विशयाचेर खूब संशोधन केलां. हाचेर विचार केल्यार दिसता, गोंयकारांची मानसिकता गुलामाचीच व्हय? कितली तरी हजार वर्सा आमी हे ना जाल्यार ते सत्तेचे गुलाम उल्ले. दुसऱ्यांच्यो भासो, संस्कृतायो आमी आपणायल्यो. म्हण्टकीर जेना आमकां स्वातंत्र मेळ्लें, तेना आमचेंच अस्तित्व आमकां परकी दिसूक लागलें व्हय? मुक्तताय आमची परंपरा न्हय अशें किंते दिसलें व्हय?

जाग

वर्ष ४२ : आंक २ : सप्टेंबर, २०१५

०३ सुधा मुर्ती हांच्या पुस्तकांनी म्हाका कितें दिलें?

सुनेत्रा जोग

०४ परिपक्व अणकाराचे आत्मीक समादान

अलका सिनाय असोळडकार

०५ दोन वर्णमदलो अर्थूय सोदचो पडटा

प्रशांती तळपणकार

०६ थोडा गम, बहुत खुशी!

रेखा देशपांडे

११ कोंकणीचे 'माधवी पर्व'

हरदत्त खांडेपारकार

१३ माधवी : निरांजनांतली वात

हेमा नायक

१६ म्हजो खीन्द्र सांगात (एकविसावी खिस्त)

दिलीप बोरकार

१९ दिसपटी (छत्तिसावी खिस्त)

शांताराम आमोणकार

२१ वॉल्डन सरोवर आनी ताचे तडी वयलो एक चिंतक

मूळ इंग्लीश : हेत्री डेव्हिड थोरे

अणकार : सु. म. तडकोडकार (चवथी खिस्त)

२४ परमलीत जीण म्हजी (चवथी खिस्त)

सुहाश यशवंत दलाल

२९ मलबाराव

पुंडलीक नायक

३२ कविता

सुफला रुद्राजी गायतोंडे, परेश नरेंद्र कामत, संहिता कुलकर्णी

भायले चित्र : उत्तरा पै आंगलो

भितल्ली चित्र : पान ३२ : आदिती नायक

सुरवातेच्यान आमी मराठींत शिकल्यात, देखून आतां आमकां कोंकणी शाळा नाकात. कोंकणीत शिक्षण घेवूक ना देखून मराठी वा इंग्लीश आमकां चड संवकल्पीच्यो भासो जाल्यात. साहित्यूय त्याच भासांनी चड सोपेपणान आमी वाचतात. आमच्या भुग्यांच्या फुडाराक सुगूर करपाक तांकांय आमी इंग्लीश वा मराठी शाळांनी घालतात. कोंकणी वाचूक आनी बरोवंक आयल्यारूय व्हडलोसो कसलो फायदो जातलो?

हें पळोवन म्हाका आयज दिसता, सुनापरान्त वा एक कोंकणी खबरापत्र गोंयांत आसचे अशें खन्यांनीच कितल्या गोंयकारांक दिसता आसतलें? फक्त केन्नाय भावनीक जावून एके romantic नदरेन आमी गोंया कडेन पळ्यतात. तेन्ना आमकां वायट दिसता, पूण मागीर विसरतात.

कोंकण भास आदीच एक marginalized भास. तिच्या मरणाची खूब शक्यताय आसा अशें आमी सगळ्यांनी आयकलां. एकदांच न्हय तर परत परत आयकलां.

मानसशास्त्रान 'Desensitization' आनी 'normalization' - सामान्यीकरण म्हूण दोन तत्वां आसात. जेन्ना आमी कसलीय गजाल परत परत पळ्यतात, आयकतात वा अणभवतात, आमकां ती गजाल 'सामान्य' वा निसर्गिक दिसूक लागता. ते गजालीचे महत्व उर्णे जाता वा ताचे गांधीर्य आमकां समजता.

कोंकणीविशीर्णीय अशेंच जालां काय? केन्नाय दिसता, कोंकणी आमच्या दोळ्यां मुखार मरता... २०१२ वर्षा गोंयांत १९३ कोंकणीत मुळाव्यो शाळा चलताल्यो. आयज फक्त ६१ उरल्यांत... गोंयांत भोवतना आमकां इंग्लीश, मराठी आनी रशियन पाटयो वाचूक मेळटात... कोंकणी कितल्यो मेळटात? अशी जायर्तीं उदाहरणां दोळ्यांमुखार येतात.

कोंकणी मरता जाल्यार तिका राखपाची जापसालदारकी कोणाची? आमची. कोंकणी मोग्याचीच न्हय? कोंकणीचो वापर आमी फक्त घरांनी न्हंय जाल्यार बरपा-वाचपांत, शाळांनी वा हेर मळांचेर केलोना जाल्यार ती मरतलीच. सायकोलिंग्वीस्टीक्स ह्या विशयांत 'लिंग्वीस्टीक रिलेटिव्हिटी हायपोथिसीस' म्हूण एक फांटो आसा. ताचे प्रमाण आमची भास आमकां जगाकडेन पळोवपाची एक नदर दिता. भास मरता तेन्ना एका पुराय समाजाची जगाकडेन पळोवपाची नदरूय मरता अशें म्हणून येता.

आयच्या जगांत आमी संवसारीकरणाक खूब म्हत्व दितात. आनी देखून आयज इंग्लीशीचो वापर आनी ते भाशेचे म्हत्व वाडत आसा. पूण म्हाका केन्नाय दिसता, आमकां संवसारीकरणाचो खरो अर्थ सारको कल्पक ना. संवसारीकरण म्हळ्यार हेर भासो मासून वा विसरून एके भाशेचो - इंग्लीशीचो वापर करप न्हय. वा एकेच संस्कृतायेचो शेक चलप न्हय.

It is integrating various ideas and cultures. It is not bringing about uniformity; but about celebrating diversity. भारत हो एक भौभाशीक देश. हांगाच्या दोरेक भुग्यान सहजतायेन दोन तीन भासो आपणावं येतात. इंग्लीश सगळ्यांनी शिकचीच; पूण आपणाली भास विसरून न्हय! इंग्लीशेचो वापर खंयच्या मळाचेर, वाठारांनी करपाची गरज आसा हाचेर आमी विचार करूक जाय. इंग्लीशीचो वापर जाय थंयच करून आपणाल्या भाशेखातीर वावर सतत फुडें व्हरप शक्य आसा. आनी म्हाका दिसता आमचे चलवळीचो होच हावेस आसूक जाय.

हो लेख वयले वयर वाचल्यार तातूत व्हडलेशें नवे कांयच ना. पूण गांभीरतायेन विचार केल्यार आमचे खातीर ही खूबच हुस्क्याची गजाल. सुनापरान्त मेलो म्हणल्यार कोंकणीचो organ fail जाल्ले भर्शेन दिसता. मन खूब निर्णेता.

- आसावारी नायक

खंयच्याय साहित्यात अणकाराक खूब म्हत्व आयला. अणकारांविशी चळवळी चलतात. ह्या दिवपा-घेवपाच्या साहित्यीक वेव्हाराक कोंकणीत खंयचे नदरेन पळ्यतात?

सुधा मुर्ती हांच्या पुस्तकांनी म्हाका किते दिले?

मुनेत्रा जोग

म्ह जें ल्हानशें कुटुंब, म्हजे इश्ट आनी म्हजीं पुस्तकां इतलेंच म्हजें सुपुल्लें जग. सगळीं पुस्तकां विकर्तीं घेवन तांचो संग्रह करून दवरपाक म्हाका खूब आवडटा. केन्नाय मनांत आयले काय खंयचेय पुस्तक उगडून वाचवें. एकूच पुस्तक परत परत वाचपाक लेगीत म्हाका आवडटा. अशींच केन्नातरी सुधा मुर्ती हांचीं कितलींशींच मराठी पुस्तकां विकर्तीं घेतलीं. तांचे 'सामान्यांतले असामान्य' हें पुस्तक वाचपाक सुरवात केली आनी तांच्या लेखनाच्या मोगांतूच पडलें हांव. मागीर तांची हेर सगळीं पुस्तकां वाचलीं. इश्टांक भेट म्हण दिलीं. तांचीं पुस्तकां वाचप्यांक सामकीं मंत्रमुग्ध करतात. तांकां मेळिल्लीं मनशां, तांणीं केल्लो जगभराचो प्रवास, समाजकार्य करता आसतना तांकां आयिल्ले बेरे वायट अणभव हें सगळे वाचता आसतना, हें सगळे खरेंच घडलां आसत काय अशें दिसता. विंगड विंगड क्षेत्रांत तांणीं केल्ले समाजीक काम, गरीब भुरस्यांक शिक्षणा खातीर केल्ली मजत, आपदग्रस्तां खातीर केल्ली मजत... एकाच मनशाक आयिल्ले हे सगळे अणभव आमकां अजापीत करतात. तांचीं पुस्तकां वाचपाक सुरवात करचे आदीं सुधा मुर्तीं कोण हें म्हाका खरेंच खबर नाशिल्ले. म्हब्यार त्यो इन्फोसीस फावंडेशनाच्यो अध्यक्षा, नारायण मुर्ती हांची ती घरकान्ना आनी ताणीं खूब व्हड समाजकार्य बी केलां अशें आयकल्ले. पूण जेन्ना तांचीं पुस्तकां वाचलीं तेन्ना तांचे विशीं मनांत आदर तर निर्माण जालोच पूण केन्ना तरी तांकां मेळचें ही उमळशीक लागली.

तेच वेळार तांचें एक तरी पुस्तक कोंकणीत येवंक जाय अशें सामके तीव्रतायेन दिसलें. त्या खातीर कितें करचें हाचेर खूब विचार केलो. तांचे मेरेन कशें पावचें हें खबर नाशिल्ले. तांचो फोन नंबर वा इमेल मेळटा काय पळोवपाचो यत्न केलो. निमाणे तांचो इमेल मेळ्लो. तितले म्हणसर तांचें एक तरी पुस्तक हांव कोंकणीत हाडटलेंच हो विचार सामको पक्को जाल्लो. फार्टीं फुडें जायत तांका इमेल केली आनी हांव तांचें पुस्तक कोंकणीत अणकारंक सोदतां, हें तांकां कळ्यलें. ते खातीर कितें करचें पडटलें तेय विचारलें. अजाप म्हब्यार रोकडीच तांची जाप आयली. म्हाका दिशिल्ले त्यो इतल्यो व्यस्त, प्रसिद्ध, आंतरराश्ट्रीय पांवड्यार नामना मेळयिल्ल्यो. त्यो म्हाका जाप धाडटल्यो अशें हांवें चिंतूकच नाशिल्ले. पूण ताणीं मेकळेपणान परवानगी दिली. आनी अशे तरेन हांवें तांच्या "How I taught my grandmother to read and other Stories" ह्या पुस्तकाच्या अणकाराचें काम सुरू केलें.

जिणेतलें हें पयलेंच काम अणकाराचें. ह्या अणकारान म्हाका खूब खोस दिली. हांव काम करतां अशें म्हाका दिसलेंच ना. ह्या अणकारान खोस तर दिलीच पूण हांव अशें कितें करूंक शकतां हो आत्मविस्वासूय दिलो. फकत एकाच म्हयन्यांत हांवें तें सोंपयलें. हें पुस्तक "आजयेक वाचूंक शिक्यलें आनी हेर काणयो" ह्या नांवान प्रकाशीत जालें. ताच्यो प्रती तांकां धाडिल्ल्यो. त्यो आवडिल्ल्याचेय ताणीं मुजरत कळ्यलें. वर्सा भितर ताची पयली आवृत्ती सोंपली आनी दुसरी आवृत्ती ब्रॉडवे बुक हावसान काडली. दृश्टीहिनांक वाचूंक मेळचें म्हण हेंच पुस्तक मागीर हांवें ब्रेत लिपीयेत काडलें. तेन्ना ताणीं म्हजी तोखणाय केली. ह्या पुस्तकाक बरो प्रतिसाद

मेळिल्ल्यान हांवे तांच्या आनीक दोन पुस्तकांचो अणकार केलो. "Old man and his God" हें पुस्तक "जाणटेलो आनी ताचो देव" ह्या नांवान आनी "The day I stopped drinking milk - Life stories from here and there" हें पुस्तक, "हांवे दूद पिवपाचें सोडले - हांगाच्यो थंयच्यो जिणे काणयो", ह्या नांवान.

ह्या तिनूय पुस्तकांच्या अणकारांतल्यान म्हाका कितें मेळळे हाचो हांव जेन्ना विचार करतां तेन्ना हांव खरेंच नशीबवान अशें म्हाका दिसता. ह्या पुस्तकांक लागून म्हजे सारक्या एका सामान्य मनशाचें नांव एका व्हड आनी असामान्य अशा मनशा कडेन सदां खातीर जोडलां. तांकां प्रत्यक्ष मेळपाची संद म्हाका मेळळी. सुधा मुर्ती हांच्या पुस्तकाचो हांवे अणकार केलो ते उपरांत तांच्या पुस्तकाच्या प्रकाशन सुवाब्याक तांणी म्हाका मुजरत आपयले. फुडे माचयेर आपोवन फुलां तुरो दिवन ही म्हजी कोंकणी अनुवादिका म्हण सगळ्यां कडेन म्हजी वळख करून दिली. मुद्दाम गोंयच्यान इतल्या पयस आयिल्ल्याचो उल्लेख केलो. हांव देवकी आनी ह्यो म्हज्यो अनुवादिका यशोदा अशेंय तांणी सांगले. तांच्या दरेका पुस्तक प्रकाशन सुवाब्याचें म्हाका निमंत्रण आसता आनी वर्सातल्यान एक फावट जेन्ना आसी मेळटात तेन्ना म्हजें नांव लेगीत तांच्या लक्षांत आसता. हें तांचें व्हडपण आनी म्हजें भाग्य.

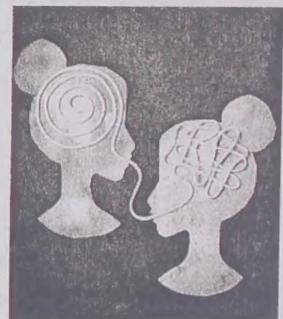
तांच्या लेखनांतल्यान त्यो एक व्यक्ती म्हण, लेखिका म्हण, समाज कार्यकर्ती म्हण तेचपरी एक शिक्षिका म्हण कितल्यो व्हड आसात हें कळिलें. तांकां मेळळ्या उपरांत त्यो कितल्यो साद्यो आसात आनी इतली नामना मेळून लेगीत तांचे पांय कशे जमनीर आसात हेय समजले.

वाचकांक लागून हांव लेखिका जालां अशें त्यो म्हणटात.

जिणेच्या प्रवासांत मेळिल्ले लोक, काळजाक भिडपा सारके अणभव हातूतल्यान तांचें लेखन निर्माण जालां. मेळटात ते सगळे लोक लेखना खातीर तांकां विशय दितात अशें तांकां दिसता. जिणेतले सगळ्यांत बेरे धडे हांव गरीब लोकां कडल्यान शिकलां. तांच्या सादेपणान म्हाका प्रभावीत केलां आनी हेंच हांवे म्हज्या लेखनांतल्यान तुमचे मुखार मांडलां, अशें त्यो म्हणटात. तांच्या सगळ्या लेखनांतल्यान हेंच तर दिसता आमकां.

खंयचीय भास समृद्ध आनी गिरेस्त जातली जाल्यार त्या भाशेंत खूब साहित्य निर्माण जावपाक जाय. इतलेंच न्हय तर हेर भाशांतले बरें साहित्य लेगीत त्या भाशेंत अणकारीत जावन येवंक जाय. तेच वेळार त्या भाशेंतले बरें साहित्य हेर भासांनी अणकारून लोकां मेरेन पावपाक जाय. अशें जाले जाल्यारूप्य खंयचीय भास चड आनी चड गिरेस्त जावंक पावता. सुधा मुर्ती हांचीं इंग्लीश पुस्तकां कोंकणीत अणकारून म्हजे तांकी प्रमाण हांवे आमची कोंकणी भास गिरेस्त करपाचो यत्न केला. तो कितलो येसस्वी जाला हांव नकळ. भास गिरेस्त जावंक जाय हें जरी खरें आसलें तरी, छापिल्लीं पुस्तकां चडांत चड लोकांनी विकर्तीं घेवन वाचपाक जाय. आपल्या संग्रहांत तीं दवरपाक जाय हें लेगीत खरें. अशे तरेन जेन्ना पुस्तकांची विक्री जातली तेन्ना पुस्तकां छापपा खातीर प्रकाशक लेगीत अनमनचे नात. सध्या पुस्तक छापप करें हो एक व्हड प्रस्त्र प्रकाशकां मुखार आसा अशें म्हाका दिसता. पुस्तकां छापलीं तरी तीं खपनात अशें तांचें म्हणणे. हाचेर मार्ग कसो काडप? जेन्ना वाचक पुस्तकां विकर्तीं घेवन वाचतले तेन्नाच प्रकाशकांक पुस्तकां काडपाक उमेद येतलीं अशें म्हाका दिसता.

संपर्क: 9823490960

परिपवव अणकाराचें आत्मीक सामादान

अलका सिनाय असोळेका

अणकार हो शब्द कांय जाणांच्या कानार पडटकीच दिसता, हें करप सामके सोरें. शब्दाशब्दांचो अर्थ लावन वाक्य पुराय करपाचें एक सुटसुटीत काम. पूण कांय वेळा तशे तरेन पुराय करप शक्य जायना. अणकार अशे तरेन जावंक जाय, तो अणकार कसो दिसूंक फावना. सरळ सोप्या भाशेन. ल्हान वाक्यांनी नटयिल्लो आसूंक जाय. वाचप्याक लेगीत प्रस्त्र पऱ्डूक जाय, हो अणकार काय ताचे स्वताचे साहित्य म्हूण. पद्य प्रकार हो सगळ्यां परस वेगळो आनी तो अणकार करप्याक एक आव्हान करें आसता. हो एक सामको कठीण प्रकार. कवीचे मनांतली भावना ताचेविचार तारें जे तरेन कवितेंत मांडल्यात, तशोच संवेदना-वेदना अणकारप्यान मनांत धरून प्रामाणीक आसूंक जाय. गद्य प्रकारांत तितलो त्रास जायना.

जेण एकलो आपल्याच भाशेंतले साहित्य उंचेल्या दर्जाचे समजून

दुसऱ्या भाशेच्या साहित्या कडेन आडनदर करतात. अणकारा वरवीं आपल्या भाशेंतल्या साहित्यांतली उणीव भरून काडुंक मजत जाता. अणकारा वरवीं विंगड विंगड राज्यां एकठांय येतात. साहित्याची खोलाय मापूंक मजत जाता. कितलेशेच फामाद लेखक आसात. कवी आसात. जांणी साहित्याच्या मळार खूब काम केलां. उपासना केल्या. भाशेचो बांद आशिल्ल्या कारणान कांय वेळा आमकां संद मेळना वाचून काडपाक. अणकार खरें सृजनाचें काम करना. नवनिर्मणी कडेन व्हरपाक मजत करता. अणकार सरळ आनी सोपी गजाल न्हय. एकरूप जावंचे पडटा. अणकाराचें सार्थक जालां, हांचे समाधान लेगीत अणकारप्याक जावंक जाय. अणकाराक लागून गिन्यानांत भर पडटा. ना जाल्यार लेखक आपल्या मर्यादे भितरूच उरता. आपलेंच

साहित्य मोलाचे अशें दिसून हेर लेखकांची वाचन करणारी इत्सा लोक मनांत बाळगिनात.

अणकाराचे म्हत्व:

१. अणकार करप ही काळाची गरज.

२. आवयभास समृद्ध करूक जाय जाल्यार हेर भासांचो अणकार जावप गरजेचें.

३. जितल्यो भासो चड कळटात तितलें गिन्यानात भर पडटा.

४. अणकार बरो जावंक जाय जाल्यार दोनून भाशांचेर प्रभुत्व आसप गरजेचें.

५. अणकार सरसकट त्या भाशेंतल्यान केल्यार अणकार प्रामाणिकपणान जाला हाची खात्री आसता. जेन्ना दुसऱ्या भाशेचो आधार घेतात. म्हळ्यार दुसऱ्या भाशेची मजत घेवन करतात, तेन्ना अणकार कितलो प्रामाणीक पणान जाला हें कळना.

६. अणकार करतना एकरुप जावन मनन, चिंतन करूक जाय. एकाग्रतेन अणकार केल्यार शब्दान शब्द स्मरणांत उरतात.

७. अणकार करता त्या भाशेचे गिन्यान आसत जाल्यार जशातशें साहित्य अणकार करूक सोर्पे, सुरबूस आनी प्रामाणीक जाता. अशें तरी म्हाका म्हज्या अणभवांतल्यान दिसून आयलां.

अणकार करतना कांय गजाली मर्तीत घेवच्यो पडटात त्यो अश्यो.

कांय शब्द अशे आसतात. जे कांयवेळां अणकार करतना मेळटात, ते शब्द कांयवेळां सवकळीचे दिसतात. पूण ताचो अर्थ लावंक खूब त्रास जातात. कांय शब्द तशा तशे अणकारपाक जायनात. एकशब्दाक दोन अर्थ लेगीत आसतात. तेन्ना संदर्भ पळोवन शब्दांचो वापर करप गरजेचें आसता. नाजाल्यार अणकार सारको जायना. हाचेंय भान अणकारप्याक आसप भोव गरजेचें.

कांयवेळां आमी म्हणीचो वापर करतात. ताचो तर अणकार शक्यूच आसना. कन्नड भाशेंतल्यो म्हणी तर सामक्योच वेगळ्यो आसतात. तेच धरिरेव लेगीत केल्यार कौंकणीत विंगड दिसतल्यो. तेन्ना अणकार करतना एक प्रस्न पडटा, म्हणी वापरांत हाडच्यो काय ना. कांय म्हणी अणकारांतल्यो काढून उडोवच्यो. कांयवेळा मिठाईचे प्रकार म्हणी त्या त्या राज्यांतले विंगड आसतात. आमच्या हांगा ते प्रकार आसनात. तेन्ना नांवां तशातशी घेवची पडटात. अणकार ताचो सारको जायना. कांयवेळा वेळ वगडावंक जायना. संगणकाचेर वचून अणकार करतात. पूण अर्थपूर्ण जायना. आपणें स्वतः जातीन लक्ष घालून अणकार करप खूब गरजेचें. फायदेशीर आनी अर्थपूर्ण जाता. कोणूय अणकारपी आसू ताका चडानचड भासांचे गिन्यान आसप फायद्याचें जाता. खंयच्याय नाजाल्यार खंयच्याय भाशेच्या आदारान एका शब्दाचो अर्थ लावंक मजत जाता. अणकार करूक सुरवात करतना पयलीं ती साहित्यकृती सावकासायेन वाचची पडटा. अणकारतना सोर्पे जाता. कांयवेळां अणकाराचो वेग वाडयतां वाडयतां अचकीत स्पीडब्रेकर कसो एक कठीण शब्द येता आनी ताचो अर्थ सारको मेळना. तेन्ना अंदाजान ताचो अर्थ लावन मुखार वचप हें कांय प्रमाणांत चुकीचें थारता.

अणकारप्याक भाशेचे गिन्यान तशेंच जी भास अणकार करूक घेतल्या थंयचो वाठार, तशेंच तांचे राहणीमान, चालीरिती हाची जाणविकाय आसप गरजेचें. तें नदरे मुखार दवरून अणकार केल्यार अणकाराक बरी दिका मेळटा. अणकाराची माची खूब व्हड आसा. कन्नड साहित्यांत पळयल्यार लेगीत बन्यो बन्यो साहित्यकृती वाचूक मेळटात. जशी खाण कशी. जितलें उसपिता तितलें बरें बरें मेळपाची शक्यताय आसता. अणकारप्यां मर्दी मनन, चिंतन आनी एकाग्रता हे तीन गूण आसचे पडटात. तेन्ना एक बरी अणकारीत साहित्यकृती जल्माक येता.

अणकाराच्या मळार पावल हांवें ल्हान भुरम्यांच्या काणयांचो अणकार करून दवरलें. आड मेळळ्यो खूब आयल्यो अणकाराकडेन प्रामाणिक रावचे खातीर मेळटा तितल्या शब्दकोशांचो वापर केलो. हव्हूहव्हू अणकाराची संवय जायत गेली. कन्नडभाशेचे गिन्यान आशिल्या कारणान त्या भाशेंतलें साहित्य कौंकणीत हाडपाक खूब आनंद जालो. अणकार करतां करतां म्हाकाय नवे नवे शब्द शिकूक मेळळे. मराठीतल्यान कौंकणीत अणकार करप सोर्पे म्हज्या मता प्रमाण. पूण कन्नड भाशेंतल्यान करप ही तारये वयली कसरत कशी. अणकारप्याक त्या राज्याची भास कळळी जाल्यार आनी राहणीमान आनी संस्कृतायेची जाणविकाय आसली काय अणकाराक उभारी येता. आनी एक बरो अणकार साहित्याच्या मळार येवंक शकता. जेन्ना त्या वातावरणाची संवकळ आसता, तेन्नां आपसूकच शब्दमोतयां कागदाचेर देवतात. एक परिपक्व अणकार करपाचे आत्मीक समादान मेळटा. भाशेचे अर्दकुटे गिन्यान आसून फायदो जावचो ना. किल्याक म्हळ्यार अणकाराक योग्य तो दर्जे मेळचो ना. अणकार करप्याक कांय वेळा मूळ लेखकाचे लिखणेतल्यान देविल्ले शब्द वा वाक्यप्रचार आवडनात. तरी लेगीत अणकारप्याक ताका आसा तशें करून दिवचे पडटा. इंग्लीर्शीतलो अणकार हेर भारतीय भाशांनी करतात. कांय वेळा शब्दांचो वापर सारको न जावपाची शक्यताय आसता. अणकाराक लागून विचारांचे तशेच हेर भाशांच्या साहित्यांचे आदान-प्रदान जाता. आनी आपल्या आवय भाशेंत बरें दर्जेदार साहित्य हाडूक मजत जाता.

शिक्षण कर्नाटकांत जाल्ल्यान म्हाका कन्नड कळटा. तिसरी भास म्हणू आमकां सकतीची केल्ली. देखून हांव कन्नड शिकूक पावलें. एक भास म्हाका शिकूक मेळटा हाची खोस मनांत आशिल्ली. हेर लेखक अणकार करतात तें पळोवन म्हाकाय अणकार करपाची इत्सा निर्माण जाली. ल्हान ल्हान अणकार करता करतां म्हाका कथांचो अणकार करपाची इत्सा जाली. तशो कांय अणकार केल्यात. सुनापरान्तांत लेगीत अणकाराच्या सदरांत हांवें बरयलां. म्हज्या अणकाराची दखल घेवन म्हाका एक कांदंबरी साहित्य अकादेमीच्या उपक्रमा वर्वी अणकारा खातीर आयली. ती म्हळ्यार एस. एल. भैरप्यांची 'दाट' ही कन्नड कांदंबरी. त्यावेळार ती गाजिल्ली आनी त्या कांदंबरेक साहित्य अकादमीचो पुरस्कार फावो जाल्लो. हांव अणकार करतलें ही जिदद मनांत बाळगून हांवें अणकार करूक सुरवात केली. सुरवातीची दोन-तीन प्रकरणां अणकारपाक कळाव

लागलो. गती कमी आशिल्ली. मागीर गती वाडली. मागीर सहज म्हजे कडल्यान अणकार जालो. म्हजो जल्म कर्नाटकांत जाल्ल्यान म्हाका थंयचे वातावरण खबर आशिल्लें. थंयचे खेळ, संस्कृताय, खाणा-जेवणां सगळ्यांची जाणविकाय आशिल्ली. अणकारतना ताचे चित्रण दोळ्यां मुखार येतालें आनी अणकार करून क्षमा सोर्पे जायत गेलें. जेन्ना तो अणकार पुस्तक रुपांत साहित्य अकादेमीन

हाडलो तेन्ना म्हाका अणकाराचें सार्थक जाल्ल्याचें समादान जालें.

म्हज्यो कितल्यो तरी अणकाराच्यो साहित्यकृती पुस्तक रुपांत येवच्यो आसात. बालसाहित्य तर खूब बरयिल्ले आसा. एका पर्यावरणाचेर आदारीत नागेश हेगडेन बरयिल्ले कन्ड पुस्तक 'तळेच भांगर तब्यातालें भांगर' हाचो कोंकणी अणकार करून दवरला.

संपर्क: 9822981107

दोन बळीमदली अर्थूय सोदवो पडटा

प्रशांती तळणणका

ब जाणांक दिसता अणकाराचें काम सोर्पे. तांतून व्हड श्रील ना. अणकाराच्या कामांत व्हडलीं निर्मिती जायना, तें सर्जनशील काम न्हय. पूण म्हाका दिसता, मूळ लिखाणा इतलेंच म्हत्व अणकारीत लिखाणाक आसा. अणकार हो वेगळ्यो भासो, वेगळी संस्कृती, वेग-वेगळे विचार हांच्या मदलो बांद. केन्ना केन्ना तर वेगळ्या संस्कृतीतले अणभव आमच्या अणभवा परस वेगळे न्हय हेय लक्षांत येता.

आतां मेरेन हांवे खूबश्या बिगर सरकारी संस्थांच्या पत्रिकांचे, पुस्तिकांचे अणकार केल्ले. मूळ लिखाणांचो अर्थ समजून तो सादया, सरळ आनी सोप्या भाशेंत मांडपाचे काम केल्ले. अर्थात थंयच ज्या विशयाचो अणकार करपाचो आसता त्या विशया विशींचे गिन्यान आतमसात करचे पडिल्लेच, आनी ते करचेंच पडटा.

पूण "देट लाँग सायलन्स" ही शशी देशपांडेंची कादंबरी अणकारा खातीर हातांत घेतली आनी म्हजे खातीर "नाका परस मोती जड" जातलो असो दुबाव म्हाका मारलो. तरीय धीर धरून अणकारा खातीर पयले पान उगडले आनी म्हजो धीरच सोंपलो. कारण तिची भाशाशैली, वाक्यांची रचना, वाक्यांमदीं ठसठसून भरिल्लो अर्थ कोंकणीत कसो हाडप? म्हजे मुखार यक्षप्रश्न! तरीय धीर सोडलो ना. पयले पान अणकारीत केले आनी मुकेशबाब थळीक दाखयले. ताणे आपली सगळीं कामां कुशीक काढून मूळ इंग्लीश पुस्तकाचे पान आनी म्हजो अणकार वाचून काडलो आनी रोखडेंच दोन दिसांनी कळयले. "बरें जमलां". साहित्यिक सरुपाच्या अणकारां वेळार कसल्या कसल्या गजालींची जतनाय घेवंक जाय हे विशीं थोड्यो सुचनाय ताणीं केल्यो.

पूण म्हाका उर्बा मेळची म्हणून ताणे म्हजो अणकार बरो जाला अशें म्हळां हेय म्हाका खबर आशिल्लें. रमेशभाई वेळूस्कार हाणीय हांसत म्हळे, "ह्या जगांत जमना अशें कांयच ना, जमतले तुकां". तांच्या उतरांनी मातसो धीर आयलो पूण संदेशान हांवे केल्ल्या अणकाराचेर एक नदर मारली आनी तांच्या नदरेवेल्यान "म्हाका हें जमलेना" हेय म्हाका समजले. "हांव जाल्यार मुगो हाचो अणकार असो करपाचों" म्हणत ताणे पुस्तकांतलो पयलोच परिच्छेद अनुवादीत करून दाखयलो आनी म्हाका कांय गजालींची कल्पना आयली.

अणकाराची कांय खाशेली तंत्रां आसता आनी अणकार करतना

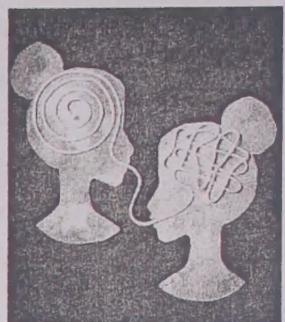
तीं आमी विसरून फावना हें म्हाका हें पुस्तक अनुवादीत करताना कळ्यें.

एका भाशेंतल्यान दुसऱ्या भाशेंत अणकार करतना, कांय जाण मूळ भाशेंत जशीं रचना आसा तशीं मोख भाशेंत घेतात पूण ही पदधत चुकीची. दर भाशेक स्वतःची रचना असता. इंग्लीश भाशेची वाक्य रचना आनी कोंकणीची एक ना. इंग्लीश भाशेंत चड कर्मणी प्रयोग आसता जाल्यार कोंकणीत कर्तरी. देखीक, ह्या कादंबरीतलेंच एक वाक्य "there was one thing that I hadn't bargained for when I had agreed to come here with Mohan-the ghosts who sprang out at me the moment I entered." हेय वाक्य तांच्या अर्था सयत येवचे खातीर हांवे तें अशें घेतले. "जेन्ना हांव मोहना वांगडां येवंक तयार जालें, तेन्ना एके गजालीची घासाधीस करून हांव तयार नाशिल्ले- त्या सगळ्या भुतांक मेळपाक, जाणीं हांवे घरांत पांय दवरले बराबर म्हजेर घुरी घाल्लीं" आतां ह्या दोनच वाक्यांची रचना पळयल्यार हांव किंते म्हणून्क सोदता तें वाचप्यांक जुस्त कळतले. इंग्लीशीत passive Voice चड आसता जाल्यार कोंकणीत Active Voice वापरत जाता.

पूण ही गजाल ह्या कांदबरीत सगळ्याच कडेन जाल्या अशें ना. कांय कडेन सरळ इंग्लीश भाशेंतलीं वाक्यरचना तश्यातशी घेवंक मेळळ्या. देखीक, "physical 'touching for me is a momentous thing."

हाचो अणकार सरळ जालो. "शारिरीक स्पर्श ही म्हजें खातीर अती मोलाची गजाल". हेय अशें कशें जालें? बारीकसाणेन विचार करतकीच एक गजाल लक्षांत आयलीं ती म्हळ्यार लेखिका भारतीय आशिल्ल्यान, तिचेर भारतीय भाशांचो पगडो आसा आनी देखून तिची कांय इंग्लीश उतरांची रचना लेगीत भारतीय भाशां कडेन जुळटा. तिची इंग्लीश भास तशी अस्सल ना.

केन्ना केन्ना अणकार करताना कांय वाक्यप्रचार, म्हणी अनुवादकांक अनुवादीत करचे पडटात. थंय आसा तस्सो वाक्याचो अर्थ लायनास्तना, मोख भाशेंत, त्याच अर्थाचे वाक्यप्रचार, म्हणी आसता जाल्यार पयलीं पळोवपाची गरज आसता. तशें जायत

जाल्यारच तो अणकार नीजाचो दिसता. देखीक, yes, it had to be furtive, for my father, whose own tastes in music had been austerely classical, had despised my addiction of what he called 'that disgusting mush' हांगं हांवे "that disgusting mush" ह्या उतराक कोंकणी समांतर "पचपचीत पेज" असो शब्द घालो जो म्हाका चपखलसो दिसलो. तरेंच आनी एक वाक्या खातीर म्हाका खूब विचार करचो पडिल्लो. मूळ भाशेंतले वाक्य आसा, "ours has been a delicately balanced relationship, so much that we have snipped off bits of ourselves to keep the scales on an even keel" हांगं snipped off bits of हे बरयताना सादे 'कुशीकचे कुडके कातरले' अशें पयलीं हांवे बरयले पूण म्हाकाच ते विचित्र दिसले. म्हाका आरतो - परतो विचार करता करता म्हाका "बेणले" हें उतर मेळ्ळें आनी म्हजें समादान जाले.

एकूण ही कादंबरी अणकार करताना खूबश्यों गजाली हांव शिकले. तातूल्यो वेंचीक गजाली म्हणल्यार -

१. अणकाराचे काम हुतहुते पणान करप योग्य न्हय. आपूण जेन्ना स्वतःचे विचार मांडटांत तेन्ना ते कशेय मोडून -तोडून बरोवंक जातात. आपल्या विचारांक आमी दिकां दिवंक शकतात पूण अणकारांत तशें करप अशक्य, कारण ते विचार दुसऱ्यांचे आसतात आनी लेखकाच्या विचारांक आलतडच्यान पलतडीं काम करताना तें खंयच शेणवें न्हय हाची जतनाय आमी घेवंक जाय. देखीक, ह्या कथानकांत, मराठी आनी कानडी लोकांची संस्कृती आयल्या, ती तितल्याच नेटान कोंकणीत हाडपाचो यत्न हांवें केला.

२. अणकाराक घेतिल्ले लिखाण पर-परत वाचून, तांतूलें संदर्भ सांकेतिक भाशा समजून घेवप गरजेचे. हांवे पुस्तक पयलीं अणकाराक हातांत घेतलें तेन्ना फकत तिनदां वाचिल्ले. पूण फटाफट अणकार करपाक जमना जाले. मागीर मात् हांवे सगळे कथानक पांच फावटी वाचले, तिका किंते सांगपाचे आसा, ती वाचकांक किंते सांगूक सोदता, तिची विचारांची दिकां खंयची तें समजून घेतले.

आनी हें समजतकीच अणकार करपाक गती आयली.

३. केन्ना केन्ना लेखक आपले स्वताचेच शब्द घडयता आनी अणकारपी ते समजनास्तना अर्थ सोदीत रावता. ह्या कादंबरीतय अशें आसा. म्हाका "Smarming" ह्या शब्दाचो अर्थ खंयच मेळना जालो. मागीर हांवे लेखिकाकच ईमेल घाडून त्या शब्दाचो अर्थ किंते काय विचारलो आनी तिची जाप येतकीच म्हजे म्हाकाच हांसूक आयले. तिंगे सांगले की असो शब्द खंयच्याच फिक्शनरीत ना कारण तें उतर तिंगे स्वतःच घडयल्ले. मागीर हांवे त्या सगळ्या घटनेचो संदर्भ समजून घेवंन सोबशें उतर सोदले आनी त्या वाक्यांत बसयले.

४. अणकार म्हळ्यार फकत उतराक उतर न्हय तर तें कथानक खंयच्या फाटभुंयेर घडलां, थंयची संस्कृती, In between the lines किंदे आसात ते समजून तें वाचकां मेरेन पावोवपाची जापसालदारकी अनुवादकाची.

५. जें लिखाण अणकारपाक घेतलां ताचेर सातत्यान विचार करप खूब म्हत्वाचे. हांव तर म्हाका जो शब्द कठीण दिसतालो वा म्हाका जो शब्द मेळ्ळां तांतूत समादानी नासले काय मेळत ताका त्या शब्दाचो अर्थ विचारत सुट्टाले. आनी अशें विचारिल्यान म्हाका खुबशे शब्द मेळ्ळें जे आतां वापरांत नात.

६. सगळे अणकारून जातकीच परत एकदां वाचून खंय किंते खटकता, खंय किंते चुकलां हें तपासून घेवप सदांच बरे. हांवे तर तीन-तिनदा वाचून चुको दुरुस्त करपाचो यत्न केलो.

७. निमाणी पूण सामकी गरजेची गजाल म्हळ्यार आपल्यान जें अणकारलां तें दुसऱ्या व्यक्ती कडेन तपासपाक दिवप सामके गरजेचे. त्या बाबतीन हांव नशीबवान. निंदकाचे घर असावे शेजारी तशें घरांतल्या घरांत म्हाका editor मेळ्ळो. संदेशान व्हडा पासियेसान हांवे केल्लो अणकार वाचलो आनी जंय जंय वाक्या खटकतालीं वा चुकीचे शब्द घाल्यात अशें ताका दिसले थंय ताणे सुदारणां केल्यो (म्हाका विचारून) आनी हाका लागून ह्या अणकाराच्या निमण्या टप्पारय म्हाका खूब किंते शिकूक मेळ्ळे.

संपर्क: 9423887708

थोडा गम, बहुत खुशी !

रेखा देशपांडे

रि चर्ड बर्टन ह्या अप्रूपाच्या भोवडेकारान इंग्लिशींत अणकार करूंक नाशिल्लो जाल्यार 'आमचे मेरेन 'अरेबियन नाइट्स' चो अरबी भाशेंतलो देखलायणो आनी अजापभरीत काणयांचे भांडार केन्ना पावचेच नाशिल्ले. इंग्लिशींत अणकार जावंक नाशिल्ले जाल्यार आमका खलिल जिब्रान आनी उमर खय्याम केन्ना कळचेच नाशिल्ले. काम-काफका-मोपासाँ-तोलस्तोय-पास्तरनाक-पामुक-नेरुदा-गार्सिया केन्ना कळचेच नाशिल्ले. जागतीक साहित्य इंग्लिशींत अणकारीत

जावंक नाशिल्ले जाल्यार आमी खूब व्हड साहित्य संपदेक, तेच बरोबर विचाराच्या संपदेक चुकपाची (चड कित्याक, टागोराची गीतांजली लेगीत मुराठी-कोंकणी सारक्या हेर भारतीय भाशांतल्या वाचप्यांक पयलीं इंग्लिशींतल्यानच वाचची पडली, वाचूक आयली.) जागतीक साहित्याचे इंग्लिशींतल्यान हे जे अणकार जाले तेय इतले दर्जेदार आशिल्ले की वाचप्यांक ही पुस्तकां पयलीं इंग्लिशींत बरयल्ली

नाशिल्ली अशें दिसचेंच ना. त्या बाबर्टींत इंग्लिशीचें रीण मान्य करचेंच पडटा. अणकाराच्या ह्या सदांकाळ चलिल्या उपक्रमांक लागू इंग्लीश भाशेंतले साहित्य अदीक समृद्ध जाले.

अणकाराचें महत्व जें इंग्लीश भाशेन वळखलें, तें वळखुपाक भारतीय भासांक मात खूब काळ वच्चो पडलो. फाटल्या कांय वर्सा भितर साहित्य अकादमी सारकेल्ल्या कांय संस्थांनी अणकाराचें महत्व वळखून घटमूट पावलां उखललीं हें खूब महत्वाचें. पूण एकूणच आमचे कडेन अणकाराची स्थिती कशी आसा, हें परखडपणान पळोवप उद्बोधक थारतले.

सद्या अणकारीत साहित्य व्हड प्रमाणांत उजवाडा येता, अशें खूब जाण म्हणतात. अणकार घोग्यांनी प्रकाशीत जायत आसतात. पूण घोग्यांनी प्रसिद्ध जावपी अणकारांनी 'अणकार' हे प्रक्रिये कडेन जाय तितल्या गंभीरतायेन पळोवपच जायना.

अणकाराच्या सर्जनात्मकतेचें स्वरूप थोडें विशद करणा खातीर हांगा म्हाका शांता गोखले हाणीं हालींचे जेरी पिंटो हांच्या कादंबरीचो अणकार करतानाचो आपलो अणभव 'प्रिय रसिक'च्या अंकांत सांगिल्लो तो सांगवाचो मोह जाता. त्यो बरयतात, 'एम अंड द बिग हूम' हे कादंबरीच्या प्रकाशनाचो एक व्हडलो सुबाळ्ये जाल्लो आनी ही कादंबरी बरोवपी जेरी पिंटो म्हजो इश्ट म्हूण हांव ह्या सुवाळ्याक हाजीर आशिल्ले. जेरीन केल्ल्या वाचनान आयकुपी बरेच भारावन गेल्ले. प्रस्न-जपेची कार्यावळ सोंपाक आयिल्ले कडेन फाटी बशिल्लो एक मनीस उबो रावलो आनी खणखणीत आवाजांत उल्यालो, 'ह्या कादंबरीचे अनेक भाशांनी अणकार जावंक जाय' तो गुणो म्हाका सरळ लागलो. घरा येतना म्हाका म्हजे नैतीक जापसालदारकीची जाणीव जाली. त्याय पेल्यान अणकारप्यांची एक खास उत्तेजीत मनस्थिती आसता. तिचो संचार आंगांत सुरु जाल्ल्याची सुलुसूय लागली. हे मनस्थितीची चिन्नां म्हव्यार हात शिवशिवप आनी आपूण केन्ना कंप्यूटरा मुखार बसतां आनी पयले वळीकडेन आपटता अशी उमळशीक लागता. दुसऱ्या दिसा मेरेन धीर धरपाक जमचेना म्हूण घरा पावतांच कादंबरीची पयली वळ करूनच मागीर न्हिंदुया असो निश्चेव केलो आनी लागलें कामाक. कामाक म्हणजे झुंजपाक... पयलें पान करपाक म्हाका दोन दीस लागले. जेरीचे शैलीचे दोन प्रकार आसात. कांय जाग्यांचेर ती सूचक आसा, आनी कांय जाग्यांचेर साहित्य, कविता, बायबल, सिनेमा, नाटक आदींचे संदर्भ दीत अर्थ फुलयत वता. हे शैलीची मराठींत लय धरप हें एक व्हड आव्हान आशिल्ले. कांय जाग्यांचेर कितलोय यत्न केलो तरी जमनाशिल्ले. ते रातीक न्हीद इबाडली. मात अणकाराची गुंगी कायम उरली. त्याभायर, ज्या दिसा जेरीन दिल्ल्या एकाक्र्या संदर्भक मराठींत योग्य पर्याय सुचलो त्या दिसा नशा तेंगशेर पावली.

ही सर्जनात्मकता लक्षांत घेतात, आनी चडशे फावट ती वाचक, समीक्षकच न्हय जाल्यार उत्साही भाशांतरकारूय लक्षांत घेनात, (मुद्रदम भाशांतरकार असो उल्लेख केला, अणकारपी असो न्हय) आनी दुर्देव म्हव्यार प्रकाशकानूय ती लक्षांत घेतिल्ली आसना, ना जाल्यार पयलीं तो अशें अर्दकुटे लिखाण वाचकां मेरेन पावयचोच

ना.

मूळ पुस्तकाची भास आनी अणकाराची भास हांचे प्रकृतीचो, संस्कृतायेचो तातूंतल्यो भाशीक लोकजीवनाचो, तातूंतल्या साम्याचो वा वेगळेपणाचो आवांठ लक्षांत घेवन त्या दोगां भितर नातें निर्माण करप हें अणकारप्या मुखारलें आव्हान आसता. उतराक उतर दवरून तें आव्हान पेलपाक येना. पूण भाशेचें गंभीर्य अणकाराच्या भाशेंत नश्ट जाले जाल्यार तातूंतल्या आशयाचेर हावळ येता. ते खातीर प्रत्यक्ष लिखाण सोडून वेगळी तकालस घेवची पडटा आनी ते खातीर आसचे पडटा कुतुहल. दोनय भासांचेर मोग आसले बगर ही प्रक्रिया घडना. ती घडटा तेनाच खन्या अर्थान स्नेह-संबंद निर्माण जाता.

एम. जे. अकबर हांच्या 'शैलो ऑफ स्वीर्डस' ह्या इंग्लीश पुस्तकाचो मराठी अणकार करतना म्हज्या अशें लक्षांत आयलें की अकबर हांणी इंग्लीश ग्रंथ बरयतना खिंशचनिटी आनी इस्लाम विशींच्या संदर्भा संबंदांत आपल्या वाचकांक गृहीत धरलां. खिंशचनिटी आनी इस्लामा विशींचे सगळेच संदर्भ सगळ्याच इंग्लीश वाचप्याक खबर आसतले अशें गृहीत धरलां. तें इंग्लीश वाचप्याच्या संदर्भातय म्हाका आडखळ्टाले. वाचपी इंग्लिशीचो आसलो म्हणून ताका हे सगळे संदर्भ खबर आसतलेच अशें ना. मराठींत अणकार करतना मराठी वाचप्याक अशें गृहीत धरप योग्य तर दिसलें नाच, तें धोक्याचेंय आशिल्ले. त्या कारणान अणकार सोडून हे सगळे संदर्भ मुळांतल्यान सोडून काढून आनी समजून घेवन ते अणकारांत समजवप म्हाका गरजेचें दिसलें. ते खातीर जें संशोधन करचें पडलें तोय हे अणकार-प्रक्रियेंतलो एक रोमांचक अणभव आशिल्लो. ना जाल्यार खिंशचनिटीतली 'शेलेरा कार्नेलिया' ही संज्ञा, वा औटोमन साप्राज्यांतली 'जाँनिसरी' ही राजकी सुव्यवस्थे खातीर निर्माण केल्ली खास प्रथा वा वेवस्था. हे अर्थ मराठी वाचप्या मेरेन म्हाका पावोवंकच जमचे नाशिल्ले आनी वाचप्याक हो विशय कुस्तार आनी वाजेवणो दिसपाक शकतालो.

(शेलेरा कार्नेलियाच्या लॅटीन अर्था खातीर फादर दि ब्रिटो कडेन विचारप केलें आनी तांच्या सांगण्या वेल्यान बिशप आमेलो हांची भेट घेतली. गोरेगांवचे सेंट पायस कॉलेजीच्या लायब्ररीतल्यान तांणी म्हाका वेगळे वेगळे खंड काढून दिले आनी आपणे सुदूदां कांय स्पश्टीकरणां केलीं. ह्याच प्रमाण कुराणाचे जे संदर्भ अणकारपाचे आशिल्ले ते म्हाका कितले समजल्यात ते अब्दुल कादर मुकादम हांचे कडल्यान जाणून घेतलें. आनी जे समजूक नाशिल्ले ते समजून घेतले.)

पूण अणकारप्याक ही तकालस घेवचीच पडटा आनी तातूंतय खूप खोस आसता. पुस्तकाचो अणकार केल्ल्याच्या उमेदी भायर वेगळो असो एक खेरीत खोस तातूंत आसता. पूण ह्या अदीक मेहनतीचे किंदें तरी एक वेगळे मोल आसा, आनी तें अणकाराक आनीक चमक दिवपी आसता ही गजाल खुबदां वाचप्याक गृहीत धरपी, मूळ बरोवपी आनी अणकाराचो प्रकाशक हे दोगूय विसरिल्ले दिसतात. हांचें एक कारण म्हव्यार सगळेच अणकारपी ही तकालस घेतना दिसनात, त्या कारणान कांय विनोदय घडटात.

देखीक, मूळ उर्दू, पूण हिंदीत अणकारिल्ल्या पुस्तकाच्या मराठी अणकारांत सांस्कृतीक संदर्भ लक्षांत घेवंक नाशिल्ल्यान अशे विनोद घटिल्ले. तातूतलो एक विनोद दोन वेगवेगव्या लेखिकांच्या पुस्तकाच्या दोन वेगवेगव्या अणकारप्पांनी केल्ल्या मराठी अणकारांत सापडलो. तांतले एक अणकारपाचें पुस्तक हो मुळांतल्या पंजाबी पुस्तकाचे अणकार आशिल्लो, आनी दुसरे अणकारपाचें पुस्तक मुळांतल्या उर्दू पुस्तकाचो हिंदी अणकार आशिल्लो. हे दोनव मराठीत अणकारीत जाले.

'दुपटे चुनने का शौक' ह्या वाक्यांचो अणकार जाल्लो 'ओढण्या निवटण्याचा छंद'.

एक दुसरे उदाहरण - एखाडे जलशया वेळार गालिच्याचेर धबी चादर हांतूल्याची रीत चड करून उत्तरेत आसा. आनी तिचे 'चांदनी बिछाना' अशें व्हड काव्यात्म वर्णन करतात. पूण 'फर्श पर चांदनी बिछी थी' चो अणकार 'फरशीवर चांदण पसरलं होतं' अशें जाल्ले. वेल्यान ती कार्यावळ बंद दालनांत चलिल्ली.

मूळ भार्षेतल्या संस्कृतायेचो संदर्भ वाचप्याक समजाप ना, पूण बंद कुडींत चान्ने कशें पातळ्यां असो प्रस्त्रय ताका पडटा आनी जाप मेळना.

भुगेपणांतल्या कैफी आझमीन सोयन्यांक नमस्कार केलो ना म्हणून ताका बापायन ख्यास्त दिली, असो उल्लेख एक अणकारांत आयिल्लो दिसलो. कैफी आझमीचो बापूय ताका 'नमस्कार' करपाक सांगतलो काय सलाम वो आदाब?

'हाफ ब्रदर'चो अणकार 'अर्दो भाव' असो केल्लोय म्हज्या वाचनांत आयला. आसू.

दुसरे वाटेन अणकारांत आपले उतरां-प्रयोग तश्यातशे दवरून सगळो आशय व्यक्त करूंक जाय असो अतिरेकी आग्रोये अणकारपाच्या भाशेन, मूळ बरोवप्यान दवरून चलचो ना. दुसरी भास ही अणकाराच्या भाशेची सहोदरा, भयणच जरी आसली तरीक्य कांय समान उतरांचे अर्थ, तोच ध्वन्यर्थ, तांचे प्रयोग वेगवेगळे आसता., ते भार्षेत वेगळे आसतात. ते तशाचे तशे दवरपाचा आग्रो धरलो जाल्यार अणकार फक्त हांसपाचो विशय जातलो.

हालीच शरद पाटील हांणी डॉ. धर्मवीर भारती हांच्या 'कनुप्रिया' ह्या खंडकाव्याचो केल्लो मराठी अणकार म्हका धाडलो. अणकार सुंदर जाला. देखून तशें हांवें पुष्पा भारती हांका मुद्दम फोन करून सांगते. तांका तांची खुब खोस जाली. तरीक्य, हिंदी कनुप्रियांतली राधा कृष्णाक 'तुम' अशे संबोधता, पूण मराठींत ती 'तू' अशे संबोधता, हाका तांणी आक्षेप घेतलो. तेना तांकां पटोवरचे पडले की मगाठींतलो 'तू' हो हिंदीतल्या 'तुमं' हाका, आनी मराठींतलो 'तुम्ही' हो हिंदीतल्या 'आप' हाका इक्वीवलंट आसता. कृष्णाक 'तू' म्हणटना राधा ताचो खंयच अधिक्षेप करना, तर त्या दोगांच्या विशुद्ध लागसाणीचो भाव तातूतल्यान व्यक्त जाता, जो हिंदीच्या 'तुम' तल्यान जाता. हिंदींतली राधाय कृष्णाक सामको व्दारकार्धीश जाल्या आनी म्हायुद्धाचो सूत्रधार थरिल्ल्या कृष्णाक 'आप' म्हणून उलो मासना.

गो. मा. पवार हांच्या विनोद : तत्व.आनी स्वरूप ह्या पुस्तकाचो हिंदी अणकार करपाच्या आव्हानाचो फुडो सद्याक हां करतां. विनोदाचो एक प्रकार कोटी म्हळ्यार इंग्लिशीतलो वीट. हा उतरान सद्या म्हजी न्हीद काबार केल्या. कांय दिसां पयर्ली पवार हांणी कोटी हें उतर हिंदीत रुढ करचे अशें सुचोवन पळवलें. कितले अशक्य कोटींतले आसा हें वेगळे सांगपाची गरज ना. हिंदी कोटी हें उतर प्रतवारी, स्तर हो अर्थ ध्वनीत करपा खातीर वापरतात देखीक 'फलॉ महोदय उच्च कोटि के विद्वान है। फलॉ आमदी उच्च लोटि का बदमाश है।' मराठींतले चेष्टा हें उतर हिंदींत त्याच अर्थानी वापरले जाल्यार हिंदींत - उस अनुवाद की खिल्ली उडाई जाएगी। चेष्टा नहीं की जाएगी।

खूब फावटीं अ भाशेच्या इंग्लीश अणकारा वेल्यान ब भाशेंत अणकार करतात, वा करन्यो पडटा. एका भारतीय भार्षेतल्यान सरळ

दुसर्या भारतीय भार्षेंत अणकार करपी कांय सन्माननीय अपवाद आसात. विलास गिते, मृणालिनी गडकरी, उमा कुलकर्णी, पूण अपवादच म्हणचे पडटात. ना म्हणपाक हिंदींत जावपी अणकार हे व्हडा प्रमाणांत त्या भार्षेतल्यान सरळ जायत आसतात.

पूण जेन्ना एक भारतीय भार्षेतल्यान दुसरे भारतीय भार्षेंत वचपाक इंग्लिश वा हिंदीच्या पुलावेल्यान मार्गक्रमण करचे पडटा तेना लॉस्ट इन टान्स्लेशन हो धोको आनीक वाडटा.

खूबदां मजा अशी जाता, भारतीय भाशांतल्यो संवेदना, सांस्कृतीक संदर्भ समान, एकामेकांक कळपाक सौंपे कारण ते स्वता अणभविल्ले पूण इंग्लिशीतल्यान पाविल्ल्यान ओगीच मुंबयच्यान पणजे लंडना मार्गान गेल्ले भशेन जाता.

डॉ. फौजिया सईद हांच्या 'टैबू' ह्या इंग्लीश पुस्तकाचो अणकार हांवें पदमगंधा प्रकाशना खातीर केलो. विशय भारतीय उपखंडांतलो. पुस्तक आसा लाहोरांतल्या तवायफ परंपरेचो. कलावंतिणीच्या समाजाचो समाजशास्त्रीय वेध घेवपी. तातूतले संदर्भ हे भारतीय उपखंडांतल्या वाचकांक वळखिव्हचे. इतलेंच न्हय जाल्यार ती लोकजीण पयली हिंदी-उर्दू आनी पंजाबीत व्यक्त जाताली ती थंय इंग्लिशीत मांडिल्ली. थंय इंग्लीश हे फक्त माध्यम आशिल्ले, हे पुस्तक मुळांत तांणी इंग्लिशीतच बरयलां. संवेदना देशी आशिल्ल्या. इंग्लिशीचो पद्धते सरळ कुशीक काढून तें आपूण मराठींत हाडटां असोच खोसदिणो अणभव म्हाका अणकार करतना आयलो.

अणकाराची भास खंयचीय आसू - मराठी, हिंदी, कोंकणी, इंग्लीश, पंजाबी - खंयचीय, तिची खेरीत शैली राखूंकच जाय आनी खरेपणी अणकारपाच्या लेखनांतल्यान व्यक्त जाल्ली संमृताय अणकार-भाशेवरवीं वाचप्याक अणभवूक मेळूंक जाय, ही दोरेखेली कसरता, पूण अणकारप्याक ती चुकोवपाक मेळची ना.

हेर भारतीय भासांचो म्हाका अणभव नाशिल्ल्यान तांचे विशी हांगा कांयच बरोवप बरोबर थारना, पूण मराठी, हिंदी भाशां मदले अणकारांचे व्यावहारीक-व्यावसायीक आंग मातशें दुख्यांने आमा,

इंग्लीश अणकाराची जी अर्थअपुर्बाय जाता, तशी ती ह्या भाशांमदल्या अणकारांक मात लाबूंक ना. प्रकाशक आयज व्हडल्या प्रमाणांत अणकार प्रसिध्द करीत आसले आनी तांकां मागीय बरी आसली तरी अणकाराक मानधन दितना ते, थोडेच आडवाद सोडल्यार, हात बरोन फाटी घेतात. अणकाराच्या मानधनाचे खंयचेय स्टॅंडर्डायझेशन जाललें ना. जायरातीच्या कॉपीच्या अणकाराचे दर हे साहित्यीक (हातूंत वैचारीक बरोवपूय धरलां) अणकाराच्या दरा परस कितलाच्याच पटीन चड आसतात. साहित्य अकादेमी, महाराष्ट्र, हिंदी अकादेमी सारकिले अपवाद सन्माननीयच जावन आसात. ग्वाजारी प्रकाशकां कडल्यान मेळपी अर्दकुठ्या मानधनाची खूबदां वर्स-दोन वर्सां वाट पळोवची पडटा. बरोवप्याक आपुणजावन अणकार करून जाय आसल्यार पुस्तकाचो अणकार दितकच मानधन मेळपाक जाय हो आग्रो भरू येत. अकादेमी सारकिल्यो संस्थाय अणकार मेळटकच मानधन दिवपाची रीत बालगितात.

खूब फावटी हौशी अणकारप्यांक लागून गंभीरपणान व्यावसायीक अणकारपी म्हूण काम करप्यांची अडचण जाता. अणकार हें काय अभ्यासा उपरांत करपाचें सर्जक काम आसा हाची खबश्या हौशी अणकारप्यांक कल्पना आसना. धंद्याचेर दोलो आसपी प्रकाशकांक्य तांकां ती कल्पना दिवपाची गरज दिसना. “आतां निवृत्ती उपरांत वा बेकारपणाचो उद्देग म्हूण अणकार कर्या” अशें म्हणपी लोक मेळटात. तशेंच ‘पयशांची काय म्हाका गरज ना, म्हज्या नावार पुस्तक आयलें हाचीच म्हजेखातीर खोस व्हडली’ हांवे प्रकाशकांक - दिवाळी अंकाच्या संपादकाक सांगलें, अशें सांगपी लोक्य मेळटात. त्या कारणान, प्रकाशकाचे फावता आनी फुर्डे व्यावसायीक बरोवपी - अणकारप्यां विशीय प्रकाशक वो दिवाळी

अंकाचे संपादक असोच आपणाक फावता तसलो समज करून चलतात.

अणकारप्याक मागिनासतना, वेळार, योग्य मानधन मेळ्यें जाल्यार सुखद थकको बसता. ह्या संदर्भात हांगा, खाशेले करून ‘जागा’च्या संस्थापक आनी संपादकां विशींचो म्हजो अणभव सांगप हांगा सोबसारके थारतलें. कोंकणी भाशेंतल्यान मराठींत हांवें एकून पुस्तक अणकारलां. तेंय रवीन्द्र केळेकार आनी माधवी सरदेसाय हांणी खेरीतपणान म्हजे विशीं व्यक्त केलल्या तांच्या आत्मविश्वासाक लागून. ‘ओथांबे’चो अणकार करतना कोंकणी उतरांच्यो बारीकसाणो समजून घेवपा खातीर हांव मुंबय सावन माधवीक आनी मागीर म्हज्या कवेरीजांक जापो दिवपी माधवीचो गोंयच्यान म्हाका असो अनुक्रमान मेल आनी पत्र वेव्हार चालू आसतालो. अणकाराचे म्हजें काम पुराय जातकच म्हाका रवीन्द्रबाब हांणी सरळ प्रियोळा आपोवन घेतलें. थंय आमी सद्दां प्रिंट आवटस घेवन वाचतालीं आनी ते आनीक कांय बारीकसाणो म्हाका समजावन सांगताले. बरोबरच चार दीस म्हजे थाटाचे कुळारपण्य प्रियोळच्या घरांत मनोवप जाताले. साहित्याविशीं, भाशेविशीं आनीक्य उद्बोधक चर्चा जाताल्यो. काम सोपोवन हांव थंयच्यान भायर सरलें त्या दिसा तांणीं ‘महाभारत एक अनुसर्जन’चे दोनूय खंड आनी अणकाराचे सगळे मानधन म्हज्या हातांत दवरलें. रोखडेंच मराठींतले ‘ओथांबे’ अरुण जाखडे हांणी आपणाल्या पदमांधा प्रकाशना कडल्यान उजवाडायले आनी वाचप्यांनी ताका बरो येवकारय दिलो.

असलो अणभव वेगळो तरी अणकारप्याची उमेद वाडोवपी ढेर सारी खुशी दिवपी!

संपर्क: 9821286450

माधवी रुद्रेश्याय

नांगे लिशी, नव्हेंय विशी...

दरेका कोंकणी मनशाच्या घरांत

आसुंक जाय अशे पुस्तक...

खूब काळांठपशांत अशे पुस्तक नाऱ्माक येता.

२वतान बऱ्यालां...

तांचे विशी... मुहजेय विशी...

पानां : धा+१४०

मोल: २५०/- रुपया

उजवाडावपी:

जाग प्रकाशन

२०१-बी, सालडॅल अपार्टमॅन्ट्स, रुआ द साउदाटिश, पाजीफोंड,
मडगांव - झोंय ४०३ ६०१.

कौंकणीचे 'माधवी पर्व'

हादत खांडेपारका

कौं

कणीचे 'माधवी सरदेसाय पर्व' म्हळ्यार आमकां सगल्यांक नव्या युगाचो उदय घेवन आयिल्ल्या भशेन दिसलें. हया आपल्या मायेमोगाच्या भाचेची जडण-घडण साक्षात ज्ञानपीठ पुरस्कार प्राप्त जाल्ल्या कौंकणी तपस्वी रवीन्द्रबाबान केल्ली. तिजेर कौंकणीचे आनी साहित्याचे संस्कार अशा तपस्व्या कडल्यान जाल्ले. त्या बुधीमान चलयेन रवीन्द्रबाबांच्या व्यक्तिमत्वांतें बन्यांत बरें तें घेतलें. रवीन्द्रबाबां कडल्यान मेळिल्ल्या कौंकणी संस्कारांक स्वताच्या करृत्वान आनी प्रतिभेन खूप उंचायेर व्हरून कौंकणीच्या साधनेचें अभिजात स्वरूप आमकां दाखयलें. माधवीबायल्या संशोधनान कौंकणी भक्तांक एक नवी दृश्टी मेळळी. नवें पर्व सुरू जालें. ज्ञानपीठ पुरस्कारा सारखो सर्वोच्च सन्मान प्राप्त जाल्ल्या रवीन्द्रबाबांलें साहित्यीक दायज चलोवपाची शक्त मेळोवन दाखोवपी माधवीबाय म्हळ्यार कौंकणी चळवळीक रवीन्द्रबाबान दिल्ली व्हडल्यांत व्हड भेट. अमोल भेट.

'जागा'चो जुलय २०१५चो अंक घरा आयलो आनी दोळ्यां मुखार हांसमूख माधवीबाय उबें रावलें. ''जाग बन्या तरेन चलोवप हीच तांकां आर्गा''. अशें म्हणून संपादप्याची आनी 'जाग' चलोवपाची सगली जबाबदारी इतल्या ल्हान वयांत घेतिल्ल्या आसावरीची अपुर्या करता तिली थोडी. आवय कडल्यान मेळिल्ली केदी ही प्रेरणा! आवयवेल्या भक्तीवोय साक्षात्कार! कौंकणी चळवळीच्या फुडाराक हें सुचिन्ह.

'जाग' खातीर हांवें किंतेय तरी बरोवचें म्हणून फोन करतल्या माधवीचो हांव आवाज आयकत आसतालो. मागीर तिजें अगत्याचें पत्र्य आयलें. 'जागा'क म्हजो सदांच साहित्यीक हातभार लागाचो असो माधवीलो आपल्या गोड पद्धतीन आग्रह चलिल्लो. माधवीक ते मेरेन हांवें प्रत्यक्ष पळोवंक नाशिलें. उपरांत गोंयच्या म्हज्या एका ल्हानश्या भेटीत पयलीं फोन करून माधवीक मेळपाक हांव गोवा युनिव्हर्सिटींत गेलों. थंय तिजें तें प्रसंन आनी निरागस तोंड, उलोवपांतलो गोडवो (आपुलकी) तरेंच मायेमोगाचें व्यक्तिमत्व पळोवन त्या उज्याच्या दिसांतूय थंड चान्याचोच हांवें अणभव घेतलो. च्या घेवपाचो तिणें आग्रह केलो आनी आमी युनिव्हर्सिटीच्या कँटीनांत बसलीं, गजाली केल्यो. रवीन्द्रबाबां कडल्यान म्हजे नांव खुपदां आयकूंक मेळटा अशें तिणें सांगतकच हांवें म्हळें तो म्हाका 'तातो' आनी तोच म्हजो कौंकणी चळवळीतलो आदग्यगुरु. अशें सांगतकच माधवीबायच्या तोंडार जो आनंद हांवें पळेलो तो किंते सांगू? बशीन हांव परतो पणजे वचपाचो आशिल्लों म्हण्टकच बस योसर तें म्हज्या

वांगडा रखरखत्या वतांत रस्त्यार उबें रावले. म्हाका निरोप दिवनूय परतें युनिव्हर्सिटींत गेलें. पयल्या तिज्या ह्या भेटींतलें आर्जव, नमळाय, सुसंस्कृतपणाची वागणूक आनी grace हांव खूप जाणांक सांगत आसतालों. उपरांतच्या गोंयच्या भेटींत मडगांवच्या तिज्या घराय गजाली जाल्यो.

आनीक एकदा हांव सकाळीं युनिव्हर्सिटींत गेल्ले कडेन तिंये बेगीबेगी; रवीन्द्रबाबाक फोन लायलो. म्हाका विचालले, 'तात्याक आज तुमी मेळूऱ शकतले?' हावें 'फाल्या तांकां मेळपाचो आसा' म्हण्टकं 'पूण, जेवपाकूच चलात हां. तातोक बरें दिस्तले.' अशेंय माधवीबायन म्हळें. रवीन्द्रबाबाल्या वृद्धधावस्थेंत वैयक्तीक आयुश्यांत ज्यो त्या वेळार एका फाटल्यान एक बायट घट्ना घडत आशिल्ल्यो ताची म्हाका खबर आशिल्ली. एकुलत्या एक नातवाचें अपघाती मरण, खूप वर्साचो सहवास आशिल्ली तांच्या आयुष्याची साथीदारीण गोदूबायचेंय मरण जाल्ले आनी ते एकटे एकटेशे जाल्ले. आपल्या तातोची माधवीबायक चिंता सतायताली. तांचें दुःख विसरायेर घालपा खातीर आनी तांचो वेळ वच्चो म्हणून म्हज्या सारक्या कोणेतरी तांकां मेळत रावचें अशें माधवीबायक दिसताले. दुसऱ्या दिसा हांव प्रियोळा वच जाल्यार रवीन्द्रबाब म्हजी वाट पळेत्रूच आशिल्ले. वचनाफुडें तार्णी म्हाका जेवपाक रावपाचो आग्रह केलो आनी सांगले, माधवीन फोन करून आपल्याक सांगलां. खरें म्हळ्यार तांच्या त्या मनःस्थिरींत हांवें थंय जेवपाक रावप म्हाका पटनाशिल्लें. पूण रवीन्द्रबाबांच्या आग्रहा मुखार नाइलाज जालो. रवीन्द्रबाब जें कितें उलयताले तातूत माधवीविशीर्णें तांचें समादान पर्थू-पर्थून दिसून येताले. सगल्यांत व्हडलें म्हळ्यार आपल्या खासगी ग्रंथालयांतल्या हजारांनी पुस्तकांची काळजी घेवपी आनी तांचो उपेग करपी आपल्याक जाय तशी योग्य आनी हक्काची व्यक्ती माधवीच्या स्वरूपांत आसा ही गोश्ट. ती ग्रंथसंपदा हीच रवीन्द्रबाबान दवलेल्ली खरी मौल्यवान प्रॉपर्टी.

१६.६.२०१३ ह्या दिसा सुरेशबाब आमोणकारांल्या 'झॅनचो दिश्टावो' ह्या पुस्तकाचो लोकार्पण सुवाळो आशिल्लो. आनी त्या पुस्तकाचौं उक्तावण म्हज्या हस्तुकीं जावंचो आशिल्लो म्हणून पणजेच्या 'संस्कृती' हॉलांत हांव आयिल्लो. त्या दिसा सुवाळो सोपतकच राजू नायक आनी माधवीबाय जोडप्यान म्हाका मेळ्ळी. जयवंतबाबूय मेळ्ळे. आनंदभरीत दिशिल्ल्या त्या दोगांयकूय 'अशीच सदां जोडप्यानूच म्हाका मेळात' हो असो हांवें आशीर्वाद दिल्लो. तें त्या दिसाचें आमचें मेळप निमाणचेंच थरलें. अशें हें आमचें बेभरवंशाचें जिंयें.

माधवीबायचो म्हाका मुंबय निमाणचो फोन आयलो तो 'अना'वेलो स्पेशल अंक काडटा. म्हजो 'अनावेलो एक लेख बेगीनांत बेगीन जाय अशें तिंये सांगतकच हांवें रोखडोच बरोवन धाढून दिल्लो.

तो मेळनाफुडें माधवीबायन लेख आपल्याक आनी राजूक खूप आवडलो हें सांगपा खातीर परतो फोन केल्लो. तो निमाणचोच तिजो आवाज हांवें आयकलो. त्या अंकांचें काम चालू आसतानाच तिजें तें भयंकर दुयेंस वाडीत आशिल्लों हें मागीर कळ्ळें. पूण तशाय परिस्थिरींत माधवीबायन तो अंक बन्याभशेन पुरो केलो.

माधवीबायक त्या दुयेसाक लागून मुंबय लीलावती हॉस्पिटलांत दवल्लां हें आयकून खूप व्हडलो थक्कोच बसलो. शीला कोळंबकार आनी सुरेशबाब आमोणकराकडल्यान मागीर म्हायती घेत आसतालों. ताका परतें गोंयांत ब्हेलां पूण दुयेंस खुपूच वाडलां हे कळनासर

दुरदर्शनवेल्यान माधवीबायल्या 'मंथन' पुस्तकाक साहित्य अकादमीचो पुरस्कार मेळळा ही आनंदाची गजाली आयकली. रोखडो फोन केलो तो आसावरीन घेतलो आनी म्हजें अभिनंदन तिका खाटीर न्हिदिल्लेकडेनूच कळ्यलें. तरीय आशा आशिल्ली. एक दोन दिसां भितरूच ती काळीज हालोवन सोडपी बातमी आयकली. मानसीक तयारी केल्ली आशिल्ली तरीय ती गजाल सोंसूक नज जाली. ऐन रंगांत आयिल्ली मैफल कोणेतरी अकस्मात बंद उडयली. तिच्या घरच्या मनशांवेलो भयंकर आघात तर येवजुपा भायलो. सगलें गोंय हळहळ्लें. कारण माधवीबाय सगल्यांकूय जाय-जायशें आशिल्लें. हालींच्या तेंपार इतली लोकप्रियता मेळ्यल्ली व्यक्ती हांवें पळोवंक ना.

जानेवारी २०१५ चो दिलीप बोरकरालो 'बिन्ब' अंक आयलो आनी मुखपृष्ठावेलो माधवीबायलो तो अप्रतीम फोटो पळेतकच तें सामकें घराच आयिल्ल्या भशेन दिसलें. तो अंक म्हज्या स्टडी टेबलार दवरिल्लो आसा.

कोंकणी चळवळींतलीं माधवीबाय नांवाची तेजस्विनी सगल्यांक ओड लावन गेली. आपल्या अभ्यासू वृत्तीन आनी संशोधक दृश्टीन नव्या उमेदीच्या कोंकणी साहित्यीकांक दर्जेदार लिखाणाचें वळण लायलें आनी भविष्या खातीर योग्य दिशा दिली. 'जाग' हे प्रतिश्ठीत म्हयनाळें जालें. ताजो झेंडो सदांच फडफडतो दवरूक जाय.

नव्यान सुरु जाल्या 'जाग' अंकांत डॉ. किरण बुडकुलेंचो जो सुंदर लेख आसा तातूत माधवीबायचो उगडास जागवपा खातीर आनी तिजें कार्य फुडें व्हरपा खातीर कितें करूक जाय ह्या विशीं महत्वाच्यो सुचवण्यो आसात. त्यो सगल्यांनी विचारांत घेवन रोखडेंच कामाक लागूक जाय.

A special creation of God म्हणपा सारखें हें मनीस आमच्या मर्दीं आयलें केन्ना आनी गेलें केन्ना तें कळ्ळेंच ना. इल्ल्या आपल्या जीणेंतूय माधवीबाय खूब कितें फार्टी दवरून गेलें. खूब दिवन गेलें. तिचो जागो भरून काडपी दोळ्यांमुखार कोण दिसना. कोंकणीमोगी आमच्या ह्या गोंयच्या तेजस्विनीचे सदांच उपकारी उरतले.

संपर्क: 022-28942215

माधवी : निरांजनांतली वात

हेमा नायक

माधवीचे जिवीत आसलें एक निरांजन आनी तागेलें जगप म्हणल्यार निरांजनाची पेट्टी वात. आपणे मंद जळून दुसऱ्यांक उजवाड दिवपी. भगभगपी कवदो नह्य. शांत शांत...

माधवी म्हजे परस पिरायेन धा वर्सानी ल्हान. याद जाता तो चाळीस वर्सा फाटलो कोंकणीचो संवसार. जेन्ना म्हजी पिराय विशेक वर्साची आनी माधवी धा वर्साचें. दिसपाक नाजूक बावली कर्शें. निकर्तेच कोंकणीच्या मळार हावें पावल दवरिल्लें. सभा संमेलनांनी वांटो घेवपांत उमळशीक आसताली. रवीन्द्रबाब केळेकार सगळ्यांत ज्येश्ठ. कोंकणी तेन्ना हांव एकलेच चली आनी तेंवूय बी मडगांवचे जाल्ल्या कारणान मडगांवच्या कोंकणी भक्तां वांगडां म्हजें भरसप जातालें. तातूत स. चंद्रकांतबाब केणी चड संवकळीचे. कोंकणीच्या कामाक खंयूय वतना बाकिच्यां बरोबर हावें तांचे गाडयेन वचप हें थरिल्लें आसतालें. ताका लागून येतना वा वतना तांचे बरोबर अदीं मदीं पिरवळा रवीन्द्रबाबांगेर भितर सरप जातालेच. तेन्ना सावन माधवी लाणीं वळख. पिरवळा रवीन्द्रबाबांल्या घरांत भितर सरतनाच नदरेत भरतालें तें चार चक्यांचे राजांगण! एके चवकेचेर रवीन्द्रबाबाली बसपाची सुवात. थंय आशिकुशीक आशिल्ल्या हेर कदेलींचेर तांकां मेळूक आयिल्ल्यांक बसपाची सोय. बसकाच अशो मांडिल्ल्यो. थंयचे खंयचेर कदेलींब बसल्यार ते उलयतात तें सारके सगळ्यांच्या कानार पडटालें. तेदेवेळार पसून माधवी, तातो कुशीक बसून एकटक नदर लावन घरांत येतल्या कोंकणीच्या लोकांच्यो गजाली आयकत रावतालें. केन्नाय ताचीं भावंडां सविता आनी विजय आसतालीं. तीं आंगणांत हेवरेतल्यान तेवेन उडक्यो मारून खेळत आसतालीं. पूण माधवी तातो म्हण्यांतलें हाल नाशिल्लें.

ताका घरांत सगळीं नानू म्हणटालीं. नानू सगळ्यांच्याच अपुरबायेचे. घरांतल्यांच्या तर जालेच. पूण तांगेर येतल्या बतल्यांच्याय. माधवी, रवीन्द्रबाबाले भयणिलें चली, म्हणल्यार तांची भाची. माधवीचो बापूय जयवंतराव सरदेसाय आनी आवय मोगाबाय. तें जलम्ले लिस्बनांत पूण भारतांत येवन गेंयां परतकच चडशें तें पिरवळाच आसतालें. रवीन्द्रबाब केन्नाय सांगताले, तिनसना सकयल म्हाइडोळा सदची एक पासय मारून येतना माधवी तांचे बोट धरून चलतालें आनी वेगवेगळे प्रस्न विचारीत आसतालें. त्या सगळ्यांच्यो खन्यो जापो ताका दिवंच्यो पडटाल्यो. तांचे एकमेकांचे इतलें आपलेपण पळोबन माधवीक लोक खंय तांची धुवच म्हणटाले. तांचे खरें नातें म्हाकाय खूब उसरां कळ्यें. आनी म्हणून किंते तातूत वहडलो फरक पडलो अशेंय ना. कित्याक तर तें सामके तातोच्या विचारां खाला घडटालें.

खादीचे कपडे आनी सादेपणान रावप पूर्ण उच्च विचारांचे अनुसरण करप ही वृत्ती भुरगेपणांत सावन आपणायली. खळखळून हांसप हें तांगेले वैशिष्ट्य. माधवीचे नंव काडिना फुर्डे ताचे खिकक करून हांसपी तें मुखामळ नदरे सामकार आयले बगर रावना. निर्मळ हांसो हो माधवीचो गूण. जाचे मन आनी विचार निर्मळ असतात ताकाच असलो हांसो येता. माधवी गुणेस्त आनी मायेस्त आशिल्ले. ताच्या वागपांत मात लेगीत कृत्रिमताय नाशिल्ली.

माधवीची आनी म्हजी संवकळ करतां करतां वाडत गेली. बरे तोखणायेचे गूण आनी सामके अपुरबायेचे. हांसत हांसत उलोवप आनी उलयतां उलयतां हांसप हो ताचो अप्रूप ट्रेडमार्क. ताच्या तोंडार रडकुरे भाव केन्ना कोणे पळयल्ले आसचेनात. गांधीवादी विचारसरणेतल्यान घडत गेलें माधवी तत्वां कडेन अतिशय प्रामाणीक आशिल्ले. खादी बगर दुसरे कपडे ताणे केन्ना वापरले नात. ताच्या आंगाचेर भांगराचो कसलो अळकार पळयिल्लो याद जायना. गाडयेन भोवताना तर क्वचितच दिसताले. बशीनच ताचो प्रवास चड. आपणा खातीर कोणाक तिश्ठत द्वरप ताका माननासले. आनी म्हत्वाचे म्हणल्यार बर्शीत बसपाक सीट मेळ्ळो काय त्याच खिणाक आपल्या बोटव्यांतल्यान फायल काडटाले आनी पुस्तकाचीं वा अंकाचीं प्रुफां तपासपाक बसताले. ताच्या वागपाचीं विविध तासां पळयल्लीं हांवे.

कोंकणीतले कितलेशेच ज्येश्ठ तशेच नवोदीत साहित्यिकांचे पिरवळा यो-वच आसतालेच. ह्या कोंकणी साहित्यिकांमदीं नित्य नेमान भरसप जाल्ल्यान माधवील्यो भावना आनी संवेदना उत्तरांतल्यान प्रकट जावपाक लागल्यो. पिरायेच्या धाव्या वर्सा ताणे रचिल्ली ही चार वर्ळीची कविता.

मिठाची कणी हांव
दर्या भेटेक गेली
दर्यान हात लायनाफुर्डे
दर्या येदी जाली.

ताच्या विचारांक भुरगेपणांत सावनच खोलाय आशिल्ली. दर्या येदो हावेस बाळगप ही सादारण मनशाची तांक न्हय. माधवी असामान्याचे तांकीचे.

आनी मागीर मंगळुरांतले कवी स. चाफ्रा डी कोश्ता हाणी ताची अपुरबाय करता करतां कविताय पुराय केली.

ऐजे वाटली हाती घेवन
दर्या वेळेर रावला
कोणी विचार नाकात चोकून
'तोंड कशें बावलां?'

एक आसली मिठा कण
पिशी बुद्दीन वाडल्या,
दर्या येदी जातां म्हण
दर्यात वचून उडल्या.
दी गा म्हजी मिठाकण
तुज्या उदकांत थिरल्या
निरास जाल्या म्हजी जीण
ऐजे अळणी उरल्या!

मंगळुरचे चाफ्राबाब ताका खूब बरें करताले. चाफ्रा अल्पकाळांत गेलो आनी माधवी तर ताचेय परस चड उणे पिरायेचेर. काळ कोणा खातीर थांबना. पिरवळा आपल्या मामा वांगडा त्या चार चक्यांच्या राजांगणाच्या घरांत खळखळून हांसपी ती बावली म्हणटां म्हणटां व्हड जाली तरी आमचे खातीर निदान म्हाका तरी माधवी सदांच ल्हामच बावली उरली.

जाग प्रकाशनाचे प्रकाशक सुमंतबाब केळेकारांच्या मर्णा उपरांत माधवीन प्रकाशनाचे आनी जाग अंकाचो भार आपल्या भुजांर घेतलो. खूब त्रास जाताले ताका. आपणा खातीर म्हूण जगपाक ताणे अजिबात वेळ द्वरऱ्यक नासलो. कित्याक तर ताणे आपल्या जगपाचेर केन्ना प्रेमच केलें ना. ताचे प्रेम आसताले तें आपलें ध्येय तडीक व्हरपाचेर आनी देखूनच तें आरोग्या कडेन घाळ रावले आनी न्हय नसत्या दुर्योसाची ताका बादा जाली. रवीन्द्रबाबाक मेळपाक आत्र्यापयन्यान गोंयांतले भारतांतले आनी भायले लेगीत लोक येत आसताले आनी दर खेपेक माधवीक रकाद पावतालो आनी ताका आसा थंयच्यान पिरवळा येवर्चे पडटाले. तेन्ना फोनय नाशिल्ले. पूण रकाद जुस्त पावताले आनी सगळी कामां आवरून मेळटा त्या वाहनान माधवी पिरवळा पावताले. ताची कसरत पळोवं नजो आसली. पूण केन्नाच ताका वाजेल्ले कोणे पळयलें ना. कपलार एकूय आटी नासताना खळखळून हांसपी अशे वज्जे मेळप कठीण.

हांव केन्नाय म्हणटां, जल्माक येवप हें काय आपल्या हातांत नासता. पूण जल्माचे सार्थक करप हें निश्चितच आपल्या कर्तुत्वाचेर अवलंबून आसता. आपल्या अल्पकाळाच्या जगपांतल्यान मायेच्या ओलसाणेचो स्पर्श दीत कर्तुत्वाच्या शिखराचेर चडपाची उडी मारपी माधवी ही एक कर्तुत्वी कन्या अर्शेच हांव म्हणन. म्हज्या काळजांत ताचे खातीर एक मोठी सुवात सासणाची उरल्या. पिरायेन म्हजे परस धा वर्सनी ल्हान आसूनय ताचे कडसून कितलेशेच लक्तुबायेचे गूण हांवें शिकून घेतलें. कितल्योय विवंचना आनी खंती मनांत भितर लिपेवन द्वरीत हांसत्या मुखामळाचेर तांचो लवलेशय दिसूक फावना ह्या तागेल्या व्रताचो चड नासूं पूण थोडो तरी प्रभाव म्हजेर नक्कीच पडला अशें हांव समजतां. सगळ्यां बरोबर अतिशय सामान्य जावन निरागसपणान वागण्याचे ताचे वृत्तीन गोंयच्या तशेच मंगळूर, कोचीन, केरळ, महाराष्ट्रांतल्या साहित्यिकांक ताणे माया लायिल्ली. ताच्या सभावाचीं, जगपाची, विचारांचीं तशेच अभ्यासू वृत्तीचीं विविध तासां आमी दोळ्यांनी पळयिल्लीं. आकांताळी सहनशक्त ताका खंयच्यान प्राप्त जाल्ली कोण जाणा. केन्नाच ताणे कोणाचो मत्सर वा दुस्वास केलो ना. कोणा विशीं वायट उत्तर केन्ना तोंडांतल्यान काडलें ना. ताचोच एखाद्यान कोणेय मत्सर केलो आनी तें ताका कळ्ळें जाल्यार तें वदतालें आमच्या सारख्यां कडेन. पूण म्हणटालें, 'तूं कोणाक सांगू नाका आं. तातोक तर अजिबात कळूक फावना. ताका वायट दिसतलें. कोण कितें उलयता तें उलोवं दी गो. आपणे आपलें काम करीत रावपाचें.' सगळ्या मनशांक भावना, संवेदना ह्यो आसतातच. माधवीकय त्यो आशिल्ल्यो. पूण दुसऱ्यांक दुखत अशीं उतरां ताणे केन्ना तोंडांतल्यान भायर काडलीं नात. आनी ताका लागून सगळ्यांनी ताका 'गृहीत धरलें' अशें आयज

म्हाका अतिशय खंतीय म्हणीन दिसता.

माधवी कोण आशिल्ले? आयज हो प्रस्न अंतर्मुख जावन दरेकल्यान आपणाक विचारचो. माधवी म्हणल्यार गिन्यानाचो दर्यो. त्या दर्यातलें एकेर लहार कोंकणी भाशेचे समृद्धी खातीर जिवीतभर गर्जत रावले. भाशाशास्त्र हो ताचो विशय. त्याच विशयांत ताणे पीएचडी केली. ताचो विशय - अ कंपेरेटीव्ह लांबीस्टीक एन्ड कल्चरल स्टडी ऑफ लॅक्सीकन - इन्फलूएन्सीम अॉन कॉकणी. इन्हणचे उतरावें निर्मितींत भाशाशास्त्र आनी सांस्कृतीक पंवर्धन हुण्यात तुलनात्मक अभ्यास - ताचो कॉकणीचे प्रभाव. कॉकणी भाशेचे पोर्टुगीजीचे प्रभाव हाचेरय ताणे अभ्यास केललो आनी शणे गोंयबाबांच्या भाशाशास्त्रीय प्रतिभेचेरय. इंग्लीश आनी तत्वज्ञान हे विशय घेवन चौगुले कॉलेजींतल्यान तें पदवीधर जाल्ले. माधवीन मागीर भाशाशास्त्र विशयांत एम.ए. केली. उपरांत एम.फीला खातीर 'कॉकणी व्याकरणातलीं कांय स्वरुपां' ह्या विशयाचेर अभ्यास करून तो सादर केलो. गोवा विद्यापिठांतल्यान ताणे कॉकणी शब्दावलीचे भाशाशास्त्र आनी सांस्कृतीक प्रभाव - तुलनात्मक अभ्यास ह्या विशयांत संशोधन करून पीएचडी केली. तकलीफोड जावपी ह्या सगळ्या विशयांत माधवी भराभर संशोधन करीत गेले आनी ताचो पूर्ण फायदे कॉकणी खातीर ताणे समर्पित केलो. केंद्रे म्हान ताचें कार्य! फुडलीं वर्साचीं वर्सा कॉकणीक पुरक अशी तजवीज आनी पुरुमेत माधवी करून दवरून गेले. कॉकणी भास समृद्धी खातीरचे ताचें हें व्हडलें योगदान आसा. माधवी हें भाशाशास्त्रांतल्या गिन्यानाच्या विर्वाई अभ्यासांच्या रंगांचे मिश्रण जावन कॉकणी सरस्पतीच्या क्षितिजाचेर उदेल्लें एक इंद्रधोणु आशिल्ले. दोळे भरून ताचें खुमणे पळोवपाचें आनी मुख्याभ्यार फांकिलें ताचें तेज तोखेवपाचें.

अशे अप्रतीम विवदतेचे क्षमतेची तांक आशिल्ल्या बुद्धवान माधवीक कॉकणीत फाव ती सुवात दिवपाक आमी उणी पडलीं. कॉकणी मनशान आयुश्यभर भाशेचो सेवक म्हण रावप अशी भावना नकळटाना आमीच आमचे लादून घेतल्या. कॉकणीच्या वेगवेगळ्या कामांक वेंग मारपाची माधवीची धडपड. तातूत विद्यापिठांत शिकोवपाची नोकरी, कुटुंबा कडेन लक्ष दिवप, तातूत रवीन्द्रबाबां कडेन सप्तकांतल्यान दोन फावटीं तरी खेपो मारप, कॉकणी परिशदो, साहित्य संमेलनां घडून येतात थंय जाग प्रकाशनाच्या पुस्तकांचे प्रदर्शन भरोवप आनी तांची विक्री करप आनी ते खातीर पुस्तकां आकूक, आपल्या ब्रापायक घेवन गाडयेत घालून घेबन वचप, तीं बंडलां आपणेच उखलप करीत कोण इतलीं कामां? मठगांव-पणजे-पिरवळा अशी कसरत करता करतां माधवी जाम जाताले. इतलेंच न्हय, तर भारतांतल्या वेगवेगळ्या वाठारांत तशेंच पोर्टुगाल, फ्रान्स, जर्मनी अशा भायल्या राष्ट्रांत लेगीत कॉकणीच्या भाशाशास्त्राचेर उलोवपाक माधवी बगर आनेक कोण पर्याय नाशिल्लो. म्हाका दिसता, माधवी आपले बँग भरून सदांच तयरेनच रावताले. हातूत सगळ्यांत म्हत्वाची गजाल म्हणल्यार ताच्या साथीदारान, राजून ताका हातूत पुराय सहकार्य दिल्ले. नाजाल्यार इतलें घडुकच पावचें नाशिल्ले. मजा म्हणल्यार आमीय राजूक सदांच आमचे परीन गृहीत घरून चल्ली, घोव तो, घोवान आपले बायले खातीर करपाचेंच. पूण अशे समजताना आपणे

घोव म्हण बायलेचे बाबर्तीत कसलीं कर्तव्यां पाळळ्यांत हें केन्नाच कोणे चिंतलें ना. राजू घोवा परसूय ताचो एक सहकारी आशिल्लो, एक इंष्ट आशिल्लो. ताणे माधवीचेर आतोनात प्रेम केले. तेना राजू मुंबय आनी माधवी गोंयांत. रवीन्द्रबाबा बगर तर माधवीचे पान हातना. प्रेमाचे रुपांतर लग्नांत जावपाक राजूक खूब कश्य पडले. तेना फोनाचीय वेवस्था नाशिल्ली. राजू कडेन प्रेमपत्रां आजून्य आसू येतात. तांची जिद्द अखेर सार्थकी लागली. तातोचे मन्यतायेन राजू-माधवी संवसाराक लागली. पूण राजून माधवीच्या स्वतंत्र व्यक्तिमत्वाक बादा जायत अशे खंयच आडमेले हाडलें ना. तशेंच माधवीनय तागेल्या पत्रकारितेच्या वावरांत ढवळा ढवळ केली ना. सादेपणान रावप हें साप्य दोगांतय आशिल्ले. एकामेकाक त्रास जावपा सारकीं कसलीं बंधनां तांच्यांत नासतालीं. पूण सभावांत मात जायतो फरक आशिल्लो. माधवी जितले गंभीरतायेन कॉकणी भाशेचे चिंतताले आनी ते खातीर वावरुताले, तितले गंभीरी राजूच्या सभावांत नाशिल्ले. ताचो सभाव मातसो हलको फुलको, फकाणां मस्कन्यांचो. दोगांचेंय जिवीत बरें चलताले. हरशीं खंयूय दोगांय वांगडा ना दिसू. पूण दर वर्सा पणजे आंतरराष्ट्रीय चित्रपट महोत्सवाक तांची चुकनासतना हाजिरी आसताली. माधवीक कसलीं फिल्मां आवडटालीं त्यो तिकेटी राजू ताचे खातीर काढून दवरतालो आनी ताका घेवन फिल्मांक बसतालो. अंदू हे प्रथेक खंड पडलो. तांचो लागींचा इंष्ट वैकुंठ फोडेकार एकलोच दिसलो. फिल्मांचे रांकेत तिकेटी घेवन. माधवी मुंबय आनी राजूय बी. नोव्हेंबर २०१४ चे अखेरची खबर ती आनी तेनाच मुंबय माधवीचे जगपा कडेन अखेरचे झूज चलताले. 'हेमा, हो सिनेमा खंय मगो बरो आसा. पळय आं.' अशे सांगपी माधवी आयनॉक्साच्या कँपसांत दिसचें ना. दर वर्सा चित्रपट महोत्सव जातलो पूण माधवी ना ताची खंत मनाक वेदना दीत रावतली.

हालींचीच एक ताज्जी याद. एक दोस फोनाचेर उल्यताना सामके उमेद जावन ताणे म्हणले, 'हेमा हांवें युगांकाचें आंतरराष्ट्रीय फिल्मांचे समीक्षे वयले पुस्तक वाचले. कितले संशोधनात्मक बरयलां गो ताणे. असले साहित्य आमचे कॉकणीत ना. ताचें भाशांत इंग्लीशींत येवपाक जाय. ह्या पुस्तकाचेर कोणांय जाणकारां कडल्यान लेख बरोवन घे गो. जागाच्या फुडल्या अंकांत छापुया तांचे. सामके अभ्यासपूण आं पुस्तक.' आनी ह्या विशयाचेर तें बरोच वेळ उल्यत रावले. म्हजे कुशीक कृपाली आशिल्ले आनी ताणे ताकाय सांगले फुडल्या जागांत ताच्या पुस्तकाचे नियाळ छापाचे म्हणून. समिक्षा, चिकित्सा, संशोधन हातूतले कश्ट आनी विद्वत्ता तुजे सारक्याकच कळपाची माधवी.

भाशाशास्त्राचो विशय घेवन कॉकणीक बाकीच्या भासांचे तुलनेत कांयच उणे उरचें ना इतली उपाट समृद्धताय माधवीन आमकां दिवन दवरल्या. अभिमानान अंतस्करण भरून येता. तशेंच ताका सांबाळपाक आमी उणी पडलीं हाची खंत भोगता. आमच्या हातांत आशिल्ल्यो बन्योवशो गजाली आमी वगडायल्यो. माधवी आमचे आशिल्ले. सगळ्यांचे, ताका फूल कशें जपाचें काम आमचे आशिल्ले, 'ताका अळंग दवरपाचें. ताका प्राप्त जालली भाशेची सिद्धी तशी सादीसुदी न्हय. ताचे खातीर कम्प्यूटर, इंटरनेटाची सोय आशिल्ले एक खास ऑफीस आसपाचें. ताचे खातीर गाडयेची वेवस्था, ताच्या कामाक

दोन मदतनीस, आर्थिक घटाय दिवपी पगार, भन्तो सगळे वेबस्थीत मेलिले जाल्यार तातूंत आमचोच सुवार्थ आसलो. अर्थात ताची स्वतःची तशी अपेक्षाय नाशिल्ली. आपल्या 'मंथन' पुस्तकाचे विमोचन जातकच माधवीन उल्यतना म्हणले, 'समाजांत रावून समाजाक चडानचड बरें दिवप हें म्हजें ध्येय. कोंकणी साहित्यांत निशाणी उरपाची आसल्यार ती संशोधनाच्या क्षेत्रांत उरुं दी. बरयतात तशे खूब जाण. पूण संशोधन हें वेगळे. पूण पणटी पेटूकच दुसरी पणटी पेटा. गिन्यानाची भास म्हणून जर कोंकणी सशक्त करपाची आसा जाल्यार ती जापसालकी आमची न्हय जाल्यार आनीक कोणाची? ते जाणिवेतल्यान उबारिले हें पावल.' सुजनशील साहित्य निर्मिणेत लक्ष घालले जाल्यार तें आयज एक नावाजतें साहित्यिक जावपाचें पूण तारेंच म्हणले, कथा, कविता कोणूय रचूक शकता. भाशाशास्त्रा सारकें किचकटीचें काम कोण करतलो? माधवीन तर निश्ठेन आनी चिकाटीन आपल्या तल्लाक मेंदवाचो उपेग कोंकणीक भरभरून करून दिलो. आनी हें सगळे तारें आपणाक दिसता म्हणून केले. संशोधन, खाशेलो अभ्यास असल्या म्हत्वपूर्ण विशयांक आमी फाव तशी सुवात दिनात. तशी दिल्ली जाल्यार माधवी कोंकणीच्या भांडारांत आनीकूऱ बरेचशे अळंकार घालपाचे.

पूण येद्या उंचेल्या हावेसाचो दुश्टीकोन आमकां खंयच्यान येतलो! आमचे लोक बुद्धी परस ज्येश्ठेचोच विचार करपाक उरले. आमी यंत्रणा (system) बदलपाकूच सोंदिना. माधवीच्या वचपान काळीज दुखावलां. तें निमाणे मेरेन कोंकणीची सेवा करीतच उरले. एक वर्स हातरुणाचेर खिळून उरिले माधवी जाग प्रकाशनाच्या पुस्तकाचीं प्रुफा तपशीत आसताले. आमी मात ताचे खातीर कांयच करपाक शकलीं नात. कोंकणी मनशाची एक मानसिकताय जाल्या, किंतेय करपाचें जाल्यार ती व्यक्ती पिरायेन जाणटी जावपाक जाय तो मेरेन दुसऱ्यांक निभावून काढ्या. माधवीन पन्नास वर्साचे पिराये मेरेन कोंकणी भाशाशास्त्राच्या गिन्यानाचो जो अर्थांग सागर आमचे खातीर घसघशांनी ल्हारयत दवरला तो केन्नाच आलून वच्चो ना. कोणाक शक्य आसा असले साधनेची पूर्तीताय करपाक?

उल्लेख केले बगर रावं नजो तो दिलीप बोरकाराचो. कोंकणीतले लेखक आनी साहित्य अकादमी पुरस्कार विजेते रवीन्द्रबाबां कडेन आनी पर्यायान माधवी कडेन दाट संबंद. पुस्तकां हाडपा-व्हरपाक अडचण जाताली तेन्ना माधवी अधिकारान दिलीपाक फोन करून सांगताले आनी दिलीप मातूय आडमेळीं दाखयनासताना माधवीचें काम करतालो. माधवी कांय खिणाचें सांगाती आसा हें जाणा जातकच दिलीप इतलो हळवो जाल्लो हावें प्यलेच खेपे पळ्यलो. दिलीपाच्या बिंब मासिकाचे वतीन अंदू माधवीक वैचारीक साहित्या खातीर पुरस्कार जाहीर जालो आनी ताचो वितरण समारंभ २१ डिसेंबराचे राती कडेन आगशे दिलीपाच्या घरा आशिल्लो. माधवी हांथरुणाचेर निमाणच्यो घटका मेजताले आनी गुरुनाथबाबान ताका शांती मेळची म्हण सगळ्यांक दोन मिनटां उर्बी रावपाक सांगले आनी ते प्रमाण सगळ्यांनी उर्बी रावन प्रार्थना केलीं. दिलीपान मागीर भावनावश जावन म्हाका म्हणले, 'हेमा सांगपाक जावचें ना अशे वायट परिस्थितींत

माधवी आसा. काल रातीं हांव बळयां ताच्या हाथरुणा म्हत्यांत गेलो आनी ताचो हात हातांत घेवन बरोच वेळ दामून धरलो.' दिलीपाच्यान उलोवपाक जायनासले. आनी बिंबाचो पुरस्कार हाथरुणाचेर आसताना हातांत घेवन तो तोखेतना माधवीन प्राण सोडले.

माधवीची कूड आमच्यांतल्यान ना जाल्या खरी पूण ताच्या सभावगुणांची आनी विचारांची सासाय आमच्यांत जागृत उरल्या. मर्दींच कानार साद घालता ताचो आवाज. फोन वाजता, दिसता माधवीचोच जातलो. ताच्या फोनाची सामकी संवकळ जाल्ली. केन्नाय माधवीचो येतालो, तर केन्ना हांव करताले. रवीन्द्रबाबां हाथरुणाचेर आसताना रवीन्द्रबाबां दिसताले माधवीन आपल्या म्हत्यांतच बसून रावचें. सांजवेळ जातकच ताच्या येवपाची वाट पळ्यत रावतालो. पूण इतल्या राटावर्ळींतल्यान सदांच कशें येवपाक मेळत? पूण ताका तें कळनासले आनी मागीर माधवी म्हाका फोन करताले, 'हेमा, तुका फावता तशें मातशें तातो म्हत्यान वचून बस आं. ताका बरें दिसता तूं येतकच.' आनी ताचें उतर मोडप म्हाका जायनासले. माधवीक येवपाक फावता तेन्ना हांव वताले. ताच्या निमाणच्या दिसांनी आमी अशीं आलटून पालटून वचत रावतालीं. आतां अशीं अधिकारान सांगपी म्हाका कोण ना.

संशोधन आनी शिक्षण ह्यो गजाली माधवीक प्रीय. तांतले तातूं चलयांनी जाता तितले शिक्षण घेवन आपल्या पांयार उर्बें रावपा इतल्यो स्वावलंबी जावच्यो आनी आपल्या आंगांतल्या शिक्षणाचो फायदो समाजाच्या बन्या खातीर वाफरांत हाडचो अशें ताका सदांच दिसताले. ते नदरेन तारें आपल्याच्यान जाता तितले यत्न केल्यात. फी भरपाक कोणाय विद्यार्थ्यांक अडचण जायत जाल्यार त्या गरजवंताक पयशे दिवपाक तारें केन्ना फाटीफुढे पळ्यले ना. हो आपलो वा तो दुसरो असो भेदभाव ताच्यांत नाशिल्लो. गोंय विद्यापिठांतल्या कोंकणी विभागांतल्या विद्यार्थ्यांक तें सगळे नदरेन एक आदार आशिल्ले. चड करून तांचें मानसीक बळ वाडोवपाक. जिवितांत कांय कठीण प्रसंग येवन खचून गेलल्या चलयांक माधवीन नैतिक बळ हाड्यन तांकां शिक्षणांत प्रवृत्त केले आनी आयज ताचीं फळां आमकां दिसून येतात. असल्या गजालींचो तारें केन्नाच बोवाळ वा गाजोवाजो केलो ना. पूण तीं अंतस्कर्णांतल्यान ताका स्मरतात. प्रसिद्धीची हाव ताका केन्नाच नासली. प्रसिद्धीची माध्यमां पासून तें सद्दां पयसूच आसताले. सभा समरंभांनी फुडल्या कदेलींचेर माधवी केन्ना दिसनासले आनी ताका लागून वक्त्यांच्या तौंडांतल्यान उपस्थितींची नांवां घेतना माधवीचें नांव येनासले. खंयतरी फाटल्यान कुशीकशें तें फक्त श्रोता जावन बसताले. हातांत एक बोटवो आसतालो. तातूं जागाचे अंक आनी वर्गणीदार दिसलो जाल्यार खंयच्यान तरी मात सुलूस लागूक दिले बगर तो अंक ताच्या हातांत पावयताले.

कांय वेळा आपल्या दुखाविल्ल्या भावनांचे प्रकटीकरण अतिशय खाजगी म्हण सांगून माधवी म्हजे कडेन उकतायताले. आयकून म्हाकाय वायट दिसताले. एखाद्याचेर इतलो भावार्त आनी भरवंसो दवरून पातयेवन रावन्यू आपल्याक विश्वासांत घेनासतना एखादी

(पान २८ चेर)

एकविसारी खिस्त

म्हजो दबीद्व दांगात दिलीप बोक्का

अपमान एके विटुशीचो...!

फे ब्रुवारीच्या ११ आनी १२ तारकेक कोचीनाक अखिल भारतीय कोंकणी साहित्य परिशदेची बारावी बसका निश्चीत जाल्ली. खूब्ब आदीं सावन ते बसकेची तयारी सुरु जाल्ली. अखिल भारतीय कोंकणी साहित्य परिशद, बसका बी उतरां म्हाका संवकळीचीं जाल्लीं. लहान व्हड सगळ्या कोंकणीवाद्यांच्या तोंडार तर तींच घोळटालीं. जो तो आपले परीन तयारेक लागिल्लो. प्रत्येकाक तें आपलें घरचे कार्यच कर्शें दिसतालें आनी तेच उमेदीन सगळ्यांची धांवपळ चलताली. म्हजेय खातीर ही पयलीच परिशद आशिल्ली. पयलेच खेप हांवूय परिशदे निमतान खूब्ब पयस कोचीन म्हणटात थंय वतालों. परिशदेक अजून दोन म्हयने आशिल्ले. अजून नोव्हेंबर उलगपाचो आशिल्लो. माझीर डिसेंबर, माझीर जानेवारी आनी उपरांत फेब्रुवारी लागपाचो आशिल्लो. ११ फेब्रुवारीक परिशद, म्हणटकच सकाळीं मटणचेरीक पावल्यार पुरो. गोंयच्यान कोचीनाक पावपाक दोन दीस लागताले देखून दोन दीस आदींच आमी भायर सरपाचें आशिल्लें. सगळ्यांक कोचीनाक वचपाचे वेद लागिल्ले. म्हाका इल्ले चहूच म्हळ्यार जाता. कारण म्हाका भोंवडेची मुठांत आवड आनी अशें खंगूय वचूक मेळटा जाल्यार हांव सामको भुरकुटून वतालों. केन्ना एकदां फेब्रुवारी येता अशें म्हाका जावन गेल्ले.

म्हाका कोचीनाक वचपाचे वेद लागिल्ले अशें जरी हांवें वयर म्हणलां, तरी गोंयांतले हेय दीस सामके उमेदीचे, खोसयेचे आशिल्ले. दरेक कोंकणी वाद्याच्या तोंडार खोस उफेताली. नागेश करमली आनी ताचे वांगडचे सगळे तानाजी हळण्कार, रमेश वेळुस्कार, प्रकाश पाडगांवकार, दन्ना श्री नायक बी जे कोण शणै गोंयबाब जलमशती निमतान लळितक बी कार्यावळ करताले तांच्या मुखामळार खोस वसतालीच. पूण र. वि. पंडित, पांडुरंग भांगी बी कवी जे सदांच रुक्ष वागताले, रुक्ष दिसताले आनी रवीन्द्र बाबांकडेन जांचें व्हडलेंशें पटनाशिल्लें ते लेगीत सामके उमेदीन भरिल्ले आनी ताचे फाटलें एकूच कारण म्हणल्यार रवीन्द्रबाबांक मेळिल्लो साहित्य अकादेमीचो पुरस्कार.

साहित्य अकादेमी म्हूण दिल्ली एक व्हडली संस्था आसा, जी साहित्या खातीर वावुरता आनी तिची स्थापणक पंडित जवाहरलाल नेहरून केल्ली, ते संस्थेचो अध्यक्ष हो देशांतलो व्हड विद्वान आनी साहित्यीक आसता, हे अकादेमीचे ८० काय कितले वांगडी आसतात आनी ते भारतांतल्या हेर राज्यांतल्या भासांचे प्रतिनिधी आसतात आनी तेय व्हड साहित्यीक आनी विद्वान आसतात म्हणपाचे म्हाका खबर आशिल्लों. रवीन्द्रबाबांच्या तोंडांतल्यानूच हांवें हें सगळे आयकल्ले.

साहित्य अकादेमी भारतांतल्या भासांक भास म्हूण मान्यताय दिता. कोंकणीक ती आदीं नाशिल्ली. पूण रवीन्द्रबाबां सारक्या कोंकणी धक्तांनी अथक परिश्रम घेवन, प्रयत्न करून तिका १९७५त मान्यताय मेळोवन दिल्ली. साहित्य अकादेमी ज्या भासांक मान्यताय दिता त्या भाशेंतल्या पुस्तकांक दर वर्सा पुरस्कार घेट्यता आनी असो पुरस्कार जाका मेळटा ताका राष्ट्र मान्यता फावो जाता. साहित्य अकादेमीन मान्यताय दिल्ले कोंकणीच्या पुस्तकांक आतां साहित्य अकादेमीच्या पुरस्काराचीं दारां उक्तीं जाल्लीं. आनी पयलो पुरस्कार रवीन्द्रबाबांच्या 'हिंगालयांत' ह्या प्रवास

वर्णनाक फावो जाल्लो. कोंकणी साहित्याक राष्ट्रमान्यताय मेळपचो हो खीण, हो प्रसंग खन्यानीची केदो व्हडलो आसतलो हाची कल्पना लेगीत म्हज्यान करूंक जाय नाशिल्ली. ‘हिमालयां’ पुस्तकाक साहित्य अकादेमीचो पुरस्कार लाभिल्लो रवीन्द्रबाब म्हाका खन्यानीच हिमालया येदोसो दिसूंक लागिल्लो. आनी हया मनशा कडेन म्हजो लागसार आसा ही भावना, हो विचारूच म्हाका सामको भुलूसून उड्यतालो.

दुसरी एक गजाल म्हणल्यार हया दिसांनी सगळ्याक रवीन्द्रबाबांचीच चर्चा चलताली. तांचे नंब सतत खबरापत्रांचेर येतालें. तांचे अभिनंद जातालें. तांचे सत्कार जाताले. साहित्य अकादेमीच्या हया पुरस्कारापासत कोंकणीचीं १९ पुस्तकां आयिल्ली. काल पयर जिका सगळे लोक बोली म्हूण हिणसायताले, बकच्छायो मारताले ते भाशेंतली १९ पुस्तकां पुरस्कारा पासत वतात ही घडणूकच सगळ्या कोंकणी कार्यकर्त्यांक उचंबळीत करपी आशिल्ली आनी तातूंतल्या ‘हिमालयां’ पुस्तकाक पुरस्कार मेळप ही गजालूय सगळ्यांक सर्गांक हात लायिल्ल्याची भावना मनात उदेवन हाडपा सारकी आशिल्ली.

रवीन्द्रबाबां पासतूय ही गजाल सामकी खोशयेची आशिल्लीच. पूण रवीन्द्रबाब खुबळिले गोंयची मुखेलमंत्री शशिकला काकोडकार हांचेर. शशिकला काकोडकारां विशीं रवीन्द्रबाब ज्या किंवाट्यान उलयताले तें पळयत जाल्यार साहित्य अकादेमी पुरस्काराचे खोशयेपरस शाशिका काकोडकारांचे वागणुकेचीच तांकां त्या दिसांनी चड खंत भोगल्या म्हणपाचें दिसतालें. घरा कडेन तीच गजाल. ते सामके तावातावान सुमन्तबाबा कडेन उलयताले आनी सुमन्तबाब चढूच उज्यांत तेला ओतताले.

तांचे जाल्लें अशें, पुण्यांत १८ नोव्हेंबर १९७७ हे दिसा ५२ वें अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलन जाल्लें. संमेलनाचे अध्यक्ष आशिल्ले भावे. आदल्यो अध्यक्षा आशिल्ल्यो जांकां रवीन्द्रबाब बंडखोर साहित्याक म्हणटाले त्यो दुर्गा भागवत. आणिबाणीच्या काळार ह्याच दुर्गा भागवतान इंदिरा गांधीक नाका शेवट केल्लो आनी तिची तोखणाय म्हाका रवीन्द्रबाबांच्या तोंडांतल्यान खूब खेपो आयकूंक मेळिल्ली. ह्यो दुर्गा भागवत ५१व्या मराठी साहित्य संमेलनाच्यो अध्यक्ष आशिल्ल्यो आनी साहित्य संमेलन कडेन खंयन्याच नंत्राचो संबंद येवंक फावना हो नेम ताणीं मानून घेतिल्लो. सत्तेक लागून मनीस भ्रश्ट जाता आनी निरंकूश सत्तेक लागून तर तो चढूच भ्रश्ट जाता हो विचार लेखकांनी कायमचो मर्तींत धरूंक जाय म्हणपाचो सल्लो ताणी दिल्लो. ५२व्या हया संमेलनाक मावळत्यो अध्यक्ष म्हूण तांचे भाशणूय जावपाचें आशिल्लें. पूण ज्या राजकारण्यांक साहित्य संमेलनाच्या माचयेवेल्यान पयस दवरूंक जाय अशें दुर्गा भागवत आइॱन आइॱन सांगताल्यो त्याच साहित्य संमेलनाच्यो उद्घाटक म्हूण गोंयच्यो मुखेलमंत्री शशिकला काकोडकार गेल्ल्यो. दुर्गा भागवतान ते पासत साहित्य संमेलनाच्या माटवांत जाहीर निशेथ करून संमेलनाचेर बहिश्कार घाल्लो. तेच पासत रवीन्द्रबाब हांगा खुबळिल्ले. सुमन्तबाबां कडेन आपलो राग उक्तायताले. ताईन गोंयकारांची लज काडली अशें त्या दोगांयचेंय मत जाल्लें आनी हे गजालीचो गोंयकारांनी निशेथ मारूंक. जाय अशें तांचे म्हणें आशिल्ले. म्हजे सारको मनीस तांचे किंवाटो पळोवपा वगर आनीक दुसरे कांयच करूंक शकनाशिल्लो. म्हाका दिसतालो

तो रवीन्द्रबाबांचो शशिकला ताई विशींचो खतखतपी राग!

रवीन्द्रबाबांचो एकूच प्रस्न आशिल्लो, ताई पुण्याच्या साहित्य संमेलनाक कोण म्हूण गेल्ली? तिका थंय वचपाचो कसलो अधिकार आशिल्लो? ताई स्वताक साहित्य मोगी अशें म्हणटा. पूण तिचें हे म्हणें खरें न्हय. जर ती साहित्य मोगी आशिल्ली जाल्यार ज्या राज्याची ती मुखेलमंत्री आसा त्या राज्यांतलें साहित्य आनी साहित्यीक उबंत पडचे नाशिल्ले. ताई कोंकणीचो दुस्वास करता. कोंकणीक साहित्य अकादेमीन मान्यताय दिवंची न्हय म्हूण तिचें सगळे प्रयत्न केले. कोंकणी साहित्याक तिचे नदरेन व्हडलेंशें मोल ना हें समजूं येता. पूण मराठी साहित्याक लेगीत ताईच्या राज्यांत सुवात ना. कला अकादमी ती चलयता. पूण अकादमीच्या बजेटांत साहित्या पासत वेवस्ता ना. वर्साक कांय पुस्तकांक एक एक हजाराचो पुरस्कार दिता इतलेंच तिचें साहित्याक प्रोत्साहन. ही तिचें घाल्ली भीक. जिच्या राज्यांत साहित्याक इतलीच सुवात, ते ताईक पुण्याच्या साहित्य संमेलनाक वचपाचो अधिकार ना. ती थंय गेली दुर्गा भागवतांचो अपमान करूंक.

ताईक हें सोबलेना. दुर्गा भागवत ही किरकोळ बायल न्हय. महाराष्ट्रांतलीं ती एक व्हड विदूशी. इमर्जन्सी वेळार स्वताक व्हडले साहित्याक म्हूण मिरोवपी जेन्ना इंदिरा गांधीच्या पांयार लोटांगण घालताले, तेन्ना ही बायल मनीस बंडाची घुडी घेवन इंदिरा गांधी आड उबी राविल्ली. साहित्य ही राजदरबारांतली सैरंधी न्हय हें सांगपा खातीर. तिचो अपमान करपाचें धाडस महाराष्ट्रांतल्या एकल्याय राजकारण्यांक जालें ना. संमेलनवाल्यांक ते पासत थंय एकलोय राजकारणी उद्घाटनाक मेळळो ना. मेळळी मात ताई! लजेक घाली तिचें गोंयकारांक. वता थंय तिचो आतां निशेथ जावंक जाय. कोण करिना जाल्यार हांव करतलों.

रवीन्द्रबाबांचो किंवाटो सोसपा सारको नाशिल्लो. ते उलयताले आनी सुमन्तबाब फकत शी शी करताले. ताई पुण्याक गेली आनी तिचें दुर्गा भागवतांचो थंय वचून अपमान केलो ही गजाल रवीन्द्रबाबान मनाक खूब्ब लावन घेतिल्ली. रवीन्द्रबाबांक साहित्य अकादेमी पुरस्कार लाभला हे खोसये परस त्याच दिसांनी घडिल्ले हे घडणुकेची चड खंत जाल्ली. तांकां पुरस्कार लाभला म्हूण १८ डिसेंबराक कोंकणी भाशा मंडळान मडगांव तांचो सत्कार दवरिल्लो. २३ डिसेंबराक पणजे इन्स्टिट्यूट मिनेझीस ब्रागांझा संस्थेन हेर संस्थांच्या पालवान एक भव्य सत्कार आयोजीत केल्लो तांचो. सुवाळ्याचे अध्यक्ष नामनेचे मराठी कथाकार लक्ष्मणराव सरदेसाय आशिल्ले. तांचेच हस्तुकी हो सत्कार जावपाचो आशिल्लो. आनी हेच लक्ष्मणराव सरदेसाय ३१ डिसेंबर आनी १ जानेवारी ७८ हया दिसांनी कुडचड्यार जावपी गोमंतक मराठी साहित्य संमेलनाच्या १५व्या अधिवेशनाचेय अध्यक्ष आशिल्ले. हया संमेलनात तरी शशिकला ताईचो जाहीर निशेथ जावंचो अशें रवीन्द्रबाबांक दिसताले.

खूब्ब म्हव्यार खूब्ब दुखावल्ले रवीन्द्रबाब. दुर्गा भागवतांचो अपमान हो आपलोच अपमान अशें ताणीं मानून घेतिलें आनी त्या अपमानान तांकां पुरस्काराक लागून जाल्ली खोस गौण थारायल्ली...

(चलता)

संपर्क: 9822136885

ठिंडिसावी खिल्हा

दिल्ली
धांताराम आमोजकार

शिक्षणाचेर दुर्लक्ष

१७.६.१९५३

सं वसारांत सगळे घडटा तें जर तिरायताचे नदरेन पळोवपाक आयलें जाल्यार खुब्ब
मोज जातली. नडटा तें इतलेंच. आमकां ती नदर जाय म्हणून खुब्बशे त्रास भोगचे
पडटात.

१२.७.१९५३, आयतार

बाबाचे रागान पत्र आयलां. ताचें म्हणें, जोडपाक लाग; शिकप पुरो जालें. योयूच
आसा. ताका जालीं बांसश्ट वर्सा. संवसाराची जबाबदारी तो सदांच कसो घेत?...
सगळ्यांचेंच आपापले परीन खरें. पणून म्हाकाय म्हजें मत्त आसा. म्हजे बाबतींत तरी
सदांच दुसऱ्याच्या मत्तान चलपाक करें जातलें?

शालून पत्राक जापूच करूक ना. ताची प्रकृती बराबर नासता.

म्हजो गाडो फुडें धुकलप चल्लांच. प्राप्त परिस्थितीक ठोंड दिवंक जायूच. 'उद्योग:
पुरुषस्य लक्षणम्! काम करीत रावप. मार्ग कठीण हें पयलींच थारलां. त्याच मार्गान
वचपाचेय थारलें.

एकाद्या वेळार शिल्पाचो दिप्लोम घेतलों. लग्न जालां नह्य, फाटीं-फुडें उपयोग जातलोच.
पणून शिकपाचेर मात मुख्य भार म्हजो. मना पसून अभ्यास करतां. त्रास घेवपाची मना
पसून तयारी आसा.... मेळटा तितले शिकप.

अजून पेटींग सारके मनार घेवंक ना. आळस झङ्गून झङ्गना. एका दिसान मनीस बदलता?
एका जल्मान पसून बदलप कठीण. तरी पणून काम करपाचे मनार घेवपूच. तीस वर्सा
आगोस्तांत सोंपतलीं. अशे तशे स म्हयने अदीक. मागीर शालूचो विचार जावंकूच जाय.
पेटींग आपले आपूण ठरावीक stage पर्यंत तरी करपाक येवंक जाय. तितले बंधन हांवे
घालून घेतलां. शालू खातीर किंतेच करूक ना. सगळ्यां खातीर थोडें थोडें तरी केलां. घरच्या
सगळ्यांक आर्थिक मदत जावपाक जाय. तांचो भार उणो करपाची जबाबदारी आसाच.
... खर्चात खूब काटकसर करून शिक्षण चलोवंक जाय.

२२.७.१९५३,
आशाडी एकादस,

पुस्तक मागोवन हाडपाची तजवीज. १३० रुपया. मॉडेलिंग सकाळचे आठ ते धा. ते मागीर सगळो वेळ ४.४० पर्यंत stone carving. दोनूया मत्तान, बरीं वतात. म्हाका Modelling Diplomaक बसूक दिलें जाल्यार बरें आसा. नाजाल्यार अंदूचे सगळे वर्स शिकून मागीर घरा काम करप.

चित्रावपाच्या कामाक आरंभ. रातीं सहजूच तकलेंत आयलें तें. पयर पळशिकरान म्हळें, शाळेंत एक जागो रिकामो जावपाचो आसा. आनी ताका कांय भुरगे खटपट करतात. म्हज्या मनांत आयलें, हांवेय करून पळोवची. पणून म्हजे कडेन कामां तयार नात. आनी हातान दिप्पोम घेत पसून कांयच काम जावंक ना. तरी पणून हेच अडचणींतल्यान मार्ग सोदपाचें थरलां. काल रातच्यान तकली चलोवपाक आरंभ केलो - रातीं एकदम स्फूर्त आयली. ते प्रमाण सगळीं sketch books धवळ्यार गोंयांत पयर केललीं sketch बरीं आसात. तेंच सारके केल्यार पन्नासां वयर animal studies जातलें. मागीर दोन-चार आनीक sketches करून compositions तयार केलीं. तातूतलीं दोन करून पळेलीं. साधारण जाल्यांत. तशेच तरेची म्हळें, आठ-धा करून उडोवप मागीर चार-एक पोट्रेट्स करून पळोवप, आनी चार 'still life' करप. इतल्यांत थोडीशी कामाची आनी आपली तयारी जातलीच. ठरलें आनी आयच्यान कामाक लागलें.

खुब्ब मनशांचो समज असो आसा की ते आर्टिस्ट, कारण तांणी चित्रां काडल्यांत. हांवे काढून नात. अर्थात हांव ताचे पंगतीक बसूक शकना. चित्रां काडिना तोय आर्टिस्ट आसूक शकता आनी एकाद्या वेळा त्या लोकां परस्यु बरो आसू येता हें तांच्या ध्यानांत येवंक ना अजून.

हांव तोंड धांपून काम करपाक आरंभ करीन जाल्यार दोन वर्सा भितर तांचे पंगतीक बसपाक म्हाका केन्नाय जमतलें.

१४.८.१९५३, शुक्रार

स्वातंत्र्याक आनी हेर डायरेक वर्सा सारकींच जातात. स वर्साच्यो घडामोडी हातूत गुंथल्यात.

परत शिकपाचेर दुर्लक्ष जायत वता. परांच्यान सगळे सारके ताळ्यार हाडपाचो यत्न करून जाय.

स जूनाक भायर सरून आठवेर मुंबयंत पावलों. बारावेर स्कूल ऑफ आर्टात वचूक लागलों. ताका आतां दोन म्हयने दोन दीस जाले. तितल्या वेळांत फातराचे काम : एक डिझायन, एक सोरपांचे कंपोजिशन, एक वाग प्लास्टर आनी मागीर फोटर, एक घुबड प्लास्टर. फातराचे ह्या टर्माक जातले. सकाळचो मॉडलिंगांचो क्लास. एक हात, एक पावल, दोन तोंडां घरांत पावलीं. सगळे तकलेचे काम कालच्यान चलता. ह्या टर्माक आनीक दोन तकल्यो आनी सगळो मनीस मोल्ड काढून घरांत येवंक जाय. ते शिवाय, मदल्या वेळार, एक कान, नाक, दोळो, ओंठ आनी हाता - पांयाचो जाता तितले

studies मोल्ड जावन घरांत पावोवपाचो विचार. प्रत्यक्ष किंते घडटा तें पळोवपाक जाय. लांकडांचे काम, एक हरणाचें पांयजेल करपाक घेतलां. पणून आवतां चलोवप आनी तांकां धार काडप पयलीं शिकून घेतां. पैटिंगाचे बाबतींत - स्कॅच बूक तयार करप, आनी फाटल्या स्कॅच बुकांतले बरे बरे animal आनी human studies तिंतांत तयार करप. Quarter sizeचो cartridge paper वापरप. दूजभर तयार आसात : तीन composition पीर्गाचो डिझायन. शिवाय still Life आनी landscapes करून शिकपाची तजवीज - अॅयल आनी वॉटर कलरांत.

पयशे चड खर्च करिना. जाय तितलोच खर्च चल्ला.

१५.८.१९५३, शेनवार

२९ आगोस्ताक म्हाका तीस वर्सा जातात. जिणेचो अर्द वांटो सोंपलो. एकंदरींत बरो गेलो.

हे फुडें उरल्या ती जीण योग्य तरेन काडपाक जाय. आतां हो दुसरो वांटो दोगांचो. पयलींचो वांटो एकल्याचोच. फुडल्यो चुको जरी एकल्याच्योच जाल्यो तरी पूण दोगांक भोगच्यो पडल्यो. पयलीं आपणे चुकप आनी आपणेंच भोगप असोच मार्ग. आतां एकल्यान चुकप आनी दुसऱ्यानूच बशिल्ले कडेन भोगप असो आडमार्ग.

फाल्यांच्यान पयलीं सगळे सारके जाग्यार घालपाचो व्यवस्थीत प्रयत्न जावंक जाय. फाल्यांच्यान खेरेल जिणेक आरंभ. जिणेचो बरे आनी वायट परिस्थितींत पूर्ण आनंद मेळोवप.

१३.९.१९५३, आयतार, पंचम.

ओतुब्राचे धा तारकेच्यान स्कूल ऑफ आर्ट सोडून स्वतंत्र तरेन शिकपाचे थारायलां. Advanceक बसूक मेळ्यारूच चड करून स्कूलांत वचपाचे चालू दवरप म्हूण थारायल्ले. पणून तें जमलेना. तिसऱ्या वर्साक बसूक दिलें तांणी. अर्थात हांवे स्पृश्टकायेन नकार दिलो. Bargaining करपाचे नाशिलेंच.

घरा वचून मागीर फुडलें शालूक विचारून थारावप. ताका दिसलें, चार दीस रावचे जाल्यार रावलों, नाजाल्यार येवन कामाक लागलों. कामाची दिशा थारायल्या ती अशी -

शक्य आसल्यार कामतीलें प्रॉपोश्ट मानप. नाजाल्यार घराच फातर, लांकूड नाजाल्यार माती हाडून वावरप. ते शिवाय, sketches, still life, portraites, landscapes, compositions अश्या सगळ्या तरांत काम करप. सदांच, जावं वेळा प्रमाण, मुंबय विद्यापीठांत आनी पेटीट लायब्ररींत वचून नेमान कॉपी करपाचो वावर करप. Rajput paintings आनी Jain miniature paintings वाज ये म्हणसर बराबर कॉपी करून दवरुपाचे मनांत आसा. ते मागीर स्वतंत्र composition करपाक लागप. हो इतलो वावर स म्हयन्यां पुरतो. परत मार्स, आब्रील, माय शालू म्हयन्यांत काडप, आनी फुडल्या जून म्हयन्या पसून दीस रात नोकरी सोदप.

(मुखार चलता)

बॉल्डन सारोवर आणी ताचे तडी वयली एक चिंतक

| रान-रावतिळेंतर्ली अडेज वस्त |

मूळ इंग्लीश : हेबी डेव्हिड थोरो
अणकार : पु. म. तडकोइकार

ए काद्रिया दादल्याक अयस पयस पणान कितेय करूंक संद मेळळी जाल्यार ताका तें करूंक नव्या सुटाची गरज आसची ना, ताका पोरणो सुटूच चलतलो, जो पोटमाळ्या वेले कुटींत अनिश्चीत काळा सावन धुल्लांत दवरिल्लो आसा. पोरण्यो व्हाणो तांच्या करृत्वी मनशाच्या सेवकाची, जर त्या करृत्वी मनशाक एकाद्रो सेवक आसत बी जाल्यार, करतल्यो आशिल्ल्यो ताचे परसूय ताची सेवा चडावत काळ करतल्यो, अनवाणी पांय हे मोळ्यां परसूय पोरणे, आनी तो तांकांय ती करूंक लावंक शकता. निखटे जे संध्या-सभेक^{३०} वो विधीमंडळाच्या संध्या-मेलनाक वतात, तांकां मात नवो कोट, कोटस इतले की तो मनीस थंगसर जितले फावट-न्हेसूंक पावता तितले, जाय पडटात. परंत म्हजी हातकापी ज्युदी आनी पाटलोण, म्हजी हॅंट आनी व्हाण, मंदिरांत वच्चून परमेश्वराची भक्ती करूंक फावोशी आसत जाल्यार तीं चलतात. चलची नात व्हय? जाणें, ताचें हें पोरणे न्हेसण - पोरणो कोट पळयिल्लो आसतलो, जो पुराय आदल्या मूळतत्वांच्या रूपा कडेन एकाद्रिया दीन-दलिद्री भुरग्यांक ना, त्या भुरग्या वरवीं घडये तो आजुनूय हेर एकाद्रिया खांकनवाळ जाल्याक वो ताण दुडवांकाराक जाचे कडेन हो लेगीत ना, ओंपाक दिल्यार कशें? हांव सांगतां, अशा साबार कपशेच्या वेब्हारां सावन सादूर रावात जांकां नवें न्हेसण लागता, न्हय न्हेसण करपी नवे व्यक्ती सावन, नवी व्यक्ती नासतूच जाल्यार नवें फावोशें-न्हेसण करें घडयतलें? तुमचे मुखार कपशेचो वेवसाय आसलोच जाल्यार तो तुमच्या पोरण्या न्हेसणांतूच चलोवपाचो येत्न करात. साबारांक कसल्या-कसल्याय गजाली करपाच्यो नासतात, तर कितेय तरी करपाचें आसता, वो कितेय तरी जावंक करपाचें आसता. आमी पोरणो सूट हाताळिल्लो आशिल्ल्यान, कपशेचो वेब्हार-वेवसाय केल्ल्यान, वो ते दिकेन व्हांवन गेल्ल्यान तो कितलोय म्हेळो, बोंदन्या-फाळी आशिल्लो, तिसत्यो-वादन्यो जाल्लो जावं, आमकां आमीं त्या पोरण्यां सुटांत नव्या ताल्ल मनशा वरी दिसूंक जाय आनी तो नवो सोरो पोरणे बाटलेंत^{३१}

चर्ची खिस्त

सांबाळून दवरिल्ले वरी दिसूंक जाय, देखून आमी नवो सूट मेळोवपाचो येतेन केनाच करूंक फावना. सावदा वरी, कात, पांखां, लहंव सोडपाचो रूतू आमचेय जिणेंत एक संकशटाची घडी कसो आसूंक जाय. जीणभर उदकांत बुचकळी मारून भितल्ले भितर पेंवपी भंगड-पिसांट जलसर लून^{३१} सुकणे निवृत्तीच्या काळांत एकांतांतल्या सरोवराचे तडीर वचून दीस काडटा. तेच परी, अंतर्गत आंदोलना वरवीं सोरेपा सारकें जिवाणे कात आनी कुसुंडो आपणालें किडीचें लुगट सोडटा; परंत लुगटां प्हव्यार नाखटा पोंदचे कातीचे भायले वठेन आशिल्ले नाशवंत रेवोडे. ना जाल्यार आमी म्हव्यार कृतक रंगांचे हांवतेंत आसात म्हणपाचे दिसून येतलें आनी आमच्याच भावार्थ-ग्रहांनी तेच परी मनीसजातीनूच निस्पायान आमकां भायरायल्ले आसतले.

आमी लुगटाचेर लुगटां चडयतात, जशीं काय रुखाचो गाभो सोइन गांवार घालीत, पातळत वचपी वनस्पते वरी आमी वाडिल्लीं आसात. भायलीं सदांच विरळ-कल्ल कशीं आनी ओड-नाद लायर्णी हीं आमचीं लुगटां आमचे अपि-त्वचे वरी वो लटीक काती वरी, जीं भागी जातात, आमचे जिणेची मात न्ह्य, आनी निर्वस्त्र जातात हांगा तशेंच थंय, कसलोच मर्माचो-जीवघेणो घाय जाय नासतना; आमची जाडी-भरडी, सतत फटकूर जाल्ली लूगटां जावन आसात आमचे एकोडेपणा भायले आवरण, वो वल्कल; परंत आमची खोमसां 'लायबर'^{३२} वो रुखाचे अंतकांती वरी आसत, जीं रेवडावं नासतना आनी अशे तरेन मनशाक ना नपश्चात करी नासतना काढूक मेळनात. म्हजो भावार्थ असो की साबार वंश-कुळी-विशी ह्या वो त्या रुतूंत खोमसा वरीं किंतेय तरी न्हेसतातूच. मनशाक काळखांतूय आपणालेंच न्हेसण आपून न्हेसलां अशे दिसपी आनी कसलेय परिस्थितींत, तेच परी सोंपेणी आंवळून-कवळून न्हेसल्यार बरें, कित्याक तर दुस्मानांनी ताचें नगर हातासल्यारूय, तो एकाक्राया जाणटेल्या तत्वज्ञा वरी कसलेच तरेचो कांच-उतळताप दवरिनातसना दवरटो हूंपून रित्या-पोल्या हातांनी वचूंक पावतलो.

जे मेरेन चडावत अशा अद्रून-हेता पासत, तीन विरळ-पातळ लुगटां परस एक दाट-गच्च-लुगट आसता आनी विकतें घेतल्याक पुटवण करपी अशें घेड म्हणून सवाय भितर आशिल्ले न्हेसण हातासूंक येता, जे मेरेन एक दाट-गच्च कोट, जो जायतीं वर्सा तगतलो असो पांच डॉलरांनी विकतो घेवं येता, एक दाट-गच्च पाटलोण दोन डॉलरांक, देड डॉलराक गो-चर्मा सावन घडयिल्ली फांपरा-मोच्यांचो जोड. उब्राळ्या दिसांनी घालपाचें चेपें पाव डॉलराक, आनी साडे-बांसशट सेण्टांक, वो नाममात्र पडटर मोलांत घडयिल्ले घरावें अशें शिंया दिसांनी घालपाचें चेपें, जंय तो इतलौ खांकनवाळ की ताका, आपणेंच केलले जोडींतल्या अश्या लुगटांत पळोवन ताका सन्मानान नियाळ्या एकलोय शाणो बुदवंत मेळचो ना व्हय? जेन्ना हांव एका खेरीत आकाराच्या आंगावल्या विशीं विचारतां, तेन्ना म्हजी शिंपीण म्हाका जडाय स्वरांत, "हालिसरा, ते असलीं घडयनात" तेदेवेळार ती 'ते' ह्या उतराचेर भार घालिनासतना सांगता जशीं काय तिणे अशा

भागधेयावरी अधिकारिणी कडेन व्यक्तीगत संबंद नाशिल्ले वरी उदधरण चिन्नांत मांडलां आनी म्हाका जे जाय तें घडोवन मेळोवप भोवच कुस्तार जालां. हाचें सादे-सुदें कारण अशें की ती म्हाका जे सांगूंक सोदता, ताचेर तिचो भावार्थ ना, कित्याक हांव तर इतलो हुळहुळो-हुतहुतो. ज्या खिणाक हांव अशी दैवी वाणी आयकतां, हांव खीणभर चिंतपांत चिटून घेतां. त्या उतराच्या अर्था लागसार पावचो देखून म्हज्यांतल्या म्हज्यांत हांव त्या उतराचेर भार घालतां, घडये कितल्या अंशा मेरेन 'ते'चे सपिण्डतायेचें नारें 'म्हजे'कडेन लावं येता काय, आनी तांचे कडेन ह्या प्रकरणांत असो कसलो अधिकार आसूं येता जो इतलो लागसारपणान परिणामकारक जावं येता. आनी निमाणे कडेन तिका तितल्याच गुमानीतपणान प्रतिउत्तर दिवपा वठेन हांव वणसू-लकूंक लागतां, आनी तेंय 'ते'चेर चड भार घालिनासतना- "नवसारा-हालिसरा तांणी ते घडोवंक नात हें खरेंच, पूण आतां ते घडयतात."

म्हजी लांबाय-रुंदाय-उंचाय-दाटाय जोखप हाका, ती म्हजी शीळ-चाल जोखूंक पावली ना जायत जाल्यार कसलो उपेग तर, निखटी म्हज्या भूजांची रुंदाय, कोट हुमकळावपाची खुंटी आशिल्लेवरी? आमी उलोवपा-चलपांतले सोबितायेची, तशीच पाहार-सी^{३३} चीय पुजा करिनात, करतात ती निखटी चालंत काळांतले लोकप्रिय अशे ट्रमेची. ती कांतता आनी विणटा आनी कातरता पुराय अधिकारिणी जावन. पारिसांतले मुखेल खेतें एकाक्राया भोंवडेकाराचें चेपें लकयता, आनी अमेरिकेतली सगट खेतीय तेंच करतात. ह्या संवसारांतली सामकी किचनकडीची न्ह्य आनी प्रांचल अशी एकाद्री गजाल मनशां वरवीं करून घेतना म्हाका कांय फावटीं निर्शेवणी येता. तांच्यो पोरण्यो धारणा, उपरांत त्यो तांच्या दोंक्यांर पर्थून उबें रावूंक पावच्यो न्ह्य, आनी उपरांत अश्यांच्या सांगातांत कोणूय आसूं येता, जाचे तकलेंत तांतयांतल्यान फुटून आयिल्लो एकाद्रो रवंथो केन्ना सावन सुगर-कसय आशिल्लो, असल्यांक उजोय जिवानशीं मारूंक पावना, तेच परी तुमचे स्रमय फुक्या-सवाय वचूं येतात, देखून तांच्यातल्यान त्यो पिवळून काढून भायरावपा पासत, अशा मनशांक आदीं बळिश्ट चेंपणांतल्यान वचचें पडटलें. इतलेंच न्ह्य तर मम्मीन आमच्या पोशांन कांय इजिप्ती गंव दिल्लो म्हणपाचे आमी विसरायेर घालूंक पावचे नात.

कुल्लीं उतरांनी सांगचे जाल्यार, म्हाका दिसता की जावं ह्या वो हेर खंयच्याय देशांत, न्हेसण हें कलेच्या पांवड्यार पावलां म्हणपाचे समर्थन करूंक जावचें ना. मनीस, तांकां जें मेळूंक पावता तें आरथून परथून न्हेसतात. जे तरेन तारूं बुडटकच तारवटी वेळेर जें गावता तें लकयतात, आनी इल्लो मुखार, जावं थळार पावतकच वो उसरपतीन, एक एकल्याच्या रपड्या-सवंगाक देखून बकळ्यायो करतात.

प्रत्येक पिळगी आदल्या-पोरण्या काळांत चालंत आशिल्ले मोदीच्यो बकळ्यायो करता; परंत ती नवसाराचें मात धर्मीकपणान अनुसरण करता. सम्राट आठवो हेत्री, वो महाराणी एलिझाबेथ हांची मानवभक्षी कानिबाल जुंब्या वेलीं^{३४} राजा आनी राणी कशी दाखोवपी

न्हेसणां देखतकच आगकां भोवच रंजवण दिसता. एकाद्वे मनीस आलायत्या न्हेसणांत अपुर्बुद्दीचो वो अर्दो मनीस आनी अर्दो पशु अशे आकृतायेचो कसो दिसता. नकमूदपणान गंभीर स्वरुपाची नियाळणी करपी दिश्ट आनी आंतरीकपणान जियेवपी प्रांजल जीण बकच्छयेचेर निवंध घालता आनी लोक खंयचोय आसू, तांच्या न्हेसणाक मानून घेतात, हालेकिनाक^{३५} पोटखाण-वळाठो जाव, मागीर पळयात ताच्या साजशिरंगाराच्या न्हेसणाक लेगीत ताचे ते तंद्रेची सेवा करची पडली. जेन्ना एकाद्वया सैनिकाचेर नाळे-गुळीचो प्रहार जाता, तेन्ना ताचो गणवेशय जांबळ्या-वांयग्या रंगाचो^{३६} जाता.

वर्तमान काळांतले हे पिळगेचो आशिल्ली ओड पळोवन नव्या नाट-पतीच्या सोदांत आशिल्ली दादल्यांचीं आनी अस्तु-यांचीं पोरांटीं आनी रानवटी रसनेन्द्रियां चित्रविचित्रक नाळी हालयत आनी तातूंतल्यान तिरशे दिश्टीन नियाळत खेरीत आकृतीचो सोद घेत रावतात. उत्पादकाक हीं रसनेन्द्रियां म्हळ्यार निखटीं कोलीपणां आसात म्हणपाचें गिन्यान जालां. हातूंतल्यो दोन नाट-पती निखट्या कांय सुतांच्या चडावतपणान वो विवक्षीत रंगाच्या उणाकपणान चिके विंगड आसतात, एक चटकन विक्री, जाल्यार कत्रेलांतले आडवे फळयेचेर हेर नाट-पती पढून उरतात, जरी कितलेशे फावटी अशें जाता की कांय कळावा उपरांत मोद-परिवर्तनाचो रूत येना फुडे हेर नाट-पतींची चडावत कशी टूम जातात. तेच परी मनशाचे कुडीचेर सुयेन चित्र कोरांतून तातूंत रंग भरपाचो आचार ही तशी विद्रूप-हळशिकवाणी प्रथा न्हय. खोल त्वचेंत कोरांतपी आनी अपरिवर्तनीय असो तो आचार आसल्यारूप्य ताका निखटो हेंगाडी-रानवट म्हणून नज.

आमच्या गिरण्यांची यंत्रणा, जिचे वर्वों मनशांक कपडे मेळठा जायत, ती अत्युत्तम तरा अशें म्हणपाचें गजालीचेर म्हजो भावार्थ ना. चडावतपणान इंग्लंडांतले पद्दती वरी दिसपट्टे परिणाम जावंक लागल्यात^{३७} आनी ताचे संबंदान अचर्यांत पडपाचेंग ना कारण जितलें हांवें आयकलां वो नियाळां, की ताचे फाटल्यान वस्तुनिश्च हेत हो मनीसकुळयेन बरे तरेन आनी प्रांजलपणान न्हेसण करचे हो न्हय, तर प्रस्नाविरयत हेत असो की वेपारी संस्थांची आस्पत वाढोवाणाचो. दूरगामी परिणाम असो की मनीस आपणाल्या ध्येया कडेन जसो नेम धरता तसो.

(मुखार चलता.)

संदर्भ टिपो :

३०. soirees - संध्या-सभा; हे तरेची सभा जातली म्हणपाची नोंद संस्कृत साहित्यशास्त्रांतूय मेळठा.

३१. loon- grebe (gri:b)- Any of various long-necked aquatic birds constituting the family. Podicipediate (and order Podicipediformes), having unwebbed lobate toes and able to dive and swim under water. हाचे वेल्यान plumage of a grebe अशें उत्तर घडले.

३२. नवें बालेंत पोन्नो सोरो, अशें म्हणपाची चाल आसा. ही चाल बायबलांतल्या मैथ्यू ९:१७ त दिल्ल्या दुश्टांत केडेन लाग्सार दवरता. ताचो संदर्भ असो- ARAMALC BIBLE IN PLAIN ENGLISH:

"Neither do they put new wine in old wineskins. lest the wine-

skins burst and the wine is spilled and the wineskins are destroyed; but they put new wine in new wineskins, and both are preserved."

- बायबलांच्या काळांत चामड्याची बाटली करून तातूंत सोरो भरताले. कांय काळान ती बाटली जीण जाताली. तो सोरोय कुसतालो आनी आकारान वाड्यालो. परिणामीं, चामड्याची बाटली फृट्टालो. देखून नव्या चामड्याची बाटली करून तातूंत तो पोन्नो सोरो भरचो पडलालो.

इतिहासपूर्व काळांत कुंभार मार्ती-शेष घेवन जे आयदान-कास करताले. तिका बाटली म्हणिटाले. ते बाटलेक भायतें वरेन शिवून काड्टाले आनी बिरेव आनी डामराची भरस करून तिका घटट धांणे करताले. इसवी सन पूर्व पगल्या शेंकड्यांत फिनिशियनांनी पयली कंवचेची बाटली घड्यली. तश्यो कांय स इंचांच्यो पारदर्शक आनी अल्पपारदर्शक बाटल्यो सायप्रसांत तेच परी न्होडसांत मेळ्यात. त्यो घडये सुगंधी द्रव्यां भरून दवरपा पासत घडयिल्ल्यो आसताल्यो. रामनांनी फिनिशियनां कडमून बाटल्यो घटोवाची कुशल्यात आपायत्या आमताली. 'बाटलो' हे उत्तर इंग्लीशी 'भाशेंत चवदाच्या शेंकड्यांत आयलें ते फ्रांसेस भाशेंत तें उत्तर लातीन भाशेतल्यान (butticula) आयलें. BUTTIS म्हळ्यार कास. हे उत्तर ग्रीक भाशेतल्यान (म्हळ्यार तारूं) रिगलें आसुणे.

३३. थोरो हांगमर 'liber' ह्या उत्तराचे उपयोजन करता. स्खाजी अंतकांत, चर्मपत्र वो ग्रंथ बरोवंक वो रंगोवंक कमायल्लें काठड्याचे पान असो. त्या उत्तराचे अर्थ हे उत्तर अठराच्या शेंकड्यांत चालतं आशिल्लें. ताचे आदी तें रोमन धर्मांत आनी पुण्यांत चालतं आशिल्लें. लायब्र म्हळ्यार स्वतंत्र असो लायब्र ऐटर-म्हळ्यार स्वतंत्र पिता, जो दाकांचे पीक काडपाचे शास्त्र आनी दाकांचो अभ्यास करूक लावपी, मद्याची निर्गणी करूक शिकोवपी, जनन-फलन करपाची तांक बाढोवपी, आनी स्वतंत्रतायेची मांडणी करपी देवता. ताचें पड्यांविल्य बाच्चूशा आनी डायनोसिस तज्ज ग्रीक देवतांतूय उमटिल्लें दिसून येता. ह्या एका आनी अशा अगणीत उत्तर वेल्यान थोरोवें वाचप कितलें खोल आनी सुक्षीम आशिल्लें म्हणपाची साक्ष मेळठा.

३४. Par-cae- [pahr-see, -kahy] प्राचीन रोमांतल्यो तीन भाष्यदेवता. तांची व्युत्पत्ती 'पारसा' नामक देवतेच्या अस्तित्वात आसा. तशेंच ती ग्रीक पुण्यांतल्यो Moc-rae-mee-ree हे देवते कडेन आसा.

३५. कानिबाल जुंवोहो अस्तंत सायबेरियन वाठारांत आसा. अलेक्झांड्रो-हस्स्की प्रांताल्या तांगचे उत्तर दिके वरेन अनुगामान आठशीं किलोमिट्र अंतग वेलो हो जुंवो ऑब आनी नाशिना नंतर्यांच्या संगमांत आसा. ह्या जुंव्याक 'मणा जुंवो' अशेंय संबोधतात, कारण १९३३ ह्या वर्सा सोविएत युनियनाचो मुखेली जोसेफ स्टालिन (म्हळ्यार वर्तमान रशिया देशान) स सहज जाणांक थंयसर निखट्या पिठाचे अन्न, कांय आवतां आनी नामात्र न्हेसण वा आलाशिरो दिवन भायरायिल्ले. हे कृतीक नंयेच्या नामोल्लेखाक लागून नाजिनो अफेसर अशेंय संबोधतात. हातूंतले निखेटे दोन सहस्त्र लोक वाटावले आनी चार गांव लोक मेले. देखून ह्या जुंव्याक उत्तोवेन आनिचाल जूळो अशेंय म्हणात.

३६. हालेंविन ही इटालियन 'कॉमेडिया देल्ल आर्ट' हातूंतली एक विनोदी व्यक्तिरेखा. ती 'जनी म्हळ्यार आपणाल्या यन्याच्या आड नाडेपेन्ना करपी, मुवमीत यांगझींग, कोलेबुद्दीच्या सेवकाची भास्मका. लोकप्रिय इटालियन अभिनेतो त्रिस्तानो मार्तिनेल्ली हाणे ही व्यक्तिरेखा १५८० वर्सा निर्माण केली. जिनमांवा चौकटीचे न्हेसण केल्ल्या त्रिस्तानोची ही भूमिका ताच्या मर्णा उपरांतूय (१६३०) गमाच्येन मुखेल स्वरुपांत अज्ञंवर उरली. अठराच्या शेंकड्यांनी इंग्लंडात आशीं, किंमोरियन इंग्लंडात विदूशक आनी ताळें अशी युग्लाची मांडणी जाली. उपरांत विसाच्या शेंकड्यांना ते भूमिकेन अंगिविक्षेप करपी विनोदी अभिनयाचो एक प्रकार म्हणून आकाश घेतलो.

३७. मध्यकालीन येवरोपांत निळो रंग दुमीळ आशिल्ल्यान म्हारग आसतालो आनी जांबळ्या - वांयग्या रंगाचे न्हेसण हे बळिश्ट तेच परी गिरेस्त लोकां कडेन आसतालें.

संपर्क: 0832-2423577

પદમળીત જીણ મહજી

મુહાસ યથરંત દલાલ

મુ રોપણાંતલ્યો સાંગ્યાવેલ્યો ખબરો સોંપુન સોંપચ્યોનાત. ત્યાવેલાર કુડચડેંચ્યાન સાંગ્યાર પાટ્યાં મેરેન યેવપી રસ્તો આની કામ્પા (Municipality) મુહાવેલ્યાન પોશ્ટ ઓફિસા મેરેન પાવપી રસ્તો ડાંબરી આસલો. બાકી સગળે રસ્તે માતયેચે. હાકા લાગુન તિસકટચાર ખંયચેય સુવાતેર મિલાં કાઢુન આમકાં ગઇડ્યાંની ખેલપાક મેલ્ટાલે. ખેલ સોપતારી આશિલ્લી તશી માતી ઘાલુન આમી મિલાં પુરયતાલે. ગઇડે મોટચા બોરાં યેદે આસતાલે. મર્દીચ દોન રંગાંચે ગઇડે બાજારાંત આયલે. પૂણ નેટાન પેણો બસત જાલ્યાર તાંચીં દોન ધાપછાં જાતાલીં. ગઇડ્યાચ્યા ખેલાંની જાચેર હાર પડિટા તાકા 'ઘૂસ' કાડચી પડટાલી. ઘૂસ દોન તરંચી આસતાલી. ઉજવે હાતાચીં બોટાં જમનીક પાલશરી તૈંકોવન ગઇડો ભુક્લીત મિલા મેરેન પાવોવચો પડટાલો. દુસચ્યા પ્રકારાંત હાતાચીં ચાર બોટાં બાગોવન હાતાચ્યા પેરાંની ભુક્લીત ગઇડો મિલાંત વહુન ઘાલચો પડટાલો. અશેં કેલ્લ્યાન હાતાચી પેરાં સોલતાલીં.

ચવથી રિસ્ટ

ગઇડ્યાંની ખેલપા ફાટોફાટ 'લગોચ્યો', 'કોયંડો બાલ', 'લંગડી', 'કુટુચ્યો' અસલે ખેલ આમી ખેલટાલે. કુડચડેંચો એન. સુહાસ હાર્ણી ગોંયચ્યા પારંપારિક ખેલાંચેર 'ખેલાંગણ' નાંવાચે બેસ બરે પુસ્તક બરયલાં. ખેલાંચી આવડ આશિલ્લ્યાંની તેં મુજરત વાચને.

વેલે ખેલ હે ઘરા ભાયર ખેલપાચે. પાવસા દિસાંની આમી 'તાબુલફબ્યા'ચો આલાશિરો ઘેતાલે. તાબુલફળે ઉરફાટેં કરતગીર તાચ પોંદા 'કાંગાંચો ખેલ' રંગયલ્લો આસતાલો. એકાચ રંગાચ્યો તીન ઘુલો આડબ્યો વો ઉબ્બો ઓળ્ણીન આયલ્યો જાલ્યાર તાકા 'કાંગ જાલેં' અશેં મ્હણટાલે. હ્યા ખેલાંત સામકેં શિંદૂક રાવચે પડટાલે. લક્ષ માતશે દુસરે કડેન ગેલેં જાલ્યાર સામકાર બશિલ્લો ખેલગડો 'કાંગ' કરુન મેકળો જાતાલો. તાબુલફબ્યાર આનીકય તીન - ચાર ખેલ ખેલપાક મેલ્ટાલે. પૂણ તે આમકાં કોણેંચ શિકયલે નાત. કાંગાંચો ખેલ હો એકાગ્રતાય વાડોવપી ખેલ. ખરેં મ્હબ્બાર અસલે કાંય પારંપારિક ખેલ આમી પરતૂન જિવીત કરુંક જાય.

પાવસ સોંપતા સોંપતાં દત્તા નાર્વેકારાલ્યા ઘરા કુશીક ધા-બારા મિટર લાંબાય આની તીન - ચાર મીટર રુંદાયેચે સુવાતેર શેકાનશેક પુરસભર ઉંચાયેચેં તાળખિબ્યાંચે ઝૂલ માત્તાલેં. હ્યા ઝુલાંત ઘુસૂન આમી 'લિપચેલ્યાંની' હો ખેલ ખેલટાલે.

ખંયચ્યા પંગડાન ખેલ આર્દી સુરૂ કરતો, તૈં થારાવપા ખાતીર એકે નળખુટેચેર એકે વાટેન થુકી લાવન તી વયર ઉડયતાલે. તી સકલ પડચે આર્દી દોનય પંગડાંચ્યા મુહેલ્યાંની આપણાક ઓલી જાય કાય સુકી જાય તેં સાંગચે પડટાલે. નિથુ લાયિલ્લે વાટેન નળખુટી જમનીર પડલી

जाल्यार 'ओली' मटुण मांगपी पंगडाक आदीं खेळपाक मैळटाले. कोणाच्याय बोल्मांत नाणे आमले जाल्यार नाणे वयर उडोवन 'कुरु' काय 'बावलो' पडूता तें पळोवन खेळ सुरु करताले. 'ओली-सुकी' आनी 'कुरु-बावलो' म्हळ्यार आतांचे भाशेन 'टॉस'!

तिसकट्या मर्दीं एक लोखडाचो पोकोळ खांबो रातीचो पेट्रोमाक्स दिवो पेटोवपा खातीर आसतालो. ताचेर फातरान वो नळखुटेन धोडायत जाल्यार कानांत सुखदिणो आवाज येतालो. आमोरी जातगीर दत्त मंदिरा कडलो जना खांब्या वयर पेट्रोमाक्स दिवो लावन वतालो. केन्ना केन्नाय हो दिवो झेमतालो वो भागभगतालो केन्ना आमच्यांतले मात्से न्हडले भुरे धांवत वचून जना लार्गीं कागाळ करताले आनी बरो दिवो हाडीसर ताची फाट सोडिनासले. दिवो लावपाक मात्से कळाव जालो जाल्यारय खंय आसा थंयच्यान आमी ताका सोदून हाडटाले आनी चकचकीत उजवाड दिवपी दिवो तिसकट्यार लावपाक लायताले. ताच्या वांगडा दोनूय हातांत दोन दिवे घेवन चलपी एक मानांय आसतालो, पूण आमचे मदले एक - दोन भुरे ताचे सर्सी गेले जाल्यार 'तिसकट्यार बेगीन दिवो लावपाक जाय मरे हांवं, जाल्यार हे दोन दिवे तुमी धरात' अशें तो फुसलावन सांगतालो. भुरेय ताचें आयकताले. ह्या दिव्यांची सरकारी पावणी जाताली, पूण वर्सान वर्स जनाचेच व्हट्येंत पावणी 'सा' जाताली.

तिसकट्या उप्रांत आमचो खेळांची दुसरी सुवात म्हळ्यार विठोबा देवूळ! ह्या देवळांत तीन - चार फूट उंचायेचीं काळ्या पाशाणाची सुरेख मूर्त कमरार हात दवरून उबी आसा. विठोबाच्या उजव्यान रुक्मीण आनी दाव्यान सत्यभाषा आसा. विठोबा परस उंचायेन त्यो बन्योच लहान आसात.

कोणेय फट माल्ली जाल्यार आमी ताका विठोबाचो सोपूत घेवपाक लायताले. आपणे फट मारूंक ना जाल्यार तो उजवे चिमरेंत गळ्याची कात धरून 'विठोबाच्यान तर!' असो सोपूत दितालो. 'आवयच्यान तर' ह्या सोपूता परस 'विठोबाच्यान तर' हो सोपूत घेतल्यार भुरग्यांक ताचें खरेपण चड भावताले.

त्या काळार विठोबा देवूळ हें वैश्य - वाण्यांले, जाल्यार दत्त मंदिर हें सारस्वत - बामणाले अशें धरताले. वाण्यांले भुरे दत्त मंदिरांत गेले जाल्यार बामणाले भुरे बेगीबेगीन सोपो आडायताले आनी आमकां सोप्यार चडून घांट मारपाक दिनासले. सकल रावन उडी मारल्यार आमचो हात घांटी मेरेन पावनासले. 'जशाक तशें' ह्या न्यायान आमीय मागीर, ते विठोबा देवळांत आयले जाल्यार घांटी पोनच्या रंगशिंदेर बसून तांकां घांट वाजोवंक दिनासले. 'आमचो देव व्हडलो, तुमचो देव लहान' 'आमच्या देवाक दोन बायलां, तुमच्या देवाक बायलच ना' अशें आमी तांकां तिडावपाक म्हणटाले. ताचेर ते परती जाप दिवन म्हणटाले, 'तुमचो देव काळो, आमचो देव गोरो'. भुरेपणांतलीं हीं पिशेपणां येवजून हांसूंक येता.

आमगेलो हो जातीभेद भुरग्या - भुरग्यां मर्दींच आसतालो. किटुलो बापूय बायण आसूनय ताणे विठोबाच्यो रथा-घुडयो वयर चडून रथाक रोमिल्ल्यो आमकां उपकारताल्यो; पूण किटून त्यो बापायच्या हातांत दिल्ल्यो आमकां उपकरनासले. 'विठोबा देऊळ आमचं, म्हण्टार'

रथा-घुडयो वयर दिवपाचो हक्क आमचो' अशें आमी बामणा-भुरग्यांक शिटकायताले. हें आयकून ते नमतें घेताले आनी शिगम्या वेळार आमकां तांचे माचयेर चढूंक दिनासले.

हॉटेलांत वांगडा च्या पिवपी आनी चारांत वांगडा कुटूट करपी वाणी - बामणाचो देवळांनी मात छत्तिसांचो आंकडो आसतालो. अंयशीं-पंचायशीं वर्सा फाटीं सांग्यावेल्या फांकीवंत वीरभद्रांचें सवंग एक वैश्य-वाणी बरोच काळ सोबयतालो खंय अशें कांय वर्सा फाटीं म्हाका कै. अनंत व्यंकटेश शेट नार्वेकार हांणीं उलयता उलयतां सांगिल्ले. श्री विठोबा मंदिराच्या म्हाजनकी संबंधीचो 'देमांद' कितलींशीच वर्सा केंपे त्रिबुनालार (Court) चलयतलो हें जाणा. अखेरेक वैश्य-वाणी त्या 'देमांद'त जैतिवंक थारले आनी दोनूय समाजांतली तेढ अदीक रुदावली.

मर्दीं म्हापर्शेंचो दोतोर खलप सांग्यार बदली जावन 'देलेगाद साऊद' (सरकारी दोतोर) म्हूण आयल्लो तेन्ना ताणे दोनूय समाजांत 'बेकी' आसली ती 'एकी' करपाचो वावर केल्लो, पुण तो परत बदली जावन दुसरे सुवातेर गेलो आनी हेवटेन ताच्या प्रयत्नांचेर उदक पडले.

विठोबा देवळांत चौकाचेर दोग जाणांची वेंग पावना येदे चार लांकडी कोरांतिल्ले खांबे आसले. थंय आमी 'लिपचेल्यांनी' आनी 'खांब्यांनी' हे खेळ खेळटाले. धांवून पुरो जातगीर जनेलार बसून 'कोंब्यार उदक' वो 'कांगांनी' खेळटाले. 'कोंब्यार उदक घालप' हो खेळ कसो खेळटाले ताचो म्हाका आतां उगडास जायना. 'उदक सारके पडना' अशें म्हणत दोनूय हात फाटीं-फुडें घशटीत उदक घालपाचो फार्स करतल्याच्या हातार विरुद्ध खेळगड्याचीं थापटां खावची पडटालीं. तसोच चार बोटां आंवदून, आंगठो नीट उबो धरून विरुद्ध वांगडी 'उदक सारके पडना' अशीं बातां मारून आंगठ्याचें बोट उदक घालप्याच्या हाताक नेटान तोंचतालो. पोबल्यालो व्हडलो भाव दासू ह्या खेळांत म्हाका सामको रडयतालो. तो आपल्या आंगठ्या बोटाचें नाखूट बळ्यां वाडयतालो. दुसऱ्यांक दुखापत करून खोस मेळोवपाची ताची एक आगळीच तरा आसली. कांय काळान हांवं ताचे लार्गीं 'आटी गटी, बारा म्हयने फूळ' केले.

आनीक एक खेळ आसलो. चड करून चलयो हो खेळ खेळटालीं. एकमेकांच्या खांदार हात दवरून 'आपटी धोपटी खावचें पान, भरगो बेबी म्हजो खांद' अशें म्हणत बशिल्ले कडेन फाटींफुडें धोलत हो खेळ चलयो खेळटालीं. लगोन्यो खेळटासतना 'लाब, दोन, तीन...' अशें मेजनासतना तोपणेन 'पाव, चेटमेट, बिरमुट, गौडा, काला, बुच्चे, झील...' अशें मेजप आसतालें. तशेंच खंयच्या खेळगड्याक आदीं वेंचून काडप तें थारावपा खातीर दोनय हात झेलयत 'राम, राय, साय, सुळटयो' अशें सगल्यांनी वांगडाच म्हणत हाताचे पंजे उदारे वो आडवे एकाच धपक्याक धरचे पडटाले. चड जाणांचे आडवे पडत आनी एक-दोग जाणांचे हात उदारे पडत जाल्यार ते दोग्यु मुटटाले. तशेंच चड जाणांचे हात उदारे पडत आनी एक-दोन जाणांचे आडवे पडत जाल्यार ते दोग्यु मुटटाले.

विठोबा देवूळ हें आमचें जशें खेळपाचें केंद्र तशेंच तें आमचें सांस्कृतीक केंद्रय आसलें. त्या काळार वर्साक कितलींशींच किर्तनां,

प्रवचनां, विठोबा देवळांत आनी श्रीदत्त मंदिरांत जातालीं. बन्या बन्या फांकिवंत किर्तनकारांचीं किर्तनां हांगा जातालीं. देवूळ तुझूळ भरतालें. दादले चौकार आनी सरवळेंत बसताले आनी बायलो गर्भकुडी भायल्यान 'पार्टीशन' आसलें थंय बसताल्यो. पटवर्धन नांवाचो एक नामेचो किर्तनकार त्या काळार 'राष्ट्रीय किर्तनकार' म्हूण फांकिवंत आसलो. तो पौराणीक आख्यानाच्या बदला छत्रपती शिवाजी, झांशीची राणी, नेताजी सुभाषचंद्र बोस' आनी इतिहासीक आख्यानां रंगोवन सांगतालो. ताका विडयेचो वास मातूय माननासलो. विडयेचो वास आयल्यार आपूण किर्तन अद्यार सोडून वतलों अशी तो शिटकावणी दितालो. विडी बहादूर ताका थर्त भिताले. एक खेपे वण्टीक वण्णखून हांव तागेलें किर्तन आयकतालों, तेन्ना पांय मुयेले देखून हांवें एक पांय सोडला मात, इतल्यात ताणे म्हजेर आकांताचो थेंगसो घालो - 'काय रे मुला, नीट बसतां येत नाही, शाळेंत मास्तरांनी शिस्त शिकविली नाही?' तागेलें वाक्य पुराय जावचे आदीच हांवें शॉक लागिलेवरी पांय दोडून घेतलो. आतां केन्नाय किर्तनाक बसतगोर पांय सोडीनसो दिसलो जाल्यार म्हाका त्या खिणाचो उगडास जाता आनी पांय सोडचे बदला हांव तो दोडून उबो धरतां.

किर्तनां आयकता आयकतां म्हज्या मनांत किर्तनकार जावपाची उर्बा निर्माण जाली. थोडे-भोव प्रमाणांत हांवें ती भागयलीयबी. आयजवेर हांवे तीन फावटीं किर्तनां केलीं. पयले खेपो कठ्यार श्रीचंद्रेश्वर मंदिरांत, दुसरे खेपो पणजे कोंकणी भाशा मंडळांत आनी तिसरे खेपो सर्गेस्त रामभाऊ जुवारकाराच्या आग्न्याक लागून व्हडलें गोंय लागसारच्या एका देवळांत. तिनूय कडेन हांवें 'स्वामी विवेकानंदांचो संदेश' हो हांवेच रचिल्लो अभंग निरुपणा खातीर घेतिल्लो:

स्वामी विवेकानंदांचो संदेश

जायात बलवान

होच मंत्र महान

दिलो विवेकानंदान

निश्चयाचें बळ

जोडून दिता जाय तें फळ

होच संदेश महान ॥दिलो. ॥

दुबळ्यांची करात रे सेवा

पावतली ती रे देवा

होच आदेश महान ॥दिलो. ॥

सत्याची धरात रे कांस

बंदेपणाक घालात फांस

होच संदेश महान ॥दिलो. ॥

सगले धर्म न्हयेसमान

पावयतात दर्यासूपी देवा म्हच्यान

होच आदेश महान ॥दिलो. ॥

खरें म्हळ्यार कोंकणांतल्या सान्नी - कोनशांनी कोंकणी किर्तनां जावंक जाय. आदीं देवळांच्या माटवांनी मराठी नाटकां जातालीं. आतां हव्हूहव्हू तांची सुवात कोंकणी नाटकांनी घेतल्या. किर्तना बाबतींत हें कित्याक जावं नजो? खंयचेय तरी संस्थेन वो कोंकणी-मोगी

गिरेस्तान हो वावर हातांत घेवंक जाय. मुखेल आख्यान आनी निरुपण कोंकणींत, पूण अभंग, श्लोक, दोहे बी मराठी, संस्कृत हिंदी वो हेर खंयचेय भाशेंत आसू येतात. प्रशिक्षीत कोंकणी किर्तनकार तयार करपाक अशे एके शिश्यवृत्तीची सामकी गरज आसा. कोणूय मनार घेत काय हें?

काल्याचीं वो हेर खंयचेय परबेच्या नाटकांची येसाय चड करून विठोबा देवळांतच जाताली. तुकाराम फोंडेकार हो त्या काळचो फांकिवंत संगीतकार. पांय पेट्येचेर नाटकांच्या पदांच्यो चाली बसयतालो. येसाये परस आमकां पदां चड मानवतालीं. तीं आयकून आयकून आमचो संगिताचो कान तयार जातालो. मागीर भुरग्यां मदींय संगिताची जुगलबंदी लागताली. भाटी गांवच्या फाटोफाट सांग्यावेल्या काल्याचो नंबर लागतालो. भटाचें सवंग भाटीचो एक मोठेल्या पोटाचो भटच करतालो. संकासुराचें सवंग येतगीर आमकां खातकृतल्यो जाताल्यो. कालो पळयनासतना कोणूय भुरगो झेमेवपा लागलो जाल्यार ताची आवय ताका संकासुराचें सवंग येतगीर बळयां उठयताली. दुसरे दीस सकाळीं धंयकालो जातालो, पूण ल्हान भुरग्यांक तातूत वांटो घेवंक दिनासले. गरुडखांब्या लागीं उदका कोळशे ओतून रेबड करताले आनी तातूत धंयकालो खेळटाले. निसर जाल्यान जायते जाण शेंवटून पळटाले. 'निसरून पळप' हाका कोंकणींत 'शेंवटो धरप' अशें म्हण्टात तें हाकाच लागून काय?

सद्याचो विठोबाचो पुजारी नाना पराष्टेकार हो म्हजो शाळेंतलो बालमित्र. कांय वर्सा फाटीं सांग्यार देवळांत गेल्लों तेन्ना नानान सांगिल्ली विठोबाचे सासाये विशींची गजाल अशी: "एक दीस एक मनीस सकाळीं फुडें दोन सान्नी घेवन आमगेर आयलो. ताणे सांगलें, 'रातीं सपनांत तुगेलो बापूय आयलो आनी ताणे सांगलें की हालींसराक तुवें देवळांत सान्नी हाडून दिवंक ना; गरजेन जाय, फाल्यां हाडून दीच.' " हांवें सान्नी दवरून घेतल्यो. मागीर न्हावन धुक्कन सदचे भशेन देवळांत पुजा करपाक वच जाल्यार आदली कोनशाक दवरिल्ली सान लासून गोबोर जाल्या! आदले दीस फस्का-काडी मारून हांवें लामण्दिवो पेट्यल्लो आनी काडी पालवचे आदींच हांवें ती सदांचे संवयेन कोनशाक भिरकटावन मारिल्ली दिसता; काडी सारकी पालोवंक नाशिल्ल्यान काडयेचो उजो सान्नीक लागलो दिसता! गर्भकूड उगडचे आदींच सपदृष्टांत दिवन विठोबान नवीताल्ल सान हाडून दिल्ली!" हीं नानालीं उतरां आयकून म्हज्या आंगार कांटो फुल्लो!

तारी-पाण्ट्यार वचपा वाटेर गिरणी फाटल्यान एक बिमलिणीचे झाड आसलें. आमी भुरगे केन्ना केन्नाय बिमलां तोडपाक थंय वताले. थंय एक मोडकें घर आसलें. ताचें अर्द पाखें कोसळिल्ले आनी तातूतसून घरांतल्या वण्टीच्या कुरकुटांत आशिल्ल्यो विठोबाची मूर्ती आनी गणपतीची पाशाणी मूर्ती दिसताल्यो. तें घर लकडशेटीलें म्हूण आमी आयकल्ले. म्हाका त्यो मूर्ती काडीनशो दिसताल्यो. पूण कांच - सो दिसतालो. निमाणे भटान काडल्यार पाप ना अशें येवजून हांवें त्यो काडपा खातीर नानाक चार आण्यांचे हांयस दाखोवन फुसलायलो. ताणे विठोबा म्हाका दिलो आनी गणपती आपणांक दवरलो. ती पांच इंची विठोबाची मूर्ती अजुनय आमगेल्या देवाकुडींत

आसा आनी दर दिसा ती म्हजे कडसून तुळशिची कोमरी आनी अनंताचीं दोन फुलां घालून घेता.

श्रीदत्तमंदिरांतय किर्तनां जातालीं. पूण तें देवूळ मात्सें पयस आशिल्ल्यान म्हाका वांगड सोदचो पडटालो. आनी हाका लागून केन्ना केन्नाय थंयचीं किर्तनां म्हाका चुकोवचीं पडटाली. दत्त जयंतीच्या निमण्या दिसा थंय 'लळीत' जातालै. लळीत मात हांब चुक्यनासलो. दोटी अर्थाच्यो होंवयो त्या लळितांत आसताल्यो. एक होंवी म्हाका अजुनय याद जाता : 'म्हगेलें तांबडे, तुगेलें तांबडे, लोक म्हण्टी काय गे तांबडे?' ही होंवी तीन-चार खेपे म्हण्टगीर आमी केल्लो जापेचो अदमास चुक्यत म्हणपी म्हण्टाले 'कपाळीचा कुकूम तांबडा.' कोंकणी - मराठीची सरमिसळ आशिल्ली ही लळिताची कार्यावळ भोव रंगताली. थंय बायलो देवळांत बसनासल्यो. देवळाच्या एका लादाक भटमामालें घर आसा, थंयच्या ब्हारांदार बसून त्यो किर्तन बी आयकताल्यो. देवळाचे दावे वटेन फुडल्यान हरिश्चंद्र तारी नांवाच्या पसरकारान एक देवळी बांदून तातूत मारुतीची मुर्ती बसयल्ली. हो मनीस लांब-रुंद पकदस्त आसलो. धवें-फुल्ल पुडवें, हळदुवसार ज्युदी (कोट) माथ्याक त्याच रंगाची तोपी, आनी नेटान धेपां घालीत चलपी हो मनीस भोव देवभोलो आसलो. तो नेमान विठोबा-देवळांत वचून भेट घेतालो. एक दीस असोच तो देवा सामकार हात जोडून उबो आसतना दिंगंबर नांवाच्या मस्त्या भुग्यान तीर्था-उदक व्हांवन वचपी नळाक तोंड लावन घोगरो आवाज काढून म्हळें, "वत्सा, मी तुझ्यावर प्रसन्न आहे, पाहिजे तो वर माग." हो आवाज गर्भकुर्डीत घुमलो. तारी कांय वेळ थरवितर जालो, पूण भुग्यांचो हांसो आयकून तो कितें समजुपाचें तें समजलो. भायर सरतासतना तारें 'जाण्ट्यांची फकाणां करतात रे' इतर्लेंच नमळायेन म्हळें. उप्रांत तारी-पाण्ट्यावेले रासवळ घर सोडून तारें विठोबा देवळा लागसारच स्वतंत्र घर बांदलें. हाका लागून नेमान विठोबाची भेट घेवप ताका सोरें जालै.

तारी पाण्ट्यावेली दुसरी उगडास उरपा सारकी व्यक्ती म्हळ्यार बोमडो. ताचें खें नांव वो आडनांव आमकां भुग्यांक खब्र नासलें. ताची बोमली सॉँद फोडपाक वापरतात ते गुड्डे परस मातशी बळच आसली म्हळ्यार जाता. ताचो भेस तेनाच्या गवळ्यां वरी आसलो. माथ्याक हळदुवी देग आशिल्लो पाचवो रुमाल, आंगार हात-कापें काळसर रंगाचें जाकीट, भेंडाक धोंपरा वयर खोयिल्लें म्हेळके थोतर आनी पायांक दाट जोतें. ताच्या एका कानाक वेले वटेन एक बाळी लोंबतालीशी दिसता. तो आंगापांगान लांब-रुंद आसलो. चड करून दर आयतार-बुधवाराक पोटलेंत कितें तरी घेवन पाट्यांत (बाजारांत) तो विकापक वेतालो आनी येतना तेच पौंटलें बांदून संवसारक लागपी वस्तू घेवन येतालो जावंये. सांग्यार त्या काळार आयतार-बुधवार बाजार भरतालो. सर्वसादारण मनशा परस ताची बोमली कितलेशे पटीन व्हड आशिल्ल्यान ताका 'बोमडो' हें अडेचें नांव फाव जालै. तो तिसकट्यार पावचे आदीं भुर्गीं जळामळा आडोस आसा थंय लिह्पून रावतालीं आनी तो लागीं पावनाफुडे व्हडान 'बोमडोऽ' म्हूण आलेट मारतालीं. आनी पळ काडटालीं. बोमडो रस्त्यावेले फातर काढून तांचे वटेन शेंवटितालो आनी कांय वेळान

'रस्ताद भुर्गीं' 'आवयबापायली देख नाशिल्लीं भुर्गीं' अशें तिडकीन पुष्टुत आपली वाट धरतालो. चुकून लेगीत तारें पोजड्यो गाळी संविल्ल्यो हांवें आयकूक ना.

आनीक एक दुखदिणी गजाल सांगता. दोतोर दत्ता कोसंबो होय दर दिसा आमोरेरे विठोबा देवळांत वेतालो. एक दीस आमी तिसकट्यार खेळटासतना एक मारको बैल आमी खेळटात तेवटेन नेटान येवापाक लागलो. हांब लागींचेच खल्येत पडिल्ली एक बडी काढून ताका आमुडपा खातीर ताच्या फाटल्यान लागलों. दोतोर कोसंबो भेट घेवन देवळांतल्यान परत येतालो. बैल दोतोराक घश्टून फुडे गेलों. दोतोरान म्हजे वटेन पळयलें, पूण म्हाका कांय म्हळेना. हांब रोखडोच मामाल्या घरांत भितर सरलें.

दुसरे दीस सकाळीं रडपा आवाज आयकून हांब सदचे परस बेगीन जागो जालो. दोतोराल्या घरा वटेनच्यान रडपा आवाज येतालो. हांवें आज्जेक विचाल्लें, "कोण रड्या?" "दोतोर कोसंबो गेलो?" - आज्जेन जाप दिली. 'कसो गेलो?' हांवें परत विचारलें. "ताका कुरासांवांचें आसलें." आज्जेन म्हळें. 'कुरासांवांचें' म्हळ्यार काळजा-दुयेंस - हार्ट अॅट्क! म्हाका शेळो घाम फुटलो! हांवें आमुडिल्ल्यान बैल दोतोराक तेंकून गेल्ल्यान ताचें काळीच हाललें बी ना मू? म्हजें मन म्हाका खायत रावलें. बाकीच्या खेळगड्यांनी बैलाक धांवडायतासतना म्हाका पळयल्लो. शेजारच्या सुमनानय पळयल्लो. पूण म्हजे वटेन कोणेच बोट दाखयलेना. म्हाका सूऽ जालें. पूण दोतोराली तिरडी मसुंडेंत व्हरतासतना जनेलांतल्यान लेगीत भायर पळोवपाचें धाडस म्हाका जालेना.

असोच एक फावट वास्तेव (वासुदेव) आनी सदानंदान मसुंडे लागीं आशिल्ले दोंगल्लेचेर वचून कणेरां काडपाची येवजण म्हजे तकलेंत घाली. म्हाका चुन्नां आनी चारां परस कणेरां चड मानवतालीं. चारां आनी चुन्ना परस तीं बारीक आसतालीं. पूण तांचो सुवाद मात आगळोच. मसुंडे लागीं म्हण्टगीर सुरवेक म्हजें मन फाटी -फुडे सरलें, पूण तांणी 'कांय थंय ना' अशें म्हूण सांगतारी हांब कणेरांचे ओडीन दोंगुल्लेचेर वचपाक त्यार जालें. आज्जेक कळीत केल्यार ती कशीच वचूक दिवची नासली हें खब्र आशिल्ल्यान हांवें पयलेच खेपे तिका सांगनासतना भायर पावल घालै.

वास्तेव आनी सदानंद म्हजे परस व्हड आसले. ह्या आदीं ते दोंगुल्लेचेर वचून आयल्लें. म्हजी पयलीच खेप. 'आज्जेच्या कानार ही गजाल पडली जाल्यार?' असो मनांत विचार येवंक लागलो आनी सांबाच्याल्या घरा लागसार पावतारी हांवें तांका म्हळें, 'तुमी कणेरां काढून हाडात, हांब हांगाच रावन तुमची वाट पळेता. 'सामको भिवकूर मेरे तू!' - वास्तेवान थोमणे माल्लो. म्हाका लज जाली. हांब मोन्यांनी तांच्या फाट्सून चलूक लागलों. आमी दोंगुल्लेचे तेमकार पावले. कणेरांची वाल एके काजीचेर चडिल्ली आमी पळयली. वयर चडल्यार बोल्सां भरलीं. थंयच आडव्या काणी-खांद्यार बसून आमी कणेरां खावंक लागले. इतल्यान घूर्ड॒ घूर्ड॑ असो पयसुल्ल्यान आवाज येवपाक लागलो. 'वाघूट बी न्ही मेरे?' -

सदानंदान हुस्को उक्तायलो. 'आमकां भेश्टावपाक दिंगंबर मी आवाज काडटा आसतलो. तो आत्रा पयन्यान कणेरां काडपाक हांगा येता' अशें सांगून वास्तेवान आमकां थातारले. कांय वेळान होदाळचोच आवाज लागीं येवंक लागलो. झुडपांनी सळसळ जावपी आवाज येवंक लागलो. इतल्यान आमकां कांयच सुलूस लायनासतना वास्तेवान सकल आशिल्ल्या तळपाचेर उडी माल्ली आनी तो सकल धांवूक लागलो. फाटोफोट सदानंदानय उडी माल्ली आनी तोय धांवूक लागलो. म्हजे पांय कडकडपाक लागिले आसतनाय, आनी कांय उपाय नाशिल्ल्या हांवेंय तांचे वरीच तळपार उडी माल्ली. मसुंडे कुशीक रस्त्यार ते म्हजी वाट पळ्यत धांपेत राविलले. खरस मारिल्ली आसतनाय आमी परत धांवत सांबांच्याल्या घरा लागीं पावले तेनाच

आमच्या जिवांत जीव आयलो!

तिसकट्यार पाव जाल्यार दिंगंबर हेरां वांगडा थंय खेळटा! 'म्हण्टगीर तो आवाज खरेल्या वाघुटाचोच तर!' - आमच्या मनांत आनी दुबाव उरलोना. हांवें दोनूय बोल्सांतलीं उरिल्लीं कणेरा थंय आशिल्ल्या इश्टांक वांटून वडयलीं. चडशीं कणेरां सकल उडी मारतासतना शिंवरून पडिल्लीं. कणेरांक लागून हो प्रसंग म्हजेर आयलो देखून एकूण कणेर चोखपाची म्हाका रूच उरलिना! ते राती म्हाका कशीच न्हीद पडलिना. परत परत तीच घडणूक धांपिल्ल्या दोऱ्यां सामकार नाचूक लागली. आज्जेक सांगनासतना गेल्ल्याचें पानवळ म्हाका मेळिल्ले�.

(चलता.)

संपर्क: 9975407488

(पान १७ वयल्यान)

गजाल केली आनी ती अपायकारक थरली जाल्यार तें अस्वस्थ जातालें. अशें एका दोगा जाणांचे बाबतीत घडलें. ताका खंत जाताली ती म्हाका दुखताली. निर्मळ मनाच्या माधवीक असली अस्वस्थताय घडूक फावना अशी म्हजी धारणा आसली. पूण तितलेंच बोटाक गुटलायत बसून रावपाचीय ताणें केन्ना संवय जडून घेतली ना. कोंकणीचे बाबतींत जितलें कठोर तितलेंच कोंकणीच्या मनशांचेर कसलोय वायट प्रसंग आयलो जाल्यार तें कळवळटालें. केन्नाय म्हजे विशींय चिंतालें, म्हणटालें खंय, हेमाचें कशें चलता आसतलें कोण जाणा! पयशांचें कशें भागता आसतलें काय!

ज्ञानपीठ पुरस्कार प्राप्त रवीन्द्र केळेकार गांधीवादी, विचारकंत आनी कोंकणीचे फायटर. पूण कोंकणीतल्यान एम.ए. केल्ल्या एकाय विद्यार्थ्यांन तांच्या कार्याचेर वा साहित्याचेर पी.एच.डी. केली ना ही खंत रवीन्द्रबाबांक मर्णाचे निमाणे घडके मेरेन उरली. अशें तांणी उलोवनय दाखयिल्ले. म्हणटाले, इतले पुरस्कार मेळ्ले पूण कोणेय म्हजेर पी.एच.डी केली ना हें एक दुख उरलें. ते खातीर माधवीन यत्न केल्लो. ताचो एके विद्यार्थीन ते खातीर अधिकृत नोंदणी लेगीत केल्ली पूण ताचो प्रकल्प फुडें वचपाक पावलो ना. माधवीकय तें दुखख त्रास करतालें. कृपाली नायक हाचें माधवी कडेन लागींचे नातें. माधवी ताचें पी.एच.डी. चें गायड. ताच्या मार्गदर्शना खाला कृपालीची पी.एच.डी चलताली. पूण पूर्ण जावपाक पावली ना. माधवीची इत्सा पुराय करपाचो हावेस कृपालीन बाळगिला. पळोवया!

माधवी स्वत: एक धगधगती आशिल्लें. आपणे पेटून दुसऱ्यांक त्या ज्वाळां सकयल खदखदपी विचारांचें मंथन करपाक लावपी. शांतीकायेच्या मार्गान चलपी पूण प्रत्यक्षांत तें क्रांतीकारी आशिल्लें. उलयनासतना मोन्यानी आपणाक योग्य दिसता ते आनी समाजांत चलंत नाशिल्लें पूण योग्य आनी गरजेचें अशे निर्णय घेवन मोकळें जावपी. आसावरी आनी आदिती ह्यो दोन सोबीत चलयो आपले आवयच्या सुसंस्कृत वळणाचेर आज वाटचाल करतात.

आनी मागीर २२ डिसेंबर २०१४ दिसा ह्या एका म्हान गिन्यानी, विद्वान विभुतीच्या अंत्यसंस्काराचो काळीच हालोवन सोडपी तो

दुखदिणो प्रसंग. आसावरी, ताचे धुवेन आपले आवयच्या सरणाक अगी दिलो. पाशाणाक्य पाजर फुटचो असो तो दारुण प्रसंग. चितेच्यो ज्वाळा दिंगंतांत भरसताना धररिचेय थरथर कापपी ताच्या प्रियजनांचे दोळे दुकांचें वजन पेलना जावन सुजिल्ले दिसतालें. दुकां सांबाळपाक नजो असो सगऱ्यांचोच घुस्मट. फाटलें वर्सभर दुयेंत आशिल्ल्या माधवीक वखदांचो गूण पारतलो आनी तें बरें जावन नक्की परत येतलें ह्या सकारात्मक आत्मविश्वासान ताच्या येवपा कडेन दोळे लावन वाट पळ्यतल्या सगऱ्यांचोच अपेक्षाभंग जाल्लो. माधवी इतले बेगीन हो संवसार सोडून वतलें हें केन्नाच मनांतूय आयलें ना. तागेलो विद्वत्ता, हुशारी, चिकाटी, ध्येय, निश्ठा आनी हें सगळें करतना सभोवतणचो काळोख आपणे पिवून उडयत आमचे खातीर उजवाडाची वाट मेकळी करून दिली. सेवेचें अशें व्रत घेवन जल्माक येवपी मनशां खूब थोरी. माधवीची गणना अशी भोवमोलादीक लोकांत करताना अभिमान भोगता.

माधवी सगऱ्यांचेंच आशिल्लें. वेगवेगऱ्या नात्यांनी. पूण कांय जाणांचे तर तें सामकें लागींचे आशिल्लें. आमच्या सारख्यांचें तें इश्टीण आशिल्लें, जोगळेकर सर, गुरुनाथ केळेकार सारकेल्या कितल्याशाच ज्येश्ठ मानेस्तांक तें आपले धुवे समान आशिल्लें. विद्यार्थ्यांची मोगाळ प्राध्यापक आनी सगऱ्यांत म्हत्वाचें म्हणल्यार आसावरी आनी आदिती ह्या दोन चलयांची आवय. जयवंतराव आनी मोगाबाय हांची गोड धूव, ताचेर मोग करपी राजूची प्रीय बायल, विजय आनी सविता वांगडा ल्हानपणात हांसत्या खेळट्या घडणुकांत समरस जाल्ली एक भयण, ते भायर कितल्याशाच कुटुंबीक नात्यां कडेन लागसारपणान वागपी अशें हें मोगाचें माधवी.

ताबुलफऱ्याच्या काळ्या धव्या घुलां मदीं माधवीचे विद्वत्तेची ताब्लां मुठींतल्यान केन्नाच निश्फळ ठरलीं ना. खेळटा खेळटां जोखून उडयलीं आनी डावाचे डाव तें जिखत गेलें. पूण आयुश्यांतलो हो एकूच डाव हारलें. मुठींत धरिल्लीं ताब्लां थंयचे थंयचे घट जालीं आनी आंवुळिली मूठ सुटून सुटली ना. आनी माधवीच्या विविधरंगी गुणांनी भरिल्ल्या निरांजनांतली वात सुकून गेली.

संपर्क: 9764597628

मलबाराव संवरारांतल्यान वचत सावन

कुळागरांतलै थंडगार वझरे

जाल्यात बेताल!

बाकी सगळे जागेच्या जाग्यार.

मलबाराव अखद्या गोंयां खातीर

आनी गोंयां भायर

संगीताचो जाणकार

गांवां खातीर मात फक्त भाटकार.

घर की मुर्गी दाल बराबर।

शेरवडाच्या पानां परसूय

धव्याफुल्ल धोतराचेरे

बंडी मलमलची,

तिचेर अरसता, निश्लपी घामाचे थेंबे

धवी नहय, काळी तोपी माश्यार

हातांत रोत, तिची मूठ नक्षीदार

थेको जमनीर,

ज्युरुत आवाज जाता, त्या फातरार.

एका काळार भागेली, मुंडकार

उठाले, बसताले, हालताले, धोलताले,

ह्या रोताच्या थेक्यार।

दोंगरा - गाळी कणकणी

आनी वयल्या काजीनी

कोरांथून आसा मलबारावाची

एकेक कथा आनी काणी

तिखट - मिठाची तातूत भर

वर्सा संकिनी.

मलबारावाच्या भाटांत

गोळ्यांची घरां जालीं,

घरांचे बंगले.

ताणे कोणांक कुरकूट जागो दिलोना

आनी कोणाची बुन्याद आडायलीना.

आपल्या एकचौढाच्या उतान्याचेरे

पेन्सिलीन दिसपटव्यो

तोच करीत रावलो

घरा कणकणी कुरवो.

जागो गेल्याची ताका खंत ना.

ताचे ढुळ्यव -

सरकारान ताचे भांगरा सारखे

जमनीरे मोल केले.

मलबाराव

(एक दीर्घ मुक्तक)

- पुंडलीक नायक

फक्त आठ आणे चौखण मीटर।
आनी कटा! तेन्ना ताचो जांवय,
ज्यूरुत विरोधी पक्षाचो फुडारी।

गेले ते वाळे...

मलबाराव धोतर नहेसरर
रायकारालो कामियांव;
गुरगुरुत रावतालो भर मागरि.
आतां बस रावना,
मलबारावाक ताची पर्वा ना.
मुख्यावेल्यान येवपी मुंडकार
ताका पळोवन,
सरळ वाट वांकडी करता.
ना, ताचीय ताका पर्वा ना.

'जय हिंद' जावच्या आदलो
तो भाटकार आनी
स्वातंत्र्या उपरांतचोय भाटकार.
ताका कांयच माश्यार माखन
घेवन वचपाचे ना.
जसो भांगराचो चमचो
तोंडांत घेवन जलमल्लो
त्याच वैभवांत ताका,
वचपाचो आसा.

काळान ताका बागोवचे आर्द्धच
ताणे काळाक बागयला,
बेताची काठी कशी!

मलबाराव जसो भाटकार,
तसोच तागेलो शेजारी भाटकार,
नटवर्या तो!
मलबारावाक जशें संगिताचें

उपजत झान, तर्शेच

नटवर्याचें बेगडी नहय पूण

नाटकी प्रेम!

देखुनूच तो 'मानापमान' नाटकांतल्या

'धैर्यधरा'ची मुरतायकी घालून

पाढूक वता भाटांत.

तातुंतले कांयच भाड्याचें नहय.

मलबाराव आनी नटवर्य

दोगांयची खानदानी इश्टागत,

तशीच खानदानी दुरमानकाय.

मुंडकार - भागेल्यां सारख्यी

गाळी-फरन्तीर्ची झगडी-झुजां नहय,

शांतिकायेचीं शीत-युद्धां.

दुरमानकायेचे एक उदाहरण-

वरांत पुजेक, वरां प्रमाण नटवर्याचें

संगीत नाटक.

पुणेची नटी हाडून

दिसरात तीन म्हयने येसायो.

नटवर्याची मुख्येल भूमिका आशिल्ल्या

संगीत नाटका दिसा,

मलबाराव तोपी घालून,

धवी नहय काळी,

पयलेच रांकेत, मांडी ठोकून हजरा!

कुशीक ताचेच पॉर्जीत,

तागेले रोता।

पेटीवाल्याच्या काळजांत खप्खप्

जाल्यार तबलजीच्या काळजांत डब्डब्

नटवर्य धाडावन - बडोवन

पिकयल्लो पणसा!

नाल्ला परसूय उणे ताका,

संगिताचें झान.

सगळ्या नाटकाचो खर्च,

आंगार घेतिल्लो नटवर्य,

घामाच्या पांवळ्यांनी नहायत गायता,

तिनसांजच्या काळखांत,

भाटांतल्यान घरा येवपाक तांचऱ्यांतो,

तसो समेर येवपाक धडपटा.

मलबारावाच्या घरा मुख्यावयले

पाज्जेवयल्यान गडगडत,

सक्यल गेल्या बोँड्याभशेज

नटवर्याची अवस्था!

मांडयेर ताल सोळीत,
मलबारावाची तकली फोलेर जावन
माटोवभर घुंवता.
नदरेंत काळचक्राचो ताल चुकिल्ल्याची
नाटकी न्हय, खरीखुरी भावना!

नाटक सौंपोवन धोतराची चुरी
सारखी करीत, मलबाराव,
मोट्यान अभिप्राय दिता -
मुखेल सवंग सोडून,
बाकी सगळी सवंगां फस्कलास!
नटवर्य पळोवचोना अशी खात्री करून
वहदलचे रसीक,
दांत विचकावन हांसतात.

मलबाराव आनी नटवर्याचे
दुर्मानकायेचे दुररें उदाहरण -
खूब झुजल्या उपरांत केन्ना तरी,
दोगांय मर्दी खानदानी समझौता.
मागीर नटवर्याल्या पोरसांतर्ली फुलजाडा,
भेटवण म्हण मलबारावागेर.
परत मलबारावागेर सावन
झाडां नटवर्यगिर.
अजाप!

नटवर्यगिर सावन आयिल्ली झाडां
मलबारावाच्या पोरसांत बेसबरी नंदतात!
घोंसांनी ताळयेन ताळी फुलता!
पूण मलबारावागेर सावन आयिल्ली झाडां
नटवर्याल्या पोरसांत आंगूच धरीना.

एके साजे, मलबारावाच्या बलकावांर
हारच्याचो खळखळ!
कारण खतखतीत हून उदकांत
मुळा बडोवन धाडिल्ली झाडां,
नटवर्याच्या सोड,
परमेश्वराच्या पोरसांत तरी
रुजपाक आसा?
(‘वृक्षवल्ली आम्हां सोयरे वनचरे’ अशें
मानप्यांनी मलबारावाक समजून घेंवचो
खानदानी दुरमानकायेत ही करणी
क्षम्य थारता.)

मलबारावा विशीच्यो गजाली रंगतात,
संगीताचे मैफली भशेन...
तार्णे केलें कास, मारिल्ले कवडे,
सौंशे, धुकर, साळ आनी वाग लेगीत.
कविराय मनोहर ताचो ढायजी,
बारा दिसांचो,
म्हज्या सारख्या कोर्णेय अभिमानान
म्हणचें कविरायाक -
मलबाराव केदो कासादोर!
तार्णे मारल्यात वाग,
शिकारेक वचून.
कविरायान दोळे मिचकायत म्हणचें,
- वागा परस बोकडेच चड!

मलबाराव; जंय तार्चे बोट लागलां,
थंय तार्णे पोसोभर ओतलां.
जंय हात शिरकला, थंय खांडीभर.
जंय ताची भागयल्या कोर्णे गरज
मानून तें रीण, तो फेडीत रावला,
दाम - दुपेटीन.

जाणी अणभवल्या वेठबिगार
ताका कळचीना,
मलबारावाचे परबेची लक्तुबाय!
दर चवथीक बसता मलबाराव,
पटी घेवन,
कोणे परब व्हेल्या, कोणे व्हरुना...
दर पाड्याक, तागेले नाल्ल पावतात,
घराघरांत, तो आससर आनी
ताच्या उपरांतूय पावतले,
अशी चोख व्यवस्था,
काळान बदल्लो तागेलो भूगोल आनी
मलबारावान बदलून वडयली
भाटकाराची व्याख्या.

म्हज्या सोनयाळ्या दिसांच्या भुरगेपणांत
शिगम्याच्या मेळांत आमी
रोमटाच्या तालार,
हुरकेच्या ताळ्यांवयले गेंडे झेलयत,
नाचत-गायत वयताले
अनवाणी पांयांनी, भर दनपारां -
'चला जावू, चला जावू अनंताचे भेटे
अनंत भेटला आमकां अदें वाटे' आइडत

तेन्ना अनंता बदला,
दोळ्यां मुख्यार आसतालो,
बलकांवांतलो मलबाराव.
अनंताच्या देवला मुख्यार नाचून जातकूच
मागीर मलबारावाच्या आंगणांत
आमच्या मेळाचे पेणे!
धोलावयली तोणी, ताशावयली बडी,
फक्त मलबारावा खातीर.
जत गावन चुकनासताना
भोंवर मारून नाचपाचे
फक्त मलबारावा खातीर.

जत सोंपतकूच निमाणे,
'तळी' म्हणपाचो प्रसंग.
तेन्ना बापूय अचूक म्हाका,
मुख्यार धुकलतालो.
घामाघूम अवरथेंत,
भेंडावयले कल्सांव आनी
नाक मनगटार घांशीत,
जाणटेल्या हरिश्चेन मारतरान
तोंड उक्तें केलां, हें खबर आसुनूय
ताका बखानी मारून हांव मुख्यार.
एका दमान, एक सुरान तळी म्हणून
निमाणे सगळे 'बले! बले!' म्हणटाले.

बापूय हड्डे मुख्यार काढून
मलबारावाक म्हणटालो,
हो म्हाजो चेंडो, पुण्लीक!
हांवें किंतें म्हणलां, ताचो अर्थ
कळनासलो म्हाका आनी मलबारावाकूय
तशी मलबाराव, वकलांतल्यान
म्हाका बारीकसाणेन, पळयिल्ले भशेन
करून म्हणटालो, 'अब्बा!'

मागीर कांय वर्सी उपरांत,
ओठाचेर मिश्यो फुटिल्ल्या,
आमी कांय सुबेज तरनाट्यांनी थारायलें -
मलबाराव आमगेर शिगमो
खेळपाक येयना
जाल्यार आमी तागेर कित्याक वचप?
ना, गेले ना.
तेन्नाय मलबारावान नवकीच
म्हणलां आसतलें - 'अब्बा!'

मलबाराव, म्हज्या पुताच्या
पयल्या वाडदिसाक
भाटकारपणाची बंधनां तोहून
चडलो सोंपणां, म्हजे पडवेची.
त्या दिसा भोंवतणची झाडां-पेडां,
आंबो, पणस, चांफो, अशोक,
धोल्ली ताल - सुरान.

मागीर दर वर्सा, अनंताच्या काल्याक
कामतीच्या खाज्या मांडार
आसन मांडी घालून बशिल्या
मलबारावान,
म्हज्या पुताक, धा रुपयांची नोट दिंवची.
पुताकूय तो आपलो वर्सूकी
अधिकार दिसाचो.
उणी पुरी पंदरा वर्सा उलगर्ली,
चणे तडतडले, लाढू वाडले,
खाजे म्हारग जाले, पूण
धा रुपयांची बक्षिसी तशीच उरली.
हांवे पुताक समजावर्चे -
श्री अनंताच्या पंचखाक्खेच्या
दोण्याचे मोल, थारावपाचे नासता
कारण तो प्रसाद आसता!

शेशशाई श्री अनंत,
आपणाल्या सात दिसांचे जात्रेचे
आमंत्रण दिवपाक पालखेत बसून वता,
सांतेरीगेर, लक्ष्मी-नारायणगेर
आनी विसरना विधिसयत
आमंत्रण दिवपाक - मलबारावाक.
मलबाराव प्राकारांत प्रगट जातकूच
शेशशाई आसनाचेर लवंडटा बिनधारत.

लयभारकर खाप्रूमाम,
पर्वत देंवून येवचो,
तशी ताची लयपरंपरा
पाज्ज देंवून येता मलबारावा कठेन,
दोनूय पोंवळ्यो सुजसर
मलबाराव आपणांक बडयता.
म्हाका ओडटा, ताल-मात्रांच्या
महासागरांत
तळयेत बुचकळचो,
तसो हांव बुचकळां.

मलबाराव इतलो पावस जावन
म्हजेर रकुनय, हांव सुको सडसडीत
सड्या वयल्या पाशाणा वरी.
मलबारावाक ताची खंत ना.
आपूण रितो जाल्याची सूड्स अशी
ताची भावना
म्हजी संगिताची पाटी कोरी!
मलबारावाक खबर ना, अर्शे ना.
पूण गांवांत ताका
म्हजे बगर पर्याय ना.

लेखक म्हण म्हाका, संगितांतले,
थोडें तरी कळपाक जाय,
अशीय ताची अपेक्षा ना.

मलबारावान म्हाका
पयलेच खेप म्हण सांगिल्ली गजाल
बारावे खेप तरी आसली.
केन्ना बर्सीत, केन्ना सड्यार
केन्ना सांकवार, जाल्यार केन्ना
अनंताच्या थळांत.
गजाल अशी -
- 'ती अमूक एक मैफल -
(बारावे खेप सांगुन्य म्हाका याद ना.)
- तो अमूक नावपी - (याद ना.)
- तो अमूक तबलजी - (खरेच, याद ना.)
मलबाराव कालूच घडिल्ले भशेन
म्हाका सांगता -
- "भर मैफलीत हो ××× तबलजी,
अर्दी मात्रा खावन,
त्या ××× गावप्याक चक्रायता.
पूण म्हाका, मलबारावाक
चक्रावपाक जाता?
थंयच धरलो चोराका।
मागीर पांयांर घालून घेता,
मलबारावाच्या.
मलबाराव कसलो तर?
सोळा मात्रांचो त्रिताल तोंडांत म्हणून
पांयांचेर बारा मात्रा काडपी हांव.
सोळा सक श्याण्णव.
बारा आठी श्याण्णव.
हे अशे - ''

आनी मलबाराव भर उक्त्या सड्यार
आपणांकूच पैंवटार बडयता,
थडाथड!

सड्या वयल्या वडा मुळांत
हांवे पळयला मलबारावाक
वडायेदो जातना आनी
मळबाक भिडटाना पूण
हांवे धा फावट सांगुन्य
कोर्णे एकदांय खरें मानुना.

मलबाराव आतां ना
म्हाका अर्दी-मर्दी भास जालो,
तरी तो ना.
मलबाराव ना, आनी अनंताचे जात्रेक
न वचपाच्या कारणांत पडल्या भर
पूण तो नासुन्य,
सगळे जागच्या जाभ्यार आसा.
अनंताची जात्रा, कुळागर,
पाजजेचीं सोपणां,
तळयेतले उदक, उदकांतल्यो दाणयो,
भिगूर आदी आदी.

त्या दिसा, भर कुळागरांतल्यान
हांव वताले,
जाल्यार वाटेर वझारो फसफसून व्हांवता.
म्हजी जाग आयकून सावधसो जालो
आनी हांव म्हण खात्री पटटकच
अर्दी मात्रा खायत,
बेताल व्हांवपाक लागलो.

अर्दे मात्रेची भानगड सोडली जाल्यार
मलबाराव नासुन्य
सगळे जागच्या जाभ्यार!

संपर्क: 09158344919

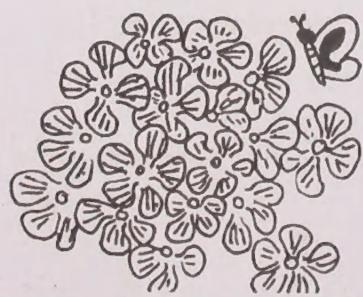
कविता

सोपणां

- सुफला रुद्राजी गायतोडे

पापाल्या घराक खूब सोपणां
सोंपून सोंप नाशिल्ली म्हूण
हांव धांवून चडटाले
जायते फावटी पडटाले
धोंपरां फोडटाले
आई पातळाचो फाळो कापून
हळडी-पिठो धोंपराक बांदताली
आजी अपुरबाय करताली
घराआतें वेंगेंत घेवन सांसपितालें...
आयजूय तीं सोपणां आसात तशरीं
येवकार दीत म्हाका कुळारा
पूण सोपणां चडटना
उमेद शेणिल्ले
जाणटे पांय म्हजे जड जड
माग घेत उगडासांचो
पापा आई आजी घराआतें
म्हज्या भुरगेपणाचो

संपर्क : 9823111917

आत्मस्वर

- संहिता कुलकर्णी

णव्वद पावस गीम सरले
कितलेंशेंच सोंसलें,
भोगलें,
आयकलें,
पळयलें,
जाणलें.
रुतूंचे सुवाळे -
नरवेत्रांचो खेळ -
मनशांचे वेव्हार...
संवसाराच्यो लटाफटी...
म्हजीय जीण...
आनिकूय किंदे किंदे!
पूण आयकूंक ना केन्नाच
तो आतां आयकतां
म्हजो आत्मस्वर!

संपर्क : 0832-2370409

कागदावयलो चंद्र

- परेश नरेंद्र कामत

तूं उडय पिंजून कागद
त्या कागदा वयलो चंद्रय उडय पिंजून
तुका जाय जाल्यार कागदाचो समजून.
पिंजल्यार लेगीत तों उदेतलोच
मनांत तुज्या-म्हज्या
परतो परतो.
कागदाची गुठली करून उडोवं येता
चंद्राची गुठली करतलो कोण?
कागद आसा सुको सुको
भिजून जाता ओलो ओलो
चंद्रय आसा सुको, निबर आनी फातराळ -
आतां चंद्राच्याय दोळ्यांत उदक पाझरता खंय!

संपर्क: 9422640210

The life of every celebration

Celebration lifeline

monginis®

MONGINIS

SEGREGATION IS THE KEY

SEGREGATE
WASTE
NOT PEOPLE

WASTE MANAGEMENT SERVICES PVT. LTD.
F&MENTO
green

